

Projekt predikce vývoje zadluženosti domácností v České republice

Bc. Veronika Krejčí

Diplomová práce
2010

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta managementu a ekonomiky

Ústav financí a účetnictví

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	Bc. Veronika KREJČÍ
Osobní číslo:	M08549
Studijní program:	N 6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor:	Finance
Téma práce:	Projekt predikce vývoje zadluženosti domácností v České republice

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Vypracujte literární rešerši zaměřenou na problematiku klíčových faktorů souvisejících se zadlužeností domácností v ČR.

II. Praktická část

- Proveďte analýzu makroprostředí a určete hlavní faktory ovlivňující zadluženost domácností v ČR.
- Vypracujte projekt predikce vývoje zadluženosti domácností v ČR na základě provedené analýzy.
- Na základě předpokládaného vývoje identifikovaných klíčových faktorů vyvodte aplikovatelné závěry z hlediska budoucích trendů zadluženosti domácností v ČR.

Závěr

Rozsah diplomové práce: cca 70 stran

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

[1] CZESANÝ, S. *Hospodářský cyklus*. 1. vydání, Praha: Linde, 2006, 199 s. ISBN 80-7201-576-1.

[2] DVORÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přepracované a rozšířené vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.

[3] HOLMAN, R. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004, 424 s. ISBN 80-7179-764-2.

[4] MACH, M. *Makroekonomie II pro magisterské inženýrské studium*. 3. vydání, Praha: Melandrium, 2001, 367 s. ISBN 80-86175-18-9.

[5] POLOUČEK, S. *Bankovníctví*. Praha: C.H. Beck, 2006. 716.s. ISBN 80-7179-462-7.

Vedoucí diplomové práce: Ing. Blanka Kameníková
Ústav financí a účetnictví

Datum zadání diplomové práce: 29. března 2010

Termín odevzdání diplomové práce: 3. května 2010

Ve Zlíně dne 29. března 2010

doc. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
Blanka

doc. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
Pedagogická

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby⁽¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3⁽²⁾;
- podle § 60⁽³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60⁽³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 30. 4. 2010

⁽¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování studentských prací

⁽²⁾ Vyšší škola veřejně přístupná studujícími diplomová, bakalářská a rigorózní práce, a časopis publikující obhajobu, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze bakalářských prací, která spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vlastní předpis vysoké školy.

⁽³⁾ Diplomová, diplomová, bakalářská a rigorózní práce odevzdání uchazečem k obhajobě musí být sčítanými při pracovních dnech před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určení vysoké školy prostředkem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracovního místa školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisk, opisy nebo rozmnožování.

⁽⁴⁾ Před, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledky obhajoby.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá predikcí vývoje a struktury zadluženosti domácností v České republice na základě vývoje faktorů, které ji nejvíce ovlivňují. Teoretická část je věnována popisu bankovního systému a právního rámce poskytování úvěrů v České republice. Praktická část nejprve analyzuje vývoj a strukturu dluhů domácností od roku 1997 doposud s přihlédnutím na současnou ekonomickou krizi. Další část stanovuje míru závislosti mezi vývojem vybraných makroekonomických faktorů a vývojem zadluženosti domácností. Na jejím základě je předikován vývoj struktury zadluženosti domácností v následujících letech.

Klíčová slova: domácnosti, zadluženost, úvěry, predikce, makroekonomické faktory

ABSTRACT

This thesis deals with the prediction of progression and structure of household debt in the Czech Republic based on the development of factors which most influence the household debt. The theoretical part is devoted to describing the banking system and laws for lending loans in the Czech republic. The practical part first analyzes the progression and structure of household debt from 1997 till this time, taking into account the current economic crisis. Another part determines the dependence between changes in selected macroeconomic factors and the progression of household debt. On that base is predicted the progression of household indebtedness in the following years.

Keywords: households, indebtedness, loans, prediction, macro-economic factors

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala Ing. Blance Kameníkové za cenné rady, připomínky, ochotu a vstřícnost při vedení mé diplomové práce.

Dále bych ráda poděkovala doc. Ing. Petru Klímkovi, Ph.D. za konzultaci použitých statistických výpočtů.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 BANKOVNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE	13
1.1 ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA.....	14
1.2 OBCHODNÍ BANKY.....	15
1.2.1 Speciální obchodní banky	16
1.2.2 Základní činnosti bank	16
1.3 NEBANKOVNÍ INSTITUCE	17
2 PRÁVNÍ RÁMEC POSKYTOVÁNÍ ÚVĚRŮ V ČR	18
2.1 ÚVĚRY NA BYDLENÍ	18
2.1.1 Hypoteční úvěry	18
2.1.2 Úvěry ze stavebního spoření	20
2.2 ÚVĚRY NA SPOTŘEBU	21
2.3 NOVELA ZÁKONA O SPOTŘEBITELSKÉM ÚVĚRU	22
2.3.1 Navrhované změny.....	22
2.3.2 Definice subjektů.....	23
2.3.3 Navrhované přílohy.....	24
2.3.3.1 Příloha č. 1	24
2.3.3.2 Příloha č. 2	24
2.3.3.3 Příloha č. 3	25
2.3.3.4 Příloha č. 4	25
2.3.3.5 Příloha č. 5	26
2.3.3.6 Příloha č. 6	26
2.3.3.7 Příloha č. 7	27
2.3.4 Navrhovaná změna v živnostenském zákoně.....	27
3 MAKROEKONOMICKÉ FAKTORY	28
3.1 HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT	28
3.2 INFLACE	29
3.3 NEZAMĚSTNANOST.....	30
3.4 PŘÍJMY, VÝDAJE A SPOTŘEBA DOMÁCNOSTÍ	31
3.5 ÚROKOVÉ SAZBY.....	31
3.6 TRH NEMOVITOSTÍ.....	33
4 POUŽITÉ STATISTICKÉ METODY	34
4.1 KORELAČNÍ ANALÝZA	34
4.2 REGRESNÍ ANALÝZA.....	34
II PRAKTICKÁ ČÁST	36
5 HLAVNÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ZADLUŽENOST DOMÁCNOSTÍ V ČESKÉ REPUBLICE	37

5.1	MAKROEKONOMICKÉ FAKTORY	37
5.1.1	HDP	37
5.1.1.1	Ekonomický cyklus	39
5.1.2	Inflace	39
5.1.2.1	Index spotřebitelské důvěry	40
5.1.3	Nezaměstnanost	41
5.1.4	Příjmy, výdaje a spotřeba domácností	42
5.1.5	Úrokové sazby	45
5.1.6	Trh nemovitostí	46
5.2	SOCIÁLNÍ FAKTORY	48
5.2.1	Otevřené horizonty spotřeby	48
5.2.2	Změněný náhled na zadluženost	49
5.2.3	Hlad po vlastním bydlení	49
5.2.4	Demografický vývoj	49
5.3	OSTATNÍ FAKTORY	50
5.3.1	Snadná dostupnost peněz	50
5.3.2	Zjednodušení vyřizování úvěrů	51
5.3.3	Silný marketingový tlak půjčovatелů peněz	51
5.3.4	Ochota bank zúžit své marže	51
6	VÝVOJ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ	52
6.1	CELKOVÝ VÝVOJ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ	52
6.1.1	Vývoj zadluženosti v letech 1997 – 2007	52
6.1.2	Vývoj zadluženosti v krizovém roce 2008 a 2009	53
6.2	STRUKTURA ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ	54
6.2.1	Úvěry na bydlení	54
6.2.1.1	Hypoindex	56
6.2.2	Spotřebitelské úvěry	58
6.2.2.1	Nebankovní poskytovatelé úvěrů	59
7	SCHOPNOST DOMÁCNOSTÍ SPLÁCET SVÉ ZÁVAZKY	62
7.1	DELIKVENCE	62
7.2	ÚVĚROVÉ REGISTRY	63
7.2.1	Bankovní registr clientských informací	63
7.2.2	Nebankovní registr clientských informací	64
7.2.3	Registr SOLUS	64
7.3	DLUHOVÉ PORADNY	65
7.4	INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ	66
7.5	EXEKUCE	66
8	SROVNÁNÍ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ	68
8.1	SROVNÁNÍ S ÚSPORAMI DOMÁCNOSTÍ	68
8.1.1	Tradiční formy úspor	69
8.1.2	Alternativní formy úspor	70

8.2	SROVNÁNÍ SE ZADLUŽENOSTÍ FIREM.....	71
8.3	SROVNÁNÍ SE ZADLUŽENOSTÍ STÁTU	73
8.4	MEZINÁRODNÍ SROVNÁNÍ.....	74
8.4.1	Slovensko	74
8.4.2	Maďarsko	75
9	STANOVENÍ MÍRY ZÁVISLOSTI MEZI VÝVOJEM MAKROEKONOMICKÝCH VELIČIN A ZADLUŽENOSTÍ DOMÁCNOSTÍ.....	77
9.1	PREDIKCE VÝVOJE MAKROEKONOMICKÝCH FAKTORŮ	77
9.1.1	HDP	77
9.1.2	Inflace.....	80
9.1.3	Nezaměstnanost.....	81
9.1.4	Příjmy, výdaje a spotřeba domácností.....	83
9.1.5	Úrokové sazby	85
9.1.6	Trh nemovitostí	87
9.2	PREDIKCE VÝVOJE SOCIÁLNÍCH FAKTORŮ.....	89
9.3	PREDIKCE VÝVOJE OSTATNÍCH FAKTORŮ.....	89
10	PREDIKCE VÝVOJE ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ.....	90
10.1	PREDIKCE VÝVOJE CELKOVÉ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ	90
10.2	PREDIKCE VÝVOJE STRUKTURY ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ.....	91
10.2.1	Úvěry na bydlení	92
10.2.1.1	Vývoj úrokových sazeb u úvěrů na bydlení.....	93
10.2.1.2	LTV (loan to value)	94
10.2.2	Úvěry na spotřebu	95
10.2.2.1	Vývoj úrokových sazeb u úvěrů na spotřebu	95
10.2.3	Nebankovní poskytovatelé úvěrů	97
11	PREDIKCE VÝVOJE DELIKVENCE ÚVĚRŮ DOMÁCNOSTÍ	98
11.1	DELIKVENCE	98
11.2	INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ	99
11.3	EXEKUCE.....	100
12	CHOVÁNÍ BANKOVNÍHO SEKTORU	101
	ZÁVĚR	103
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	105
	SEZNAM GRAFŮ	110
	SEZNAM TABULEK.....	112
	SEZNAM PŘÍLOH.....	113

ÚVOD

Cílem mé práce je predikce vývoje zadluženosti domácností v České republice a jejich jednotlivých složek na základě vývoje faktorů, které ji nejvíce ovlivňují. Za příčiny rostoucí zadluženosti domácností se obecně považuje celá řada faktorů, které působí společně. Je to zejména ekonomický vývoj, demografická struktura obyvatelstva, vývoj úrokových sazeb, změna životního stylu, změna ve spotřebních návycích společnosti, preference současné spotřeby na úkor spotřeby budoucí. Na straně poskytovatelů úvěrů je to ochota půjčovat domácnostem spolu s marketingovým tlakem.

Ve své práci jsem se zaměřila na bližší prozkoumání působení těchto faktorů na růst i vývoj struktury zadluženosti domácností v České republice. Zmiňované faktory jsem si rozdělila do tří skupin na makroekonomické faktory, sociální a ostatní faktory. Celá práce je rozdělena rovněž do tří částí. První část je věnována popisu bankovního systému, obecným definicím jednotlivých typů úvěrů a právnímu rámci, podle něhož jsou v současnosti úvěry domácnostem v ČR poskytovány. Nemalá část je věnována připravované novele zákona o spotřebitelském úvěru, která by od příštího roku měla přinést celou řadu změn směřujících k větší ochraně spotřebitelů. Dále jsou stručně charakterizovány vybrané makroekonomické ukazatele a v projektové části použité statistické metody.

Analytická část se podrobně věnuje vývoji zadlužení domácností od roku 1997 do současnosti i se zřetelem na odrazy probíhající ekonomické krize. Úvěry pro domácnosti jsou rozděleny na úvěry na bydlení a na spotřebu a je rozebráno i působení jednotlivých faktorů, které vývoj zadluženosti ovlivňovaly. Zaměřím se i na schopnost domácností dostát svým závazkům zejména v souvislosti s nepříznivým hospodářským vývojem. Nechybí ani srovnání výše dluhů domácností s výší jejich úspor, s objemem úvěrů podniků, zadlužením státu i vývojem v okolních zemích.

Projektová část se soustředí na predikci vývoje zadluženosti domácností v nejbližších letech na základě předpokládaného vývoje některých makroekonomických faktorů. Ke zjištění míry závislosti mezi vývojem zadluženosti a vývojem měřitelných faktorů, ovlivňujících její vývoj, bude použita korelační analýza. Pro výpočet přírůstků objemu jednotlivých typů úvěrů pak regresní analýza, která pracuje s odhadem ekonomického vývoje v ČR. Na jejím základě bude popsán předpokládaný vývoj zadluženosti domácností. Závěr je věnován chování bankovního sektoru zejména v souvislosti s vývojem úrokových sazeb úvěrů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 BANKOVNÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE

Bankovní systém v České republice můžeme zařadit mezi dvoustupňový univerzální bankovní systémy se specializovanými segmenty.

Dvoustupňová bankovní soustava je založena na oddělení makroekonomické funkce, kterou zabezpečuje centrální banka (v našem případě Česká národní banka) a mikroekonomické funkce, které jsou doménou sítě komerčních bank. Za hlavní cíl centrální banky se obvykle považuje dosahování měnové či cenové stability, komerční banky naopak provádějí svoji činnost na ziskovém principu. Moderní bankovní systémy jsou dnes výlučně založeny na dvoustupňovém principu s univerzálním nebo tendujícím k univerzálnímu charakteru. [2]

Univerzální bankovní systémy tvoří na jedné straně centrální banka se svými specifickými úkoly včetně výhradního práva emise bankovek, na straně druhé potom síť univerzálních bank, které mohou provádět prakticky veškeré bankovní činnosti (s výjimkou emise bankovek). Pro univerzální bankovní systém je typické propojení mezi jednotlivými činnostmi banky. Za hlavní přednosti tohoto systému lze považovat to, že klient má možnost získat veškeré bankovní produkty od jedné banky. Univerzální banka zná lépe své klienty a může jim nabídnout své služby za výhodnějších podmínek. Možnost poskytovat prakticky veškeré bankovní produkty umožňuje bance větší diverzifikaci svých činností, což snižuje riziko banky a posiluje její stabilitu i stabilitu bankovního systému jako celku. Na druhé straně s univerzálním bankovním systémem bývají obvykle spojovány následující problémy. Vzniká konflikt zájmů plynoucí ze vztahu banky ke klientovi v rámci produktů komerčního a investičního bankovníctví. Obvyklá oligopolní struktura univerzálního bankovníctví negativně působí na konkurenční prostředí v bankovníctví. Univerzální velkobanky mívají tendenci k nadměrnému růstu provozních nákladů. [2,4]

V rámci univerzálních systémů mohou být určitým způsobem vyčleněny některé segmenty bankovníctví, u kterých je uplatňován princip specializace. V praxi řady zemí je takto vyčleněno bankovníctví specializované na úvěrování spojené s nemovitostmi, konkrétně se jedná o hypoteční bankovníctví a stavební spoření. V České republice mohou stavební spoření provozovat výhradně specializované stavební spořitelny, hypoteční bankovníctví již není ze zákona institucionálně odděleno a mohou je na základě udělené speciální licence jako oddělený produkt provozovat i univerzální banky. [2]

1.1 Česká národní banka

ČNB je ústřední (centrální) bankou České republiky a orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem. Je zřízena Ústavou České republiky a svou činnost vyvíjí v souladu se zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance a dalšími právními předpisy. Má postavení veřejnoprávního subjektu se sídlem v Praze. Jsou jí svěřeny kompetence správního úřadu v rozsahu stanoveném zákonem. Hospodaří samostatně s odbornou péčí s majetkem, který jí byl svěřen státem. Do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona. Nejvyšším řídicím orgánem ČNB je bankovní rada, jejímiž členy jsou guvernér, dva viceguvernéři a čtyři vrchní ředitelé. Všechny členy bankovní rady jmenuje prezident republiky na šestileté období.

Podle článku 98 Ústavy ČR a zákona č.6/1993 Sb., o ČNB, ve znění pozdějších předpisů je hlavním cílem její činnosti péče o cenovou stabilitu. Dosažení a udržení cenové stability, tj. nízkoinflačního prostředí v ekonomice, je trvalým příspěvkem centrální banky k vytváření podmínek pro udržitelný hospodářský růst. Předpokladem účinnosti měnových nástrojů vedoucích k cenové stabilitě je nezávislost centrální banky. ČNB rovněž podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády, pokud není tento vedlejší cíl v rozporu s cílem hlavním.

V souladu se svým hlavním cílem ČNB určuje měnovou politiku, vydává bankovky a mince, řídí peněžní oběh, platební styk a zúčtování bank, vykonává dohled nad bankovním sektorem, kapitálovým trhem, pojišťovnictvím, penzijním připojištěním, družstevními záložnami, institucemi elektronických peněz a devizový dohled. Jako ústřední banka poskytuje ČNB bankovní služby pro stát a veřejný sektor. Vede účty organizacím napojeným na státní rozpočet, kterými jsou: finanční a celní úřady, Česká správa sociálního zabezpečení, úřady práce, příspěvkové organizace, státní fondy, účty napojené na rozpočet Evropských společenství apod. Na základě pověření Ministerstva financí provádí operace spojené se státními cennými papíry. Sídlo ústředí ČNB je v Praze. Sedm regionálních poboček se nachází v Praze, Ústí nad Labem, Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Brně a Ostrově. [45]

1.2 Obchodní banky

Základní rámec prostředí, ve kterém působí banky v České republice, je vymezen zákonem o bankách¹, ve kterém jsou stanoveny podmínky pro vznik, činnost a případný zánik bank. Bankovní prostředí významným způsobem ovlivňuje Česká národní banka, ať již v pozici vrcholného subjektu měnové politiky, tak i regulátora a supervizora bank. Obecné podmínky stanovené zákonem o bankách jsou dále konkretizovány navazujícími vyhláškami a opatřeními, které vydává Česká národní banka. [2]

Podle § 1, odst. 1 zákona o bankách jsou bankami právnické osoby se sídlem v České republice, založené jako akciová společnost, které přijímají vklady od veřejnosti, a poskytují úvěry, a které k výkonu činností mají bankovní licenci (uděluje ČNB).

Podle opatření ČNB je požadováno při zakládání banky složit na účet u ČNB základní jmění ve výši alespoň 500 milionů korun. Kromě splacení základního kapitálu, který musí mít „průhledný a nezávadný původ“ musí žadatel o bankovní licenci doložit odbornou způsobilost, důvěryhodnost a zkušenost vedoucích zaměstnanců, technické a organizační předpoklady pro výkon navrhovaných bankovních činností a obchodní plán vycházející z navrhované strategie činnosti banky podložený reálnými ekonomickými kalkulacemi.

Bankovníctví bylo a zůstává vysoce regulovaným odvětvím a vysoce regulovanou činností. Tato skutečnost bývá zdůvodňována jak významem stability bankovního sektoru pro stabilitu ekonomiky jako celku, tak specifíčností bankovní činnosti, tedy především tím, že banky hospodaří v první řadě s cizími zdroji. I krach jednotlivé banky může mít negativní dopady nejen na bankovní sektor, ale na celou ekonomiku. Vyvolává především obavy o solventnost ostatních bank a může vést k hromadnému vybírání vkladů. [7]

Bankovní dohled kontroluje obezřetné chování bank celou řadou způsobů. Nejdůležitější informace o zdraví bank a jejich obezřetné obchodní politice získává bankovní dohled prostřednictvím výkazů, které banky musí pravidelně zasílat bankovnímu dohledu. Tým expertů poté pečlivě tyto údaje analyzuje. Bankovní dohled vyhodnocuje zdraví bank a provádí jejich rating. [7]

---

¹ Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách

1.2.1 Speciální obchodní banky

Vedle univerzálních obchodních bank působí na našem trhu i specializované typy bank, které jsou upraveny samostatnými zákony, jsou to stavební spořitelny a spořitelní a úvěrová družstva (družstevní záložny).

Stavební spořitelny fungují v České republice od roku 1993, kdy byl přijat zákon o stavebním spoření². Důvodem pro zavedení stavebních spořitelen byla snaha využít tohoto v zahraničí osvědčeného nástroje k podpoře financování bydlení. Stavební spořitelny jsou bankami podle zákona o bankách a vztahuje se na ně stejný režim jako na univerzální banky, navíc ovšem podléhají speciálnímu zákonu o stavebním spoření, který stanovuje pro stavební spořitelny v některých směrech odlišný režim od univerzálních bank zejména co se týče rizikovosti aktiv, které smějí stavební spořitelny nabývat. Bankovní licenci může ČNB stavební spořitelně vydat až po souhlasu Ministerstva financí ČR a ministerstvo provádí i dohled nad poskytováním státní podpory stavebního spoření. [2]

Spořitelní a úvěrová družstva (družstevní záložny) působí na českém bankovním trhu od roku 1996 a řídí se zákonem o spotřebních a úvěrových družstvech³. Na družstevní záložny se nevztahuje zákon o bankách, tudíž nepodléhají ani bankovnímu dohledu ČNB, ani systému povinného pojištění depozit bank. Jak dohled tak i pojištění je řešeno separátně přes speciální instituce. Základním principem činnosti družstevních záložen je poskytování bankovních, popř. dalších finančních služeb pro své členy. [2]

1.2.2 Základní činnosti bank

Jak již bylo zmíněno banky se zaměřují především na přijímání vkladů, poskytování úvěrů a zprostředkovávání finančních transakcí.

Cílem činnosti bank v oblasti depozit je získat depozita jako zdroj pro vlastní investice a úvěrové aktivity. Při získávání zdrojů banka zvažuje relativní náklady na jejich získání, jež může měřit úrokovými sazbami, transakčními náklady, relativní stabilitou či volatilitou

---

² Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření, v aktuálním znění.

³ Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, v aktuálním znění.

transakcí nebo úrokových sazeb, náklady je možno spojit i s dobou, po kterou je možno očekávat uložení depozit na účtech, atd. Banka může např. snížit úrokové náklady tím, že učiní atraktivnější depozita na požádání či depozita s výpovědní lhůtou ve srovnání s termínovanými depozity. Změna struktury depozit z úrokově nákladnějších na úrokově úsporná se ale odrazí např. ve vyšších provozních nákladech, spojených s vedením transakčních účtů. Pokud se banka orientuje na výnosnější depozita, potom je obvykle vyšší volatilita transakcí a úrokových sazeb a takové výkyvy musí být koordinovány s úvěry a investicemi banky. [7]

Poskytování úvěrů je jednou ze základních činností, kterou se banky zabývají. U komerčních bank tvoří úvěry rozhodující část aktiv; jsou relativně málo likvidní a současně poměrně rizikovou částí aktiv, zato však přinášejí vyšší výnosy. Úrokové platby jsou základním zdrojem příjmů komerčních bank. Likviditě a riziku úvěrů, stejně jako době splatnosti úvěru odpovídá i výše úrokových sazeb, za které banky úvěry poskytují. Objem úvěrů poskytovaných bankami je obvykle regulován centrálními bankami či orgány dohledu. Maximální možná výše poskytnutých úvěrů je zpravidla odvozována od kapitálu banky, zajištění úvěru rezervami a opravnými položkami závisí na kvalitě úvěrů. Regulativní opatření většinou vyžadují i diverzifikaci portfolia úvěrů bank stanovením pravidel úvěrové angažovanosti. [7]

1.3 Nebankovní instituce

Vedle bank působí na našem trhu i řada soukromých nebankovních institucí zabývajících se poskytováním nebo zprostředkováváním úvěrů, které však nepodléhají regulaci ze strany ČNB ani Ministerstva financí ČR.

Známými a v České republice rozšířenými jsou leasingové společnosti, které poskytují finanční leasing. Poskytovatelem leasingu může být obchodní společnost nebo fyzická osoba při splnění podmínek daných zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, kde je poskytování leasingu zařazeno mezi volné živnosti.

Jiným typem nebankovních institucí jsou společnosti, které poskytují převážně fyzickým osobám spotřebitelské úvěry nebo prodej na splátky. Tyto společnosti těží zejména z rychlejšího vyřízení půjčky a menšího nebo žádného důrazu na zkoumání bonity klienta. To je však kompenzováno vyšším úrokem a celou řadou smluvních poplatků.

2 PRÁVNÍ RÁMEC POSKYTOVÁNÍ ÚVĚRŮ V ČR

Činnost bank a spořitelních a úvěrních družstev není ve smyslu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů považována za živnost a pro její výkon je nezbytné splnit řadu veřejnoprávních požadavků (plnění kapitálových požadavků, požadavků úvěrové angažovanosti, odborné způsobilosti a občanské bezúhonnosti osob, technických a organizačních předpokladů, reálnost ekonomických kalkulací o budoucí likviditě a rentabilitě apod.) s tím, že o udělení povolení působit jako banka nebo spořitelní a úvěrní družstvo rozhoduje Česká národní banka.

V současné době jsou na našem trhu poskytovány spotřebitelské úvěry jak bankovními tak nebankovními subjekty. Ve smyslu stávající právní úpravy může poskytovat spotřebitelský úvěr nebo jej zprostředkovávat subjekt, který splní podmínky pro vydání živnostenského oprávnění k volné živnosti (konkrétně v oboru 70 – služby v oblasti administrativní správy a služby organizačně hospodářské povahy, resp. oboru 47 – zprostředkování obchodu a služeb). Na rozdíl od bank či spořitelních a úvěrních družstev tyto subjekty poskytují úvěry z vlastních zdrojů, a proto veřejnoprávní požadavky směřující k jejich finanční stabilitě nejsou zapotřebí v takovém rozsahu. Rozsah obou uvedených oborů je však v současné době koncipován značně široce, tudíž nelze jednoznačně vyčíslit, kolik subjektů v nich registrovaných fakticky poskytuje nebo zprostředkovává spotřebitelský úvěr.

2.1 Úvěry na bydlení

Úvěry poskytované domácnostem na řešení jejich bytových potřeb jsou zejména hypoteční úvěry, úvěry ze stavebního spoření a překlenovací úvěry ze stavebního spoření.

2.1.1 Hypoteční úvěry

Hypoteční úvěry patří ke klasickým a oblíbeným bankovním úvěrovým produktům. Za jejich základní charakteristický rys lze považovat způsob jejich zajištění, kterým je zástavní právo k nemovitosti. Z povahy zajištění vyplývá relativně nízké riziko hypotečních úvěrů i jejich možná dlouhodobost. V české bankovní praxi začaly banky ve větší míře poskytovat

hypoteční úvěry až po roce 1995, kdy vstoupila v platnost legislativní úprava hypotečního bankovníctví⁴.

Hypoteční bankovníctví není v České republice odděleno institucionálně, nýbrž pouze do určité míry produktově. Základ hypotečního bankovníctví je položen v zákoně o dluhopisech, a to z toho důvodu, že vychází primárně z úpravy hypotečních zástavních listů a nikoli hypotečních úvěrů. Neboli je třeba rozlišovat mezi hypotečními úvěry refinancovanými hypotečními zástavními listy (na ty se vztahuje právní úprava obsažená v zákoně o dluhopisech) a refinancované jiným způsobem, které – mají-li být považovány za hypoteční úvěry – musí pouze vyhovovat dále uvedené definici a jinak podléhají pouze obecné úpravě smlouvy o úvěru dle obchodního zákoníku. [2]

Za hypoteční úvěr se podle úpravy v zákoně o dluhopisech považuje úvěr, jehož splacení včetně příslušenství je zajištěno zástavním právem k nemovitosti (která se musí nacházet na území České republiky, členského státu EU nebo jiného státu, tvořícího Evropský hospodářský prostor), i rozestavěné. Úvěr se považuje za hypoteční úvěr dnem vzniku právních účinků zástavního práva. Z definice vyplývá, že dle současné právní úpravy již není hypoteční úvěr omezen z hlediska účelu na financování bytových potřeb. Možnost poskytovat hypoteční úvěry na financování jiných účelů než bydlení byla u nás umožněna novelizační úpravou hypotečních zástavních listů.

Pokud hypoteční úvěr není refinancován zdroji z emise hypotečních zástavních listů, potom se na něj vztahuje shodný režim jako na jiné druhy úvěrů (pouze podmínka zajištění musí být splněna). To znamená, že takové hypoteční úvěry mohou poskytovat všechny banky (koneckonců i nebankovní instituce). [2]

Pro splacení hypotečních úvěrů je charakteristické anuitní splácení, kdy je v pravidelných splátkách splácen úrok i umořována půjčka. Anuita tedy obsahuje jak úrokovou platbu, tak složku úmorovou, kterou se splácí úvěr. Poměr uvedených složek se s každou následující anuitou mění – oč poklesne podíl úroku, o to se zvýší podíl úmoru. Hypoteční úvěry nemohou být ze strany banky, resp. finanční instituce, vypovězeny, pokud dlužník plní podmínky smlouvy. Smluvní podmínky ve většině zemí také umožňují dlužníkovi splatit úvěr dří-

---

⁴ Zákon č. 84/1995 Sb., novela zákona o dluhopisech a novely některých dalších předpisů

ve. V České republice jsou v současné době mimořádné splátky možné pouze v termínech, kdy dochází ke změně úrokové sazby. Jediným zvýhodněním pro klienty potom zůstává možnost odpočtu úroků od základu pro výpočet daně z příjmu.

Pro banky je hypoteční úvěr standardní operací, která je z hlediska diverzifikace portfolia, nákladů a rizikovosti perspektivním trhem. [7]

2.1.2 Úvěry ze stavebního spoření

Stavební spoření je upraveno ve speciálním zákoně⁵, který dovoluje používat označení „stavební spoření“ pouze takovým produktům, které jsou v souladu s uvedeným zákonem.

V případě, že účastník stavebního spoření chce čerpat i úvěr od stavební spořitelny, musí k rozhodnému dni splnit určité podmínky pro přidělení úvěru. Nárok na získání úvěru je vázán zejména na splnění minimální doby spoření, naspoření stanovené části cílové částky, dosažení určitého ohodnocovacího čísla, dostatečné zajištění poskytnutého úvěru a použití úvěru na zákonem stanovený účel. Splní-li účastník stavebního spoření uvedené podmínky, má nárok na čerpání úvěru. Úvěr může být účastníkem použit pouze na bytové potřeby, které vymezuje zákon. Úvěr je splácen obvykle v pravidelných měsíčních anuitách. Minimální výše měsíční anuity se dle různých tarifů pohybuje přibližně mezi 0,1 a 0,7% cílové částky, tomu potom odpovídá i splatnost úvěru, která se pohybuje mezi 6 až 21 roky. Úroková sazba z úvěru sjednaná při uzavření smlouvy o stavebním spoření je stanovena fixně na celou dobu splatnosti. [2]

Účastníkovi stavebního spoření, který dosud nesplnil všechny podmínky k přidělení řádného úvěru, může stavební spořitelna poskytnout tzv. překlenovací úvěr (meziúvěr), který slouží k dřívější úhradě nákladů na řešení bytových potřeb. Úroková sazba u překlenovacího úvěru je vyšší než úroková sazba z řádného úvěru v rámci stavebního spoření, obvykle však nižší než jsou tržní úrokové sazby. Překlenovací úvěry může ze zákona stavební spořitelna poskytnout maximálně do výše cílové částky. [2]

---

⁵ Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření, v aktuálním znění.

2.2 Úvěry na spotřebu

Pro spotřebitelské úvěry platí vedle obecné úpravy smlouvy o úvěru v obchodním zákoníku i speciální úprava v zákoně o spotřebitelském úvěru⁶. Primárním cílem úpravy v tomto zákoně je ochrana klienta ve vztahu založeném na spotřebitelském úvěru. Potřeba ochrany klienta vyplývá z určitého nerovného postavení, ve kterém se klient může ve vztahu k bance ocitnout a které vyplývá z toho, že klient nemusí být schopen správně posoudit veškeré podmínky smlouvy.

V zákoně o spotřebitelském úvěru je tento definován jako: „*poskytnutí peněžních prostředků nebo odložená platba, například ve formě úvěru, půjčky nebo koupě najaté věci, za které je spotřebitel povinen platit*“. Vymezení spotřebitelských úvěrů v zákoně tedy primárně vychází z toho, komu je úvěr poskytován. Přestože explicitně neuvádí účel, na který je spotřebitelský úvěr poskytován, tím, že se nemůže jednat o obchodní či podnikatelské činnosti, mohou jím být v zásadě pouze spotřební účely. [2]

Pro spotřební úvěr je charakteristické, že je splácen z běžného příjmu klienta a většinou nesouvisí s předmětem, na který je úvěr poskytnut. Poskytovatelé úvěrů nemají o klientovi tak dobré informace jako např. v případě hypotečních úvěrů a vyšší riziko kompenzují vyššími úrokovými sazbami. Pro spotřební úvěry je také typická menší výše úvěru.

Spotřebitelské úvěry zaznamenaly v posledních letech a to i díky úvěrovým kartám velice dynamický růst a v řadě zemí je v této souvislosti řešen problém předluženosti drobné klientely, resp. toho, že spotřebitelské úvěry nejsou včas spláceny. Banky si proto často najímají specializované inkasní společnosti a neupomínají dlužníky samy. Takový postup je běžný v řadě zemí. V České republice je jedním z důvodů jeho stále širšího používání zdlouhavé soudní řízení. Inkasní společnosti účtují dlužníkům náklady spojené s vymáháním pohledávky a od bank dostávají provizi, která se pohybuje ve výši 10-20% hodnoty pohledávky. [7]

Zejména nebankovní instituce mají přímo ve smlouvách pro případ nesplácení úvěru zakotven institut rozhodčí doložky.

---

⁶ Zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru

2.3 Novela zákona o spotřebitelském úvěru

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky na své schůzi dne 10. 3. 2010 projednala a schválila „Návrh zákona o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů“. Návrh postoupila k projednání Senátu, který jej zařadil na svou schůzi dne 21. 4. 2010. V době psaní této práce ještě návrh nebyl v Senátu projednán. V navrhovaném znění zákon nabývá účinnost dnem 1. ledna 2011.

2.3.1 Navrhované změny

Předkládaný návrh zákona o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen „zákon“) je transpozicí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (dále též jen „směrnice“) do českého právního řádu. Cílem předkládané právní úpravy je dosažení harmonizace spotřebitelského trhu v rámci Společenství, a tím i posílení důvěry a právní jistoty spotřebitelů a poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, zejména v oblasti přeshraničních transakcí. Nový zákon nahradí stávající právní úpravu, která již neodpovídá současnému vývoji úvěrových produktů nabízených spotřebitelům na trhu.

Těžiště nové právní úpravy spočívá zejména ve výčtu informací, které je věřitel, případně zprostředkovatel, povinen poskytnout spotřebiteli v dostatečném předstihu před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, v samotné smlouvě a během plnění smlouvy. Včasné a úplné informace jsou nezbytným předpokladem pro to, aby spotřebitel mohl činit kvalifikovaná rozhodnutí. Spotřebitel musí být schopen správně posoudit, zda nabídka odpovídá jeho potřebám a aktuální finanční situaci.

Novinkou oproti stávající právní úpravě je povinnost věřitele posoudit úvěruschopnost spotřebitele. Smyslem zakotvení tohoto jinak přirozeného zájmu poskytovatele úvěru je ochrana spotřebitelů před rizikovými úvěry a dále ochrana společnosti před rostoucí zadlužeností domácností. Dále se návrh zákona podrobněji zabývá úpravou podmínek předčasného splacení úvěru. Věřiteli je v takovém případě přiznáno pouze právo na odškodnění spravedlivých a objektivně odůvodněných nákladů spojených s předčasným splacením úvěru.

Další zásadní změnou oproti stávající právní úpravě je zakotvení práva spotřebitele na odstoupení od smlouvy do 14 kalendářních dnů od jejího uzavření. Tento krok nemusí být

spotřebitelem nijak zdůvodňován a věřitel nesmí vůči němu v tomto případě uplatnit žádnou sankci.

Nově je působnost k výkonu dozoru nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem rozdělena mezi dva dozorové orgány – Českou obchodní inspekci a Českou národní banku. Toto řešení na straně jedné umožňuje využít zkušenosti, které při výkonu dohledu nad poskytováním spotřebitelských úvěrů získala Česká obchodní inspekce, a na straně druhé svěřuje České národní bance dohled nad dodržováním povinností při poskytování spotřebitelského úvěru v případě těch subjektů, které jinak spadají pod její dohled.

Součástí návrhu zákona je i změna zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů (živnostenský zákon), kterou se mění podmínky pro vstup do podnikání, a která zároveň umožní lépe evidovat subjekty poskytující nebo zprostředkávající spotřebitelský úvěr a přispěje k provádění účinnější kontroly nad těmito subjekty.

Realizace navrhovaného zákona nebude vyžadovat dodatečné finanční prostředky ze státního rozpočtu ani veřejných rozpočtů. Ve sféře podnikatelské se projeví určitým nárůstem administrativy spojené s povinnou evidencí poskytovatelů úvěrů a s výkonem dozoru a nárůstem finančních nákladů spojených především s rozšířeným množstvím povinných informací poskytovaných spotřebiteli oproti stávající praxi a dále s povinností provádět hodnocení schopnosti spotřebitele splácet úvěr. [66]

2.3.2 Definice subjektů

Pro účely tohoto zákona je „spotřebitel“ vymezen jako fyzická osoba jednající mimo oblast své podnikatelské činnosti nebo samostatného výkonu svého povolání. Toto vymezení souvisí s obecnou konstrukcí spotřebitelské legislativy. Ta usiluje o zajištění faktické rovnosti smluvních stran ve spotřebitelských smlouvách namísto rovnosti formální, jak je tradičně pojmána v oblasti civilního práva. Skutečná ekonomická a sociální převaha věřitele musí být vyrovnána zesílenou právní ochranou spotřebitele.

„Věřitelem“ se rozumí jak fyzická tak i právnická osoba, která v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání, nabízí nebo poskytuje spotřebitelský úvěr.

Novým pojmem, který nebyl zakotven ve stávající právní úpravě, je definice „zprostředkovatele.“ Rozumí se jím fyzická nebo právnická osoba, která nejedná jako věřitel a která

v rámci své živnosti, podnikání nebo povolání za odměnu spotřebiteli nabízí možnost uzavřít smlouvu o spotřebitelském úvěru, pomáhá spotřebitelům s jejím uzavřením či uzavírá smlouvu o spotřebitelském úvěru jménem věřitele. Povinnosti zprostředkovatele jsou dále specifikovány zejména v ustanovení § 17. [66]

2.3.3 Navrhované přílohy

Navrhovaná novela zákona má celkem sedm příloh.

2.3.3.1 Příloha č. 1

Uvádí povinné informace, které musí obsahovat reklama na spotřebitelský úvěr. Nabídka spotřebitelského úvěru nebo jeho zprostředkování reklamou musí jasným, výstižným a zřetelným způsobem formou reprezentativního příkladu obsahovat RPSN (roční procentní sazbu nákladů), výpůjční úrokovou sazbu, celkovou výši úvěru, výši jednotlivých splátek, dobu trvání úvěru případně informaci o povinnosti uzavřít smlouvu o doplňkové službě související se spotřebitelským úvěrem, zejména pojištění.

2.3.3.2 Příloha č. 2

Obsahuje povinné informace, které musí být spotřebiteli poskytnuty před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr. Jsou to zejména informace o druhu spotřebitelského úvěru, věřiteli a případně o zprostředkovateli úvěru, celkové výši úvěru a podmínkách jeho čerpání, době trvání úvěru, výpůjční úrokové sazbě, celkové částce splatné spotřebitelem a RPSN, výši, počtu a četnosti plateb, poplatcích za vedení jednoho nebo více účtů zaznamenávajících platební transakce a čerpání, případné povinnosti spotřebitele hradit notáři náklady spojené s uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, případné povinnosti uzavřít smlouvu o doplňkové službě související se smlouvou, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, zejména pojištění, stanovené úrokové sazbě použitelné v případě opožděných plateb nebo smluvní pokutě v případě prodlení spotřebitele a o veškerých dalších důsledcích vyplývajících z prodlení spotřebitele, případně požadovaném zajištění, právu na odstoupení od smlouvy, právu na předčasné splacení spotřebitelského úvěru, o případném právu věřitele na náhradu vzniklých nákladů a o způsobu jejich stanovení, právu spotřebitele na okamžité a bezplatné vyrozumění o výsledku vyhledávání v databázi umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, je-li žádost o

poskytnutí spotřebitelského úvěru zamítnuta na základě vyhledávání v databázi a o údajích o použité databázi, právu spotřebitele na bezplatné obdržení kopie návrhu smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr a době, po kterou je věřitel vázán informacemi poskytnutými před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, nebo návrhem na uzavření této smlouvy.

2.3.3.3 Příloha č. 3

Obsahuje povinné informace ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr. Smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, musí vždy obsahovat druh spotřebitelského úvěru, kontaktní údaje smluvních stran, dobu trvání spotřebitelského úvěru, celkovou výši spotřebitelského úvěru a podmínky jeho čerpání, výpůjční úrokovou sazbu a podmínky upravující použití této sazby, RPSN, výši, počet a četnost plateb,) informace o právu obdržet kdykoliv bezplatně výpis z účtu v podobě tabulky umoření, je-li zahrnuto umoření jistiny spotřebitelského úvěru s pevně stanovenou dobou trvání,) soupis uvádějící lhůty a podmínky pro splacení úroku a veškeré související opakující se či jednorázové poplatky, mají-li být poplatky a úroky splaceny bez umoření jistiny, případné poplatky za vedení jednoho nebo více účtů zaznamenávajících platební transakce a čerpání a podmínky, za nichž lze tyto poplatky změnit, úrokovou sazbu použitelnou v případě opožděných plateb platnou v okamžiku uzavření smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, a podmínky pro její úpravu a veškeré další důsledky vyplývající z prodlení spotřebitele, náklady na služby notáře či jiné obdobné náklady, požadavek na případné zajištění nebo pojištění, informaci o právu na odstoupení od smlouvy, informaci o právu na předčasné splacení spotřebitelského úvěru, o případném právu věřitele na náhradu vzniklých nákladů a o způsobu jejich stanovení, informaci o postupu v případě ukončení smluvního vztahu, informaci o možnosti mimosoudního řešení spotřebitelských sporů prostřednictvím finančního arbitra a označení příslušného orgánu dozoru.

2.3.3.4 Příloha č. 4

Udává povinné informace po dobu trvání spotřebitelského úvěru ve formě možnosti přečerpání. Po dobu trvání spotřebitelského úvěru ve formě možnosti přečerpání, poskytuje věřitel spotřebiteli informace o období, na které se výpis z účtu vztahuje, částce a datu čerpání spotřebitelského úvěru, zůstatku z předchozího výpisu a jeho datu, novém zůstatku,

datu a výši plateb provedených spotřebitelem, použité úrokové sazbě, veškerých poplatcích se spotřebitelským úvěrem souvisejících, zaplacených v daném období a minimální částce, která má být spotřebitelem zaplacená.

2.3.3.5 Příloha č. 5

Uvádí způsob výpočtu roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr. Základní rovnice, kterou se stanoví roční procentní sazba nákladů (RPSN), odpovídá na ročním základě celkové současné hodnotě čerpání na jedné straně a celkové současné hodnotě splátek a plateb poplatků na straně druhé.

Roční procentní sazba nákladů se vypočte podle následujícího vzorce:

$$\sum_{k=1}^m C_k (1+X)^{-t_k} = \sum_{l=1}^{m'} D_l (1+X)^{-s_l}$$

kde:

X je RPSN,

m je číslo posledního čerpání,

k je číslo čerpání, proto $1 \leq k \leq m$,

C_k je částka čerpání k ,

t_k je interval vyjádřený v letech a zlomcích roku mezi datem prvního čerpání a datem každého následného čerpání, proto $t_1 = 0$,

m' je číslo poslední splátky nebo platby poplatků,

l je číslo splátky nebo platby poplatků,

D_l je výše splátky nebo platby poplatků,

s_l je interval vyjádřený v letech a zlomcích roku mezi datem prvního čerpání a datem každé splátky nebo platby poplatků. [66]

2.3.3.6 Příloha č. 6

Příloha obsahuje formulář pro standardní informace o spotřebitelském úvěru rozdělený do pěti částí na údaje o věřiteli/zprostředkovateli spotřebitelského úvěru, popis základních vlastností spotřebitelského úvěru, náklady spotřebitelského úvěru, další důležité právní

aspekty a dodatečné informace, které mají být poskytnuty v případě uvádění finančních služeb na trh na dálku.

2.3.3.7 Příloha č. 7

Příloha obsahuje formulář pro informace o spotřebitelském úvěru poskytovaném ve formě možnosti přečerpání a za účelem sjednání nové smlouvy, kterou se odkládá platba nebo mění způsob splácení rozdělený do šesti částí na údaje o věřiteli/zprostředkovateli úvěru, popis základních vlastností úvěrového produktu, náklady úvěru, další důležité právní aspekty, dodatečné informace, které mají být poskytnuty, pokud se předmluvní informace týkají spotřebitelského úvěru za účelem sjednání nové smlouvy, kterou se odkládá platba nebo mění způsob splácení a dodatečné informace, které mají být poskytnuty v případě uvádění finančních služeb na trh při užití prostředků komunikace na dálku.

2.3.4 Navrhovaná změna v živnostenském zákoně

V rámci diskuse byla zvažována možnost zavedení registrace všech subjektů poskytujících nebo zprostředkovávajících spotřebitelský úvěr a jako nejschůdnější bylo přijato řešení, které je obsahem předmětného ustanovení. Jeho podstatou je, že spotřebitelský úvěr bude moci poskytovat nebo jeho poskytnutí zprostředkovávat pouze osoba, která má oprávnění k provozování živnosti vázané s předmětem podnikání „Poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru“.

Jednoleté přechodné období má věřitelům i zprostředkovatelům působícím doposud v režimu živnosti volně poskytnout dostatečný časový prostor na to, aby splnili podmínky, které jsou spojené s provozováním této nové vázané živnosti.

Novými podmínkami pro poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru jsou :

- a) střední vzdělání s maturitní zkouškou nebo
- b) osvědčení o rekvalifikaci nebo jiný doklad o odborné kvalifikaci pro příslušnou pracovní činnost vydaný zařízením akreditovaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy nebo ministerstvem, do jehož působnosti patří odvětví, v němž je živnost provozována, nebo
- c) 3 roky praxe v oboru. [66]

3 MAKROEKONOMICKÉ FAKTORY

Základní makroekonomické faktory, které ovlivňují vývoj zadluženosti domácností v České republice.

3.1 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt je základní ukazatel ekonomické výkonnosti společnosti, který je definován jako celková tržní hodnota konečných výrobků a služeb vyprodukovaných ve sledované zemi za jeden rok. [6]

Měřit HDP můžeme v běžných tržních cenách, v tom případě sledujeme nominální hrubý domácí produkt a nebo nebudeme přihlížet ke změnám tržních cen, k nimž postupně dochází, ale použijeme stálé ceny a získáme reálný hrubý domácí produkt.

K měření HDP se využívá několik metod. Jsou to produkční, výdajová a důchodová metoda. Produkční metoda zahrnuje všechny finální výrobky a služby, které byly za určité období vyrobeny za použití výrobních faktorů v daném státě. Tedy produkty, které si lidé kupují pro spotřebu, nezahrnuje meziprodukty, jež jsou určeny pro další zpracování nebo prodej. Protože je však v praxi obtížné rozlišit, zda se jedná o konečnou produkci nebo o meziprodukt, vypočítává se HDP obvykle sečtením hodnoty, kterou přidali zpracováním jednotliví výrobci. Druhou metodou, jak vyjádřit velikost produktu, je změřit výdaje jednotlivých sektorů na nákup konečných výrobků a služeb. Musíme sečíst výdaje domácností na spotřebu, soukromé hrubé domácí investice, výdaje státních orgánů na nákup výrobků a služeb a čistý export. Použijeme-li důchodovou metodu, budeme měřit všechny příjmy, které získávají domácnosti. Domácnosti jsou vlastníky všech výrobních faktorů. Z toho plyne, že jejich příjmy tvoří hrubé mzdy, renty, hrubé zisky korporací, čisté úroky a příjmy ze samozaměstnání. Sečtením všech těchto důchodů získáme národní důchod, který je roven hrubému národnímu důchodu. [8,1]

To, co ekonomy zajímá, není ani tak absolutní velikost domácího produktu, jako spíše jeho tempo růstu. Tempo růstu produktu ukazuje, zda se ekonomická výkonnost země zvyšuje nebo snižuje a jak je na tom země v mezinárodním srovnání. Změny v růstu domácího produktu prozrazují, jestli se ekonomika „přehřívá“ (zažívá expanzi) nebo „podchlazuje“ (zažívá recesi). Dlouhodobý trend růstu domácího produktu zase naznačuje, zda jsou hospodářské instituce zdravé, zda podporují hospodářský růst nebo ne. [3]

3.2 Inlace

Inlace je definována jako projev ekonomické nerovnováhy, jehož vnějším znakem je právě růst cenové hladiny. Pokud dochází k poklesu cenové hladiny, označuje se tento proces jako deflace. K vyjádření velikosti inflace se používají cenové indexy. Nejčastěji se měří míra inflace s využitím indexu spotřebitelských cen. Při výpočtu indexu spotřebitelských cen vycházíme z fixního tržního koše spotřebních zboží. Tržní koš spotřebního zboží se skládá z řady položek výrobků a služeb, které jsou typické pro spotřebu obyvatelstva. Abychom vypočítali index cen spotřebního zboží, sečteme běžné tržní ceny zboží, ty vážíme výdaji základního roku a vydělíme sumou cen základního roku, které jsme rovněž vážili výdaji základního roku.

Z hlediska kvantitativního může existovat mírná inflace, pádivá inflace a hyperinflace.

Mírná (plíživá) inflace, při níž tempo růstu cen v podstatě nepřekračuje tempo růstu výroby. Roste tudíž nominální i reálný produkt. Mírnou inflaci obvykle lidé považují za přijatelnou a nesnaží se zbavovat peněz ve prospěch reálného bohatství.

Pádivá (cválající) inflace, kdy tempo růstu výroby již zaostává za tempem růstu cen. Peníze ztrácejí svou kupní sílu a lidé se proto snaží jich držet co nejméně.

Hyperinflace je extrémní případ inflace cválající. Tempo růstu cen je vysoké, nemá již žádnou souvislost s tempem růstu výroby. Ceny jsou vysoce nestabilní a peníze přestávají vykonávat své funkce. [8]

Podle toho, odkud přicházejí podněty k růstu cenové hladiny, rozlišujeme inflaci poptávkovou a nákladovou (nabídkovou). Ke zdrojům poptávkové inflace mohou patřit např. nadměrné investiční výdaje, růst nominálních mezd (vyšší než růst produktivity), pokles daní nebo nadměrné státní výdaje. Mezi příčiny nákladové (nabídkové) inflace lze zařadit existenci nedokonalé konkurence, růst mzdových nákladů, politické události, přechod na využívání méně kvalitních zdrojů surovin apod.

Inlace zasahuje svými důsledky všechny části ekonomiky. Postihuje příjemce fixních důchodů. Nominální výše starobních důchodů, stipendií, úroků z obligací a podobných příjmů se nemění, ale jejich reálná kupní síla klesá. Inflace nepříznivě ovlivňuje mzdy a platy. Reálné mzdy v mírné inflaci obvykle rostou, ale za cválající inflace se prosazuje tendence k poklesu reálných mezd. Pokud je míra inflace vyšší než nominální úroková míra, klesá

absolutně hodnota vkladů a půjček. V tomto případě ztrácejí věřitelé a získávají dlužníci. Inflace nepostihuje vlastníky hmotných statků. Cena majetku inflací stoupá. [8]

3.3 Nezaměstnanost

Jedním z klíčových problémů ve vývoji ekonomiky jako celku je situace na trhu práce. Jedním ze základních ukazatelů používaných ke sledování trhu práce na makroekonomické úrovni je míra nezaměstnanosti. Dříve než definujeme relativní ukazatel, míru nezaměstnanosti, musíme být schopni určit počet nezaměstnaných, tj. rozsah nezaměstnanosti.

Za nezaměstnaného budeme považovat člověka, který se aktivně uchází o zaměstnání. Počet nezaměstnaných se potom zjišťuje podle počtu zaevidovaných uchazečů o práci na pracovních úřadech. Vedle toho určíme počet zaměstnaných, kteří pracují v závislém poměru a nebo podnikají. Míru nezaměstnanosti pak můžeme definovat jako poměr počtu nezaměstnaných k celkovému počtu pracovních sil, které tvoří součet nezaměstnaných a zaměstnaných lidí. [8]

Rozlišujeme tři formy nezaměstnanosti : frikční, cyklickou a strukturální nezaměstnanost. Frikční nezaměstnanost, je nezaměstnanost, kdy lidé přecházejí z jednoho zaměstnání do jiného, se stejnou nebo podobnou kvalifikací. Je způsobena běžnými přesuny v nabídce a poptávce po výrobcích a službách. Tato nezaměstnanost je přechodná, trvá několik dní, maximálně několik týdnů.

Cyklická nezaměstnanost je způsobena poklesem v hospodářském cyklu – tj. snížením celkové úrovně výdajů v ekonomice. Trvá zpravidla několik měsíců, dokud nezačne opět růst národní produkce a dokud se nezvýší poptávka po práci.

Strukturální nezaměstnanost je způsobena hlavně změnami v požadované kvalifikaci u pracovníků, protože se změnily technologické podmínky výroby nebo došlo ke změnám v relativní konkurenční schopnosti jednotlivých odvětví. Strukturální nezaměstnanost může trvat i několik let a je spojena s rekvalifikací pracovníků. [8,5]

Nezaměstnanost existuje jednak tehdy, když je skutečný produkt ekonomiky pod (nebo nad) jeho potenciální úrovní, ale existuje i tehdy, když ekonomika operuje na úrovni potenciálního produktu, jde o přirozenou míru nezaměstnanosti, tj. míru nezaměstnanosti, která nastává, jestliže je ekonomika v dlouhodobé rovnováze. V literatuře je přirozená míra ne-

zaměstnanosti také statisticky interpretována jako dlouhodobý průměr skutečných měr nezaměstnanosti. [5]

3.4 Příjmy, výdaje a spotřeba domácností

Národní důchod měří příjmy domácností z výrobních faktorů bez ohledu na to, zda tyto příjmy domácnosti skutečně dostanou. Vždyť např. nerozdělený zisk zůstane k dispozici firmě a ta ho nikdy nevyplatí akcionářům, kteří zde představují sektor domácností. Abychom tuto skutečnost vyjádřili používá se kategorie osobní důchod.

Osobní důchod vyjadřuje celkové příjmy, které skutečně domácnosti obdrží. Abychom získali osobní důchod musíme od národního důchodu odečíst platby, které vytvářejí fondy sociálního pojištění, nerozdělené zisky korporací a daně ze zisku korporací. K národnímu důchodu musíme přičíst transferové platby. Ani celý osobní důchod domácnosti samy nevyužijí. Ze svého osobního důchodu zaplatí domácnosti osobní daně (např. daně ze mzdy). Po odečtení zůstává domácnostem disponibilní osobní důchod.

Disponibilní osobní důchod domácnosti použijí buď na nákup výrobků a služeb čili na spotřebu a nebo si jej ponechají jako úspory. [8]

3.5 Úrokové sazby

V teorii i v praxi je úrokovým sazbám věnována pozornost zejména proto, že mají významný vliv nejen na celou ekonomiku a bankovní sektor, ale také výrazně ovlivňují rozhodování v podnikatelském sektoru i sektoru domácností.

Úroková sazba vysílá ekonomickým subjektům, až již jsou na straně věřitelů nebo dlužníků, důležité cenové signály. Vysoké úrokové sazby například stimulují vytváření většího objemu úspor a půjčování peněžních prostředků. Mají ale také tendenci redukovat objem výpůjček a kapitálových investic. Úrokové sazby však plní i celou řadu dalších funkcí. Pomáhají zajišťovat tok běžných úspor a jejich přeměnu v investice, tím podporují ekonomický růst. Ovlivňují alokaci zápůjčního kapitálu tak, že směřuje disponibilní prostředky k investičním projektům s nejvyšší očekávanou mírou návratnosti. Utváří rovnováhu mezi nabídkou peněz a poptávkou po penězích. Jsou výrazným nástrojem měnové politiky země. [7]

Velmi důležitou roli v měnově politických nástrojích centrální banky hrají centrální bankou vyhlášené úrokové sazby. Pro banky lze význam úrokových sazeb centrální banky a jejich změn vidět ve dvou základních směrech. Za prvé se jedná o sazby, ze které provádí centrální banka obchody s bankami v rámci depozitně úvěrových produktů. To znamená, že tyto úrokové sazby určují, za kolik si banky půjčují od centrální banky, resp. si u ní ukládají. Následně pak působí i na úroveň úrokových sazeb na peněžním trhu. Za druhé jde o významné indikátory záměrů a cílů centrální banky. To znamená, že jejich změny na banky nemají vliv pouze přes úrokové náklady či výnosy z obchodů s centrální bankou, ale ovlivňují chování bank v úrokové oblasti a dříve či později se promítají i do změn úrokových sazeb u klientských obchodů.

Jak dopadají změny úrokových sazeb centrální banky na banky, závisí především na tom, v jakém vztahu jsou banky s centrální bankou. Pokud jsou banky závislé na úvěrových zdrojích od centrální banky, potom zvýšení sazeb znamená růst jejich úrokových nákladů, může to vést i ke snížení i ke snížení čerpaných zdrojů od centrální banky. To se může poměrně rychle projevit v růstu klientských úrokových sazeb, popř. i v omezení poskytování úvěrů či jiných aktivních obchodů. Jsou-li naopak banky ve vztahu k centrální bance ve věřitelském postavení, potom bude růst sazeb centrální banky pro ně znamenat nárůst úrokových výnosů. V tomto případě již reakce bank není vůbec jednoznačná. Na jedné straně to pro ně znamená, že se jim zvyšují výnosy, což by teoreticky mohly promítnout i do poklesu klientských úrokových sazeb. Většinou ovšem na růst úrokových sazeb centrální banky reaguje i úroveň úrokových sazeb na mezibankovním peněžním trhu (pro které jsou sazby centrální banky koridorem, ve kterém se pohybují) a následně se přenáší i do klientských sazeb. Navíc zde jistě působí i to, že růst úrokových sazeb centrální banky posiluje očekávání bank o růstu tržních úrokových sazeb v budoucím období, což promítají anticipativně i do úrokových sazeb pro své klienty. [2]

Česká národní banky vyhláší tři základní úrokové sazby – diskontní sazbu, repo sazbu a lombardní sazbu.

Diskontní sazba je sazbou, za kterou ČNB přijímá vklady od bank. Vzhledem k tomu, že banky za tuto sazbu mohou velmi pružně ukládat přebytky ve své likviditě, představuje tato sazba spodní hranici sazeb na mezibankovním peněžním trhu (banky nebudou ukládat u jiné banky depozitum za sazbu nižší, pokud mají možnost uložení u centrální banky za diskontní sazbu).

Repo sazba vyhlášená ČNB představuje limitní sazbu pro provádění repo obchodů s bankami. Znamená to, že tato sazba je maximální sazbou, za kterou je ČNB ochotna v rámci repo obchodů přijímat úvěry od bank (popř. minimální sazbou, ze kterou v reverzním repu poskytuje bankám úvěry).

Lombardní sazba je sazba pro marginální zapůjčení facilitu ČNB. Za tuto sazbu si mohou banky vypůjčit od ČNB kolateralizovaný úvěr. Znamená to, že za předpokladu splnění podmínek pro získání tohoto úvěru může banka za tuto sazbu pružně čerpat likvidní prostředky. Nebude si tedy vypůjčovat od jiných bank za sazbu vyšší, neboli lombardní sazba představuje maximální úrokovou sazbu na peněžním trhu. [2]

3.6 Trh nemovitostí

Trh nemovitostí sice není typickým makroekonomickým faktorem, spíše mikroekonomickým segmentem, ale pro vývoj zadluženosti domácností v České republice je jeho vývoj podstatný.

Trh nemovitostí je především trhem pro konečné uživatele bytových jednotek jako jsou rodinné domy a byty ať už starší a nebo novostavby. Řadit zde můžeme i stavební pozemky a samostatně stojící garáže. Na trhu nemovitostí působí i skupina investorů či spekulantů, kteří investují do bytových nemovitostí za účelem jejich dalšího prodeje. Na novostavby především bytových ale i rodinných domů se zaměřují developerské společnosti, které rovněž působí na trhu nemovitostí. Tyto společnosti staví nové bytové jednotky za účelem jejich prodeje konečným uživatelům.

Typickými rysy trhu nemovitostí v České republice je velký rozdíl v cenách nemovitostí mezi jednotlivými kraji, zvláště pak mezi hlavním městem a zbytkem republiky. Dalším rysem je rostoucí poptávka po kvalitním a nadstandardním bydlení.

4 POUŽITÉ STATISTICKÉ METODY

V projektové části budu pro predikci zadluženosti domácností používat korelační a regresní analýzu. Metody regresní a korelační analýzy slouží k hledání, zkoumání a hodnocení závislosti mezi dvěma i více statistickými znaky. Cílem tohoto zkoumání je hlubší vniknutí do podstaty sledovaných jevů a procesů určité oblasti a tím i přiblížení k tzv. příčinným (kauzálním) souvislostem. V ekonomice se obě metody používají v plánovací a rozborové činnosti. [9]

4.1 Korelační analýza

Korelační analýza je používána při zjišťování vzájemné příčinné závislosti dvou nebo více kvantitativně vyjádřených jevů. Korelační závislost má stochastický, pravděpodobnostní charakter. V něm se klade důraz více na intenzitu vzájemného vztahu než na zkoumání veličin ve směru příčiny – následek. [9]

Korelační závislost může být těsná, volná, nebo mohou být obě sledované proměnné na sobě zcela nezávislé. Těsnost korelační závislosti je vyjadřována korelačním koeficientem. Koeficient nabývá hodnot z intervalu $\langle -1, 1 \rangle$, jeho znaménko naznačuje směr závislosti (kladné je při přímé závislosti a záporné při nepřímé) a jeho absolutní hodnota sílu lineární závislosti. Závislost se považuje za tím silnější, čím je tato absolutní hodnota bližší 1.

4.2 Regresní analýza

Regresní analýza je vyjádření formy jednostranné závislosti jednoho jevu na druhém nebo na několika jevech pomocí regresní rovnice. Jedná se o situaci, kdy proti sobě stojí vysvětlující (nezávisle) proměnné (příčiny) a vysvětlovaná (závisle) proměnná (následek). Proměnnou, kterou zkoumáme, nazýváme vysvětlovanou (nebo závisle) proměnnou. Znaky, které ovlivňují závisle proměnnou (určují její změny) nazýváme vysvětlujícími (či nezávisle) proměnnými.

Snahou regresní analýzy je nalézt „idealizující“ matematickou funkci takovou, aby co nejlépe vyjadřovala charakter závislosti a co nejvěrněji zobrazovala průběh změn podmíněných průměrů závisle proměnné. Tato svojí podstatou hypotetická funkce se nazývá regresní funkce. Cílem regresní analýzy je co nejlepší přiblížení empirické (vypočítané) regresní funkce k hypotetické regresní funkci.

Regresní model je matematický model, v němž je vyjádřena představa o stochastické závislosti a výchozí předpoklady regresní analýzy. Předpokládáme, že každou hodnotu vysvětlované proměnné lze rozdělit na dvě složky, z nichž jedna je funkcí hodnoty x_i a druhá e_i je výslednicí dalších (vedlejších a náhodných) vlivů. První složka je deterministickou a druhá náhodnou složkou modelu.

$$y_i = h(x_i) + e_i, \quad i = 1, 2, \dots, n$$

Funkce $\eta = \eta(x)$ se nazývá regresní funkce. Volí se různé funkce známé z matematiky. Podle toho, jestli je funkce lineární z hlediska parametrů, rozlišujeme lineární a nelineární regresní modely. Příkladem lineárních modelů může být například přímka, rovina, parabola, hyperbola nebo logaritmická funkce; nelineárním modelem je např. exponenciální nebo mocninná funkce.

Lineární regresní funkci lze vyjádřit ve tvaru

$$h = \beta_0 x_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_m x_m$$

kde $\beta_0, \beta_1, \beta_2, \dots, \beta_m$ jsou parametry a $x_0, x_1, x_2, \dots, x_m$ jsou známé funkce jedné či několika vysvětlujících proměnných, které se někdy nazývají regresory.

Rozlišujeme jednoduchou regresi (používá se pouze jedna vysvětlující proměnná) a vícenásobnou regresi. Od jednoduché regrese se přechází k vícenásobné proto, aby se odhady hodnot či středních hodnot vysvětlované proměnné zlepšily. Zkušenosti ukazují, že nebývá vhodné volit vysvětlujících proměnných příliš mnoho. Vzniká tím nebezpečí, že se mezi vysvětlující proměnné zahrnou vedle podstatných činitelů i nepodstatné, analýzy se zbytečně komplikuje a výsledky se obtížně interpretují. [9]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 HLAVNÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ZADLUŽENOST DOMÁCNOSTÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Důvody růstu zadluženosti českých domácností spočívají podle zjištění ČSÚ jak na straně příjemců peněz, tak na straně jejich poskytovatelů. Domácnosti změnilы svůj náhled na zadluženost, v české společnosti se výrazně projevila orientace směrem ke konzumu, životní úroveň stoupla. Vývoj dlouhodobé zadluženosti domácností pak jasně odráží hlad po vlastním bydlení, patrný zejména v posledních letech zkoumaného období. Na druhé straně je to vývoj úrokových sazeb i ochota bankovních i nebankovních institucí půjčovat domácnostem.

5.1 Makroekonomické faktory

Mezi makroekonomické faktory, které měly vliv na růst zadluženosti domácností patří zejména růst HDP, spojený s růstem příjmů domácností, vývoj nezaměstnanosti a inflace. Významný vliv na ochotu domácností se zadlužovat měl vývoj úrokových sazeb a vývoj trhu nemovitostí.

5.1.1 HDP

Do roku 1997 vstupovala česká ekonomika za nepříznivých vnitřních a vnějších podmínek. Restriktivní peněžní politika silně prosazovaná od druhé poloviny roku 1996 s cílem zastavit především rostoucí vnější nerovnováhu, vedla v roce 1997 ke značnému zpomalení vývoje HDP – reálně se snížil meziročně sice pouze o 0,7%, avšak ještě více poklesla tvorba hrubého fixního kapitálu při růstu konečné spotřeby. Hledaná a přijatá opatření (dva vládní balíčky) řešící především problém zvětšování nesouladu mezi domácí nabídkou a poptávkou, se v tehdejší době ukázala jako nedostatečná. Ekonomice neprosperly ani povodně z roku 1997 a vzniklé škody, které musely být nahrazovány. V roce 1998 se HDP meziročně snížil reálně o dalších 1,1%. Následující dva roky vývoje (1999 a 2000) přinesly již zrychlení ekonomického růstu.

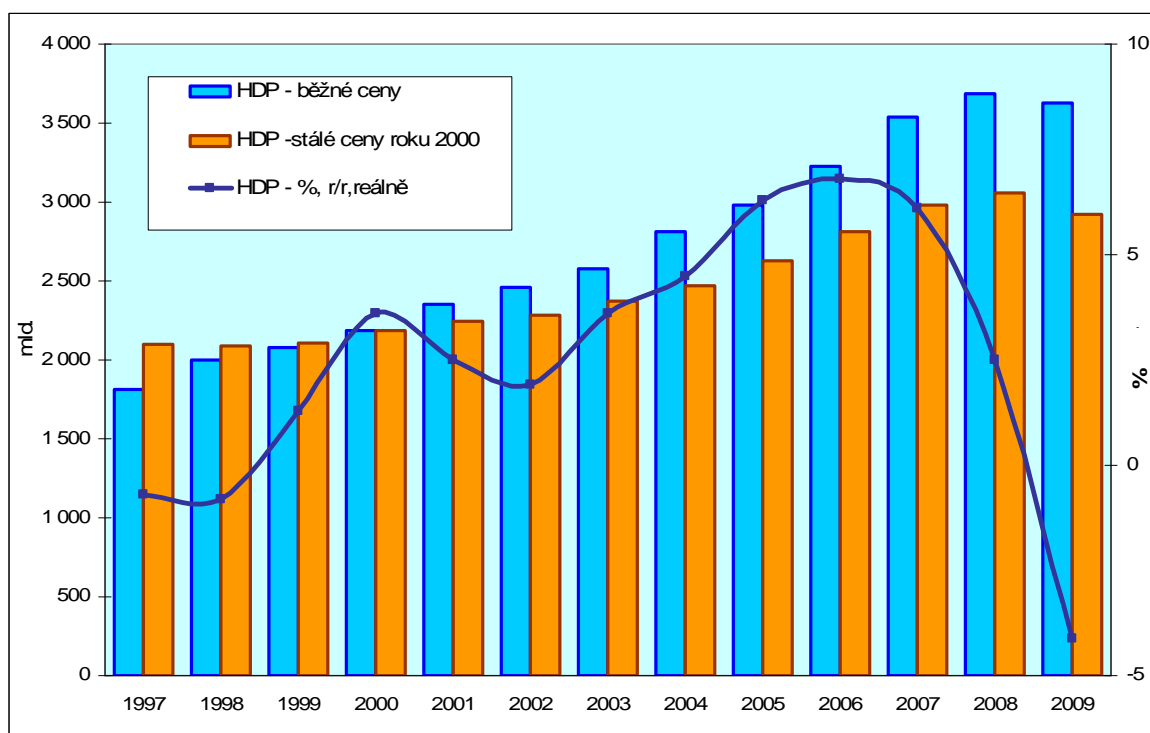
Od roku 2001 následovalo období soustavného růstu HDP, i když v prvních dvou letech došlo k jeho zpomalení, aby v dalších třech letech růst každoročně zrychloval. Prioritou tohoto období bylo zlepšování výkonnosti ekonomiky a na její nabídkové straně odstraňování překážek bránících modernizaci výroby a podpoře ekonomických inovací. Význam-

nou pozitivní úlohu při zrychlování ekonomického růstu je možno připsat vstupu České republiky do Evropské unie, jehož pozitiva převažovala nad negativy. Na zvýšení HDP o 4,5% v roce 2004 a o 6,3% v roce 2005 se již významně pozitivně podílel čistý vývoz. [42]

Růst ekonomiky pokračoval i v roce 2006 a svého vrcholu dosáhl v roce 2007, kdy se meziročně zvýšil o 6,1%. Rok 2007 byl výjimečně úspěšným rokem a završil období konjunktury. Zpomalující růst reálného hrubého domácího produktu byl koncem roku 2008 zasažen oslabováním světové poptávky, resp. poptávky největších obchodních partnerů. Roční růst reálného HDP byl podpořen stále vysokým příspěvkem spotřeby domácností a zahraničním obchodem. Za celý rok vzrostlo HDP o 3,2%. [57]

Za celý rok 2009, kdy už celá česká ekonomika byla naplno zasažena celosvětovou krizí a nacházela se v recesi, se výkon ekonomiky snížil o 4,1 procenta, jak ukazuje graf 1.

Tempo růstu zadlužování českých domácností vyniká zejména v souvislosti s tempem ekonomického růstu České republiky. Jestliže HDP v běžných cenách se za období 1997-2009 více než zdvojnásobil, pak úvěry sektoru domácností celkem stouply za tu dobu patnáctkrát.

Graf 1. Vývoj HDP 1997-2009 [vlastní zpracování podle dat ČSÚ]

5.1.1.1 Ekonomický cyklus

V roce 1997 a 1998 se Česká republika nacházela v recesi se záporným reálným růstem HDP. Od roku 1999 došlo k obratu cyklu a postupnému oživování ekonomiky doprovázeném pozvolným růstem HDP. Roky 2001 a 2002 opět představovaly mírný propad. Rok 2002 byl poznamenán rozsáhlými záplavami doprovázenými velkými materiálními škodami, které postihly hlavně jižní a střední Čechy. Od roku 2003 ekonomika opět rostla a konjunktura vrcholila v letech 2006 a 2007.

V roce 2008 se česká ekonomika nacházela v sestupné fázi hospodářského cyklu a ve 4. čtvrtletí vstoupila do recese. Zpomalující růst reálného HDP byl koncem roku zasažen oslabováním světové poptávky.

Rok 2009 přinesl prohloubení sestupného trendu ekonomického cyklu a hlubokou recesi. Otázkou je, zda už ekonomika v loňském roce dosáhla svého dna a kdy nastane touženě očekávaný obrat ekonomického cyklu.

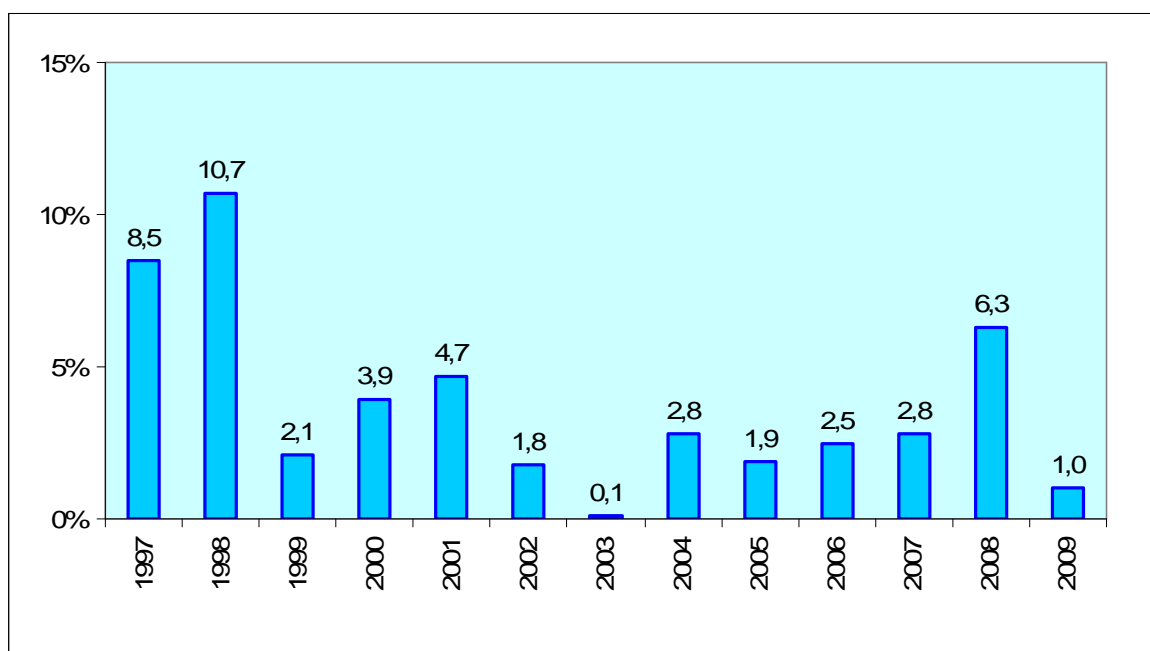
5.1.2 Inflace

Počínaje rokem 1998 přešla Česká národní banka k přímému cílování inflace. Počáteční inflační cíl stanovila mezi 5,5 – 6,5 %. Skutečná inflace se však pohybovala pod tímto cílem a s počátkem nového tisíciletí se dokonce začalo hovořit o deflaci. V roce 2003 se ceny v průměru ve srovnání s předchozím rokem téměř nezměnily. Příčinu lze hledat zejména v levnějších potravinách a poklesu cen elektrické energie. Svůj díl na tom mělo i posilování české koruny, což vedlo k nižším dovozním cenám. Od roku 2004 míra inflace kopírovala tempo růstu HDP a vytvářela tak stabilní ekonomický růst. Až v roce 2008 došlo k výraznějšímu skoku v cenách, jak je patrné i z grafu 2.

Průměrná míra inflace (měřená přírůstkem CPI) dosáhla v roce 2008 výrazně vyšší úrovně než v letech předchozích a to 6,3 %. Za zvyšující se mírou inflace stál zejména rychlý vzestup světových cen energií a potravin (zejména v 1. pololetí 2008), růst administrativních (regulovaných) cen a zvýšení snížené sazby DPH z 5% na 9%. [57]

Rok 2009 představoval stagnaci spotřebitelských cen či jejich pokles. K výraznějšímu růstu cen došlo až ve čtvrtém čtvrtletí 2009 především důsledkem výrazného oživení růstu cen ropy na světových trzích. Cenový vývoj ostatních složek inflace byl výrazně tlumen pro-

tiinflačním působením nízké domácí poptávky. Celková meziroční inflace tak dosáhla v roce 2009 1%.

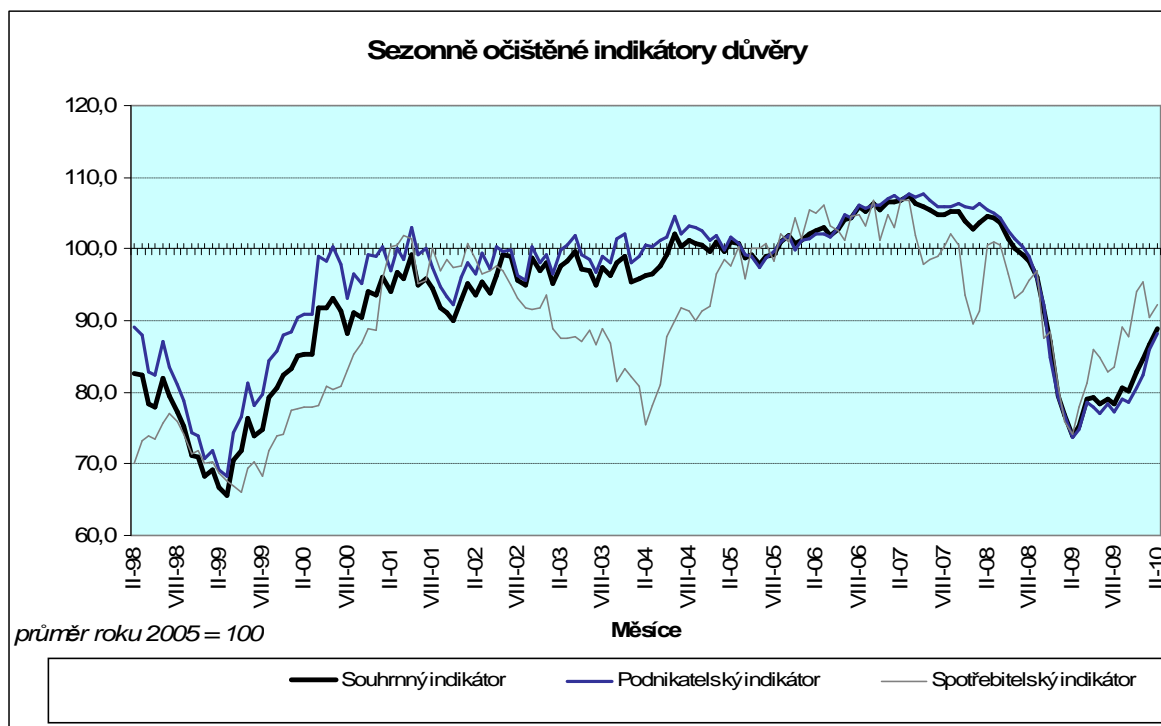
Graf 2. Vývoj míry inflace 1997-2009 [vlastní zpracování podle dat ČSÚ]

5.1.2.1 Index spotřebitelské důvěry

Indikátor důvěry spotřebitelů je složen ze čtyř ukazatelů zjišťovaných agenturou GfK Praha (očekávaná finanční situace spotřebitele, očekávaná celková ekonomická situace, očekávaná celková nezaměstnanost (s opačným znaménkem) a očekávané úspory spotřebitele v příštích 12 měsících). Spotřebitelské průzkumy vypovídají o úmyslech spotřebitelů, zejména o sklonu k nákupům či spoření a o konkrétních záměrech pro nákup vybraných předmětů dlouhodobé spotřeby.

Spotřebitelská důvěra se začala po dosažení devítiletého minima v prvním čtvrtletí 2009 (graf 3) postupně zvyšovat, byla však i ve třetíma čtvrtém čtvrtletí stále poměrně nízká. Domácnosti byly sice poněkud méně pesimistické ohledně budoucího vývoje celkové hospodářské situace, vlastní finanční situace a nezaměstnanosti v příštích dvanácti měsících, přesto lze ve čtvrtém čtvrtletí 2009 nadále očekávat útlum ve většině spotřebitelských výdajů domácností. Nasvědčují tomu zejména poslední údaje o klesajících tržbách v maloobchodě. (viz kapitola 5.1.4 maloobchod) [50]

Graf 3. Sezonně očištěné indikátory důvěry [zdroj: ČSÚ]

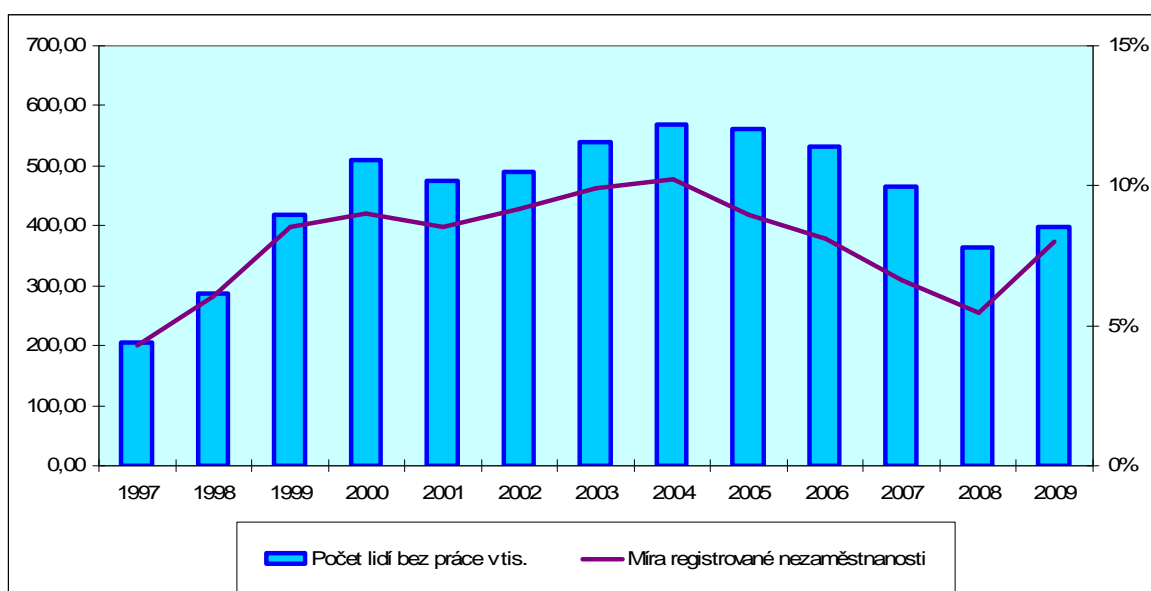
5.1.3 Nezaměstnanost

V roce 1997 se ještě udržovala relativně nízká nezaměstnanost, která do určité míry souvisela s přetrvávající neefektivní zaměstnaností (přezaměstnaností). Ekonomická transformace sebou přinesla racionalizaci a růst produktivity práce, což mělo za následek postupné zvyšování nezaměstnanosti. Nezaměstnanost se zvyšovala od roku 1997 a v roce 2000 bylo bez práce přes půl milionu lidí. V letech 2001 a 2002 počet nezaměstnaných poklesl pod půlmilionovou hranici, aby ji opět překonal v roce 2003. Vrchol nezaměstnanosti představoval rok 2004, kdy Úřady práce evidovaly 570 tisíc žadatelů o práci. Od roku 2004 došlo k obratu trendu a počty nezaměstnaných se každým rokem snižovaly, což souviselo s růstem ekonomiky a růstem poptávky po práci. Úspěšné roky 2007 a 2008 byly provázeny prudkým poklesem nezaměstnanosti, která v roce 2008 dosáhla nejnižší úrovně za posledních deset let. Šéfové firem si stěžovali, jak těžké je najít zaměstnance a odboráři tvrdě vyjednávali o růstech mezd. Míra nezaměstnanosti v 1. pololetí 2008 klesala, jak je patrné z grafu 4, následně přešla v růst vlivem zpomalujícího se vývozu, a tím i ekonomické aktivity. [57]

Loňský rok byl ve znamení propouštění, o práci přišlo například 13 procent zaměstnanců v průmyslu. Výpovědi ale stále dostávají další a další lidé a nezaměstnanost letos ještě poroste.

Počet lidí bez práce v průběhu celého roku 2009 raketově vzrostl a v listopadu dosáhla míra nezaměstnanosti 8,6 %. Meziroční nárůst nezaměstnaných byl nejvyšší za dobu existence samostatné České republiky. Rostoucí nezaměstnanost, z níž pramení menší ochota lidí k zadlužování se samozřejmě projevila v poklesu poptávky po hypotečních úvěrech.

Nezaměstnanost atakuje desetiprocentní hranici, a je tak nejvyšší za posledních pět let, tedy od doby, kdy Česko začalo těžit ze svého členství v Evropské unii. Propouštění se nevyhnulo téměř žádnému oboru ani regionu a na vlně seškrtování nákladů se svezly i firmy, které jsou dlouhodobě ziskové. [31]

Graf 4. Vývoj nezaměstnanosti 1997-2009 [vlastní zpracování podle dat ČSÚ, MPSV]

5.1.4 Příjmy, výdaje a spotřeba domácností

Disponibilní důchod domácností je používán na výdaje domácností na individuální spotřebu. Jeho nespotrebovanou část pak tvoří úspory. Zdroji disponibilního důchodu jsou jednak prvotní důchody domácností, jednak jejich čisté druhotné důchody. Pokud sledujeme vznik obou kategorií důchodů z pohledu výrobních faktorů, tj. Práce, půda, kapitál, jsou prvotní důchody složeny z důchodů plynoucích z pracovní činnosti a dále z důchodů z vlastnictví a

podnikání. Druhotné důchody v čistém vyjádření pak tvoří saldo důchodů domácností z přerozdělení.

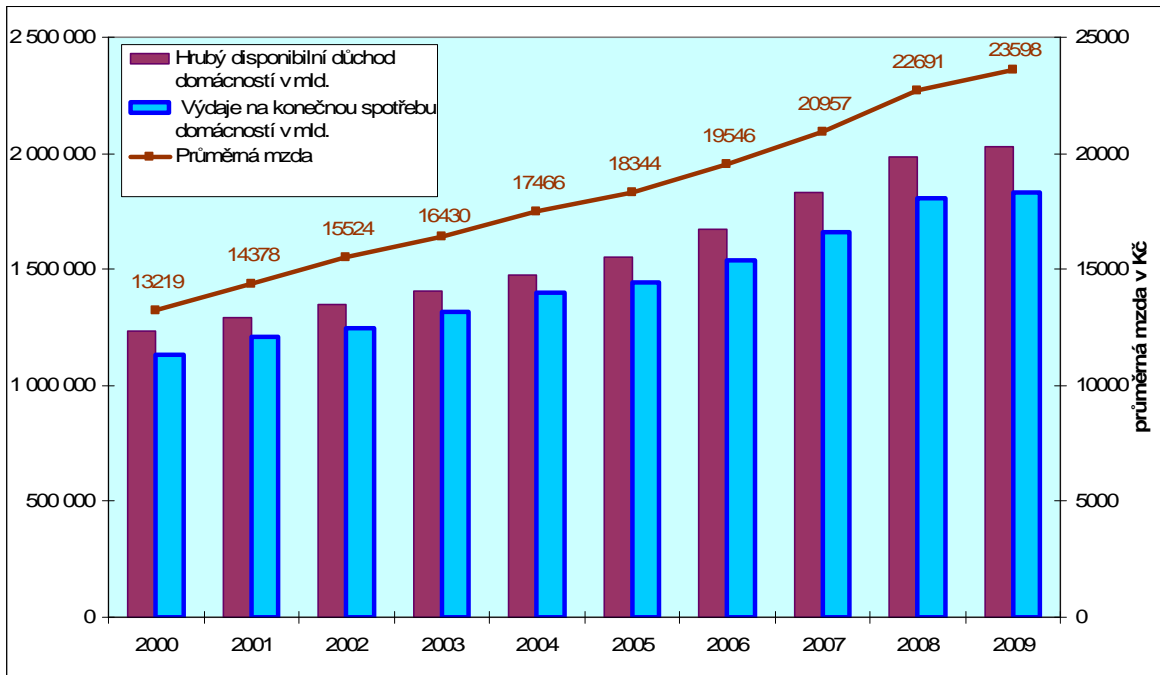
Konjunktura české ekonomiky se výrazným způsobem promítla do objemů i dynamiky disponibilního důchodu českých domácností – ten v roce 2000 činil v přepočtu na jednoho obyvatele (podle středního stavu obyvatelstva) necelých 120 tis. Kč, v roce 2004 stoupl na 144 tis. Kč a v roce 2008 již dosáhl více než 190 tis. Kč na jednoho obyvatele České republiky. [40]

Co se utrácených peněz týká, dosáhly v roce 2007 výdaje domácností na konečnou spotřebu reálně (tj. bez ohledu na cenový vývoj) 1,543 bil. korun. Byly tak o 34% vyšší než v roce 1997 (1,152 bil. korun) a proti roku 1995 (1,031 bil. korun) stouply dokonce o polovinu. Nominálně, tedy při údajích v běžných cenách, se spotřeba českých domácností v roce 2007 proti roku 1995 zvýšila 2,3krát, proti roku 1997 byla vyšší 1,8krát. Na zvýšených přírůstcích spotřeby českých domácností se zejména od roku 2003 podílejí především nákupy předmětů dlouhodobé spotřeby. Výdaje domácností na ně stoupaly v období 1995-2007 v průměru ročně o 10%, přičemž v letech 2006 a 2007 o 15%, resp. 22%.

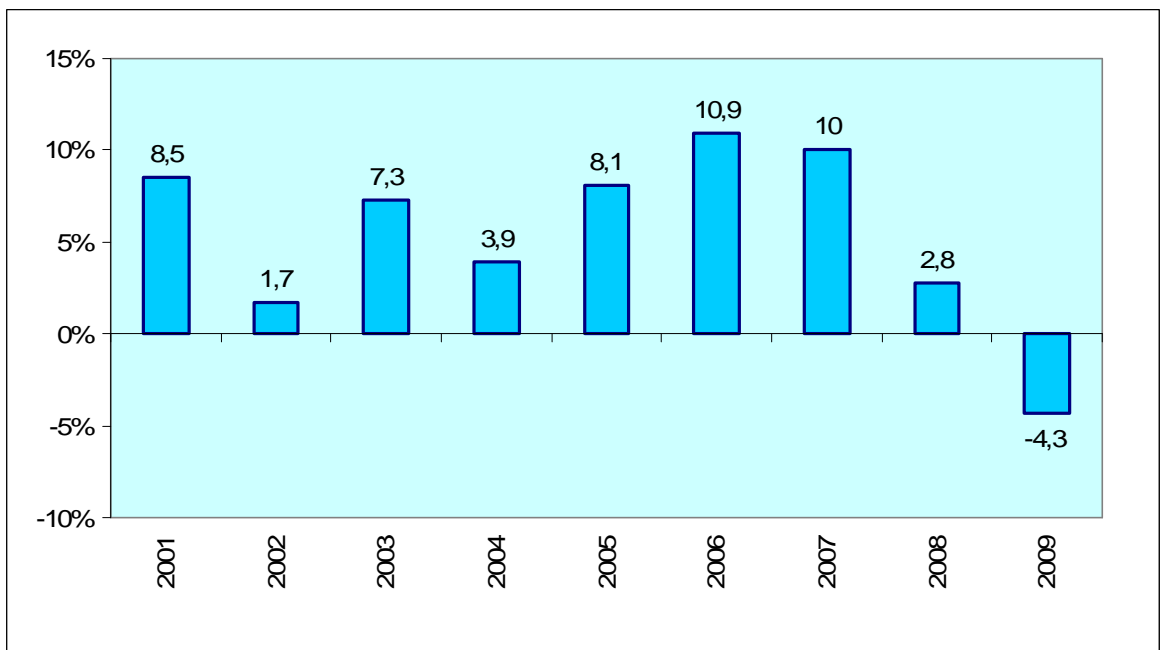
V reálném vyjádření stouply celkově výdaje domácností na konečnou spotřebu za roky 2000 až 2008 o 33,4%, jak dokládá i graf 5. [40]

Ke zpomalení reálného růstu spotřeby domácností v roce 2009 přispělo zejména oslabení nominálního růstu hrubého disponibilního důchodu, které však bylo kompenzováno poklesem inflace. V roce 2008 rostl ještě hrubý disponibilní důchod více než 8% tempem, v prvním čtvrtletí 2009 jeho růst prudce zpomalil a ve třetím čtvrtletí již dosáhl jen 0,6%. [50]

Tváří v tvář rostoucí nezaměstnanosti jsou domácnosti stále obezřetné. Utrácejí méně než dříve a do obchodů je netáhnou ani ceny, které u řady zboží v loňském roce klesly. Podle statistického úřadu klesly tržby v maloobchodu v loňském roce 2009 meziročně o 4,3 procenta. Dopady na obchodníky však byly mnohem větší než o inflaci očištěná statistika. V mnoha sektorech došlo k poklesu cen a obchodům reálně klesly tržby o 8,6 procenta. Propady již trvají patnáct měsíců v řadě a maloobchod tak v loňském roce přerušil jedenáct let nepřetržitého růstu (viz. graf 6). [32]

Graf 5. Vývoj disponibilních příjmů a spotřebních výdajů domácností 2000-2009 [vlastní zpracování podle dat ČSÚ]

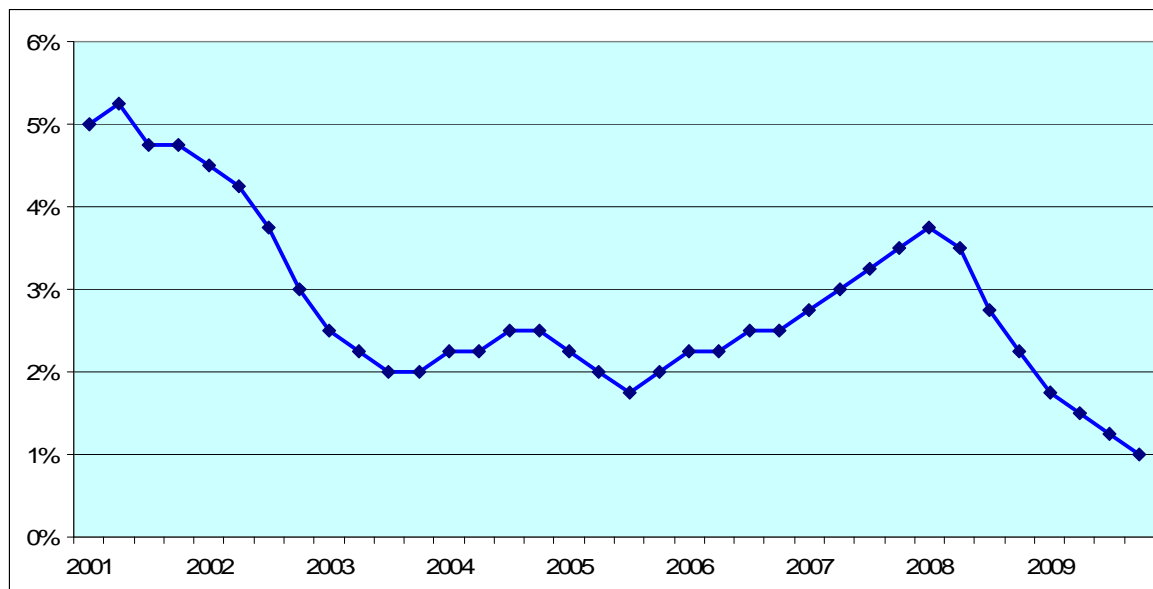
Graf 6. Celoroční vývoj maloobchodu 2001-2009 [vlastní zpracování podle dat ČSÚ]

5.1.5 Úrokové sazby

V půli roku 1997 došlo k prudkému navýšení všech sazeb ČNB, lombardní sazba dosáhla v květnu rekordních 50% a 2T repo sazba byla v červnu skokově navýšena z 12,40% na 39,00%. Od června 1997 do konce roku došlo ze strany ČNB k 26 korekcím 2T repo sazby. ČNB byla nucena upravovat tuto sazbu téměř každý týden, na konci roku 1997 činila repo sazba 14,75%. Toto období bývá označováno jako měnová krize. Od roku 1999 ČNB postupně 2T repo sazbu snižovala zpravidla o 0,25 p. b. až do dubna 2005, kdy sazba činila 1,75%. V říjnu 2005 došlo k obratu ve vývoji a ČNB poprvé 2T repo sazbu o 0,25 p. b. zvýšila. Ke stejnému kroku tedy navýšení sazby o dalšího čtvrt procenta přistoupila ČNB v roce 2006 hned dvakrát, čímž se dostala na úroveň 2,50%. Důvodem byla vyšší inflace a riziko dlouhodobého fiskálního vývoje. Kvůli stoupajícím inflačním tlakům zapříčiněným počínajícím přehříváním ekonomiky a rostoucím úrokovým sazbám v EU navýšila ČNB 2T repo sazbu v roce 2007 celkem čtyřikrát na konečných 3,50%.

V prvním pololetí roku 2008 nedávalo posilování koruny spolu se svými důsledky pro export a výkonnost ekonomiky ČNB příliš široký prostor reagovat na inflační tlaky zvyšováním úrokových sazeb. ČNB nebyla nucena na nárůst inflace reagovat i z toho důvodu, že zdroje růstu cenové hladiny byly spíše dočasné a částečně administrativní. Po zvýšení 8.2. 2008 o 0,25 p.b. ponechala ČNB většinu prvního pololetí 2T repo sazbu na 3,75%. Pozdější zmírnění inflačních tlaků v souvislosti se zpomalením růstu ekonomiky umožnilo ČNB opět sazby snížit. V druhém pololetí došlo hned ke třem snížením 2T repo sazby, a to z 3,75% na 2,25%. V únoru a v květnu roku 2009 přistoupila ČNB ke dvěma dalším snížením až na 1,50%. Tempo snižování bylo méně razantní než v případě Evropské centrální banky, která s platností od května 2009 snížila svou základní sazbu až na 1%. K tomuto kroku přistoupila ČNB až v prosinci 2009, kdy snížila 2T repo sazbu také na 1%. [57]

Vývoj 2T repo sazby je patrný z grafu 7.

Graf 7. Vývoj 2T repo sazby 2001-2009 [vlastní zpracování podle dat ČNB]

5.1.6 Trh nemovitostí

Po útlumu bytové výstavby v první polovině 90. let vlivem ukončení státních dotací do bytové výstavby a nepříznivého demografického vývoje nastal dynamický růst počtu zahájených i dokončených bytů. Nejvyšší přírůstky počtu zahájených bytů v roce 2002 a poté dokončených bytů v roce 2004, které nastaly v důsledku vysoké poptávky stimulované očekáváním zvýšeného cenového růstu rezidenčních nemovitostí jak u domácností, tak u developerů, se promítly do výrazného zvýšení investic do obydlení v roce 2004. [49]

V období před vstupem do Evropské unie byl realitní trh – a tedy i poptávka po úvěrech, poháněn – a marketingově s velkou silou uchopen – prognózami, že začlenění země do EU přinese významný růst cen nemovitostí. Toto očekávání podporoval i vývoj úrokových sazeb, které patřily k nejnižším v EU. I když v období bezprostředně po vstupu do unie k výrazné akceleraci cen nemovitostí nedošlo, roky 2006 a 2007 zaznamenaly realitním trhem neočekávaný cenový růst zejména bytů starší výstavby (panelové domy na sídlištích velkých měst). [38] Tento nárůst je patrný i z grafu 8.

Po krátkém období zklidnění realitního trhu bylo zhruba od poloviny roku 2006, nastartováno období tažené zvýšenou poptávkou po bydlení. Mimořádně vysoká poptávka po rezidenčních nemovitostech se v roce 2007 promítla do historicky nejvyššího meziročního přírůstku počtu dokončených bytů (38%) i přírůstků investic do obydlení (průměrně čtvrtletně více než 30%) financovaných rostoucím objemem hypotečních úvěrů. „Předzásobením“

z roku 2007 se v roce 2008 projevilo poklesem počtu zahájených i dokončených bytů i historicky nejhlubšími čtvrtletními poklesy investic do bydlení. Důvodem těchto extrémních výkyvů byl souběh cyklických faktorů, především vysokého růstu příjmů domácností, nízké nezaměstnanosti a nízkých úrokových sazeb na hypoteční úvěry, a mimořádného faktoru, tj. zvýšení sazby DPH na stavební práce s účinností od roku 2008, a s tím spojená očekávání výraznějšího cenového růstu rezidenčních nemovitostí.

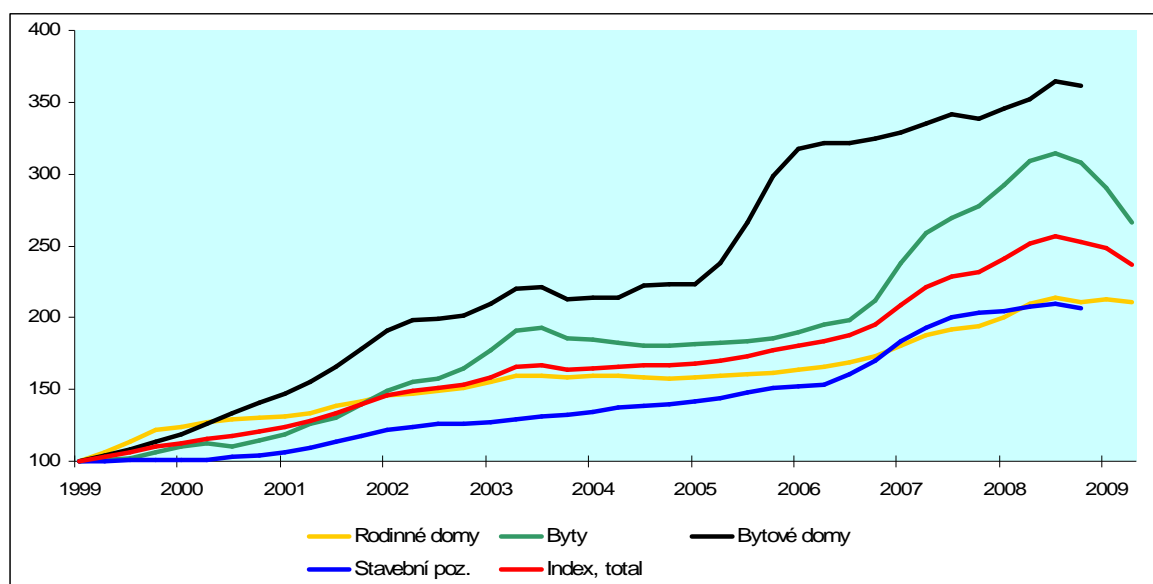
Globální finanční a ekonomická krize z podzimu 2008 zasáhla český realitní trh v průběhu roku 2009 poklesem poptávky po rezidenčních nemovitostech v průběhu o cca 30%, v některých segmentech trhu až o 50%. Důvodem je především celkový hospodářský vývoj včetně rostoucí míry nezaměstnanosti a s tím spojené nejistoty ohledně schopnosti domácností splácet hypoteční úvěry, které se navíc staly pro domácnosti hůře dostupnými z důvodu zvýšené opatrnosti bank při poskytování nových hypotečních úvěrů. Kromě toho domácnosti odkládají koupi rezidenčních nemovitostí z důvodu očekávání dalšího cenového poklesu a nedůvěry v dokončení projektu developerem. Vlivem poklesu poptávky dochází ke snižování počtu zahájených bytů i investic do obydlení. [49]

V případě obytných nemovitostí v ČR se hovoří o cenové bublině⁷ zejména u starších bytů v panelových domech. Na straně poptávky by měla vývoj cen především ovlivňovat dostupnost hypotečních úvěrů, vývoj zaměstnanosti, reálných příjmů obyvatelstva, vývoj míry inflace a vývoj jejího očekávání, na straně nabídky pak stavební aktivita a finanční zdraví developerů a množství bytových jednotek připravených k prodeji. Cenové změny může také ovlivnit další pokračování procesu postupné deregulace nájemného. Cenový vývoj na jednotlivých částech trhu se může vydat s odlišnou intenzitou různým směrem. Stagnace nebo i pokles cen v některých segmentech však patří mezi scénáře, se kterými je nutné do budoucna počítat. [57]

---

⁷ Za tzv. „bublinu“ cen daného aktiva obecně je považován explozivně a asymetricky tvořená odchylka tržní ceny aktiva od její fundamentální hodnoty s možností její náhlé a výrazné korekce. Může za ní být také považován excesivní vývoj ceny daného ve srovnání s cenovým vývojem jiných typů aktiv. Bubliny cen aktiv bývají často způsobovány psychologickými faktory v chování tržních subjektů, očekáváními typu sebenaplňujících předpovědí, aj. Identifikace bublin je tak obtížná jak z pohledu ex ante, tak z pohledu ex post.

V České republice neexistuje „oficiální“ index cen nemovitostí. Podobně je tomu i v řadě jiných evropských zemí, což se ukázalo jako nevýhoda zejména v době dramatických poklesů cen nemovitostí, k nimž došlo poprvé na přelomu let 2007 a 2008 v Evropě, především ve Španělsku. Zatímco ceny jiných aktiv lze poměrně jednoduše sledovat (kurzy akcií na kapitálových trzích, ceny dluhopisů, úrokové sazby, apod.), neexistence oficiálního měření cen nemovitostí komplikuje nejen porovnání výnosnosti mezi jednotlivými typy aktiv, ale představuje i problém při předpovědích ekonomického vývoje. Ceny nemovitostí jsou jedním z leasing indikátorů, který může signalizovat obrat konjunkturálního cyklu. [57]

Graf 8. Vývoj indexu cen nemovitostí 1999-2009 (1Q 1999 = 100) [zdroj: ČSÚ]

5.2 Sociální faktory

Motivem českých domácností k zadlužování je výrazná orientace na spotřebu, růst životního standardu a reálné mzdy, změněný náhled na dluhy, příklon k vlastnickému bydlení.

5.2.1 Otevřené horizonty spotřeby

Výrazný příklon ke konzumu se po desetiletích omezenějších možností spotřebovávat stal jedním z typických rysů českých domácností již od poloviny 90. let. Potlačený sklon utrácet – vyvolaný během druhé poloviny 90. let i nejistotou ohledně budoucnosti a počínajícím růstem nezaměstnanosti – však naplno propukl na začátku nového milénia. Během let 2001-2007 stoupala v průměru spotřeba domácností reálně tempem 3,8% ročně s výraznou trendovou akcelerací v období 2003-2007 (v průměru +4,7% ročně). Nejvyšších meziroč-

ních přírůstků dosahovala spotřeba domácností (tj. jejich výdaje na konečnou spotřebu zboží a služeb ve stálých cenách) v letech 2003 (+6,0%) a 2006 (+5,9%).

Na zvýšených přírůstcích spotřeby českých domácností se zejména od roku 2003 podílejí především nákupy předmětů dlouhodobé spotřeby. Výdaje domácností na ně stouply v období 1995-2007 v průměru ročně o 10%, přičemž v letech 2006 a 2007 o 15%, resp. 22%. Je zde zřejmá souvislost s nákupy nových domů a bytů, které je třeba vybavovat předměty dlouhodobé spotřeby, ale také s rekonstrukcemi stávajících bytů a jejich uváděním do vyššího standardu bydlení, než v jakém je domácnosti do té doby měly. [40]

5.2.2 Změněný náhled na zadluženost

Averze k dluhům, která byla součástí české mentality dlouhá desetiletí zpět, se v nové dekádě výrazně snížila. Růst životního standardu, za nímž stále rostoucí koupěschopnost vyvolaná přírůstky reálné mzdy, a také jen velmi pozvolný vývoj spotřebitelských cen do října 2007, vytvářely – zarámovány vysokou výkonností české ekonomiky – po většinu období pozitivní očekávání českých domácností. V takové situaci mělo úspěch i úsilí bank a ostatních finančních zprostředkovatelů s nabídkou peněz domácnostem v podobě úvěrů na bydlení i spotřebitelských úvěrů. [40]

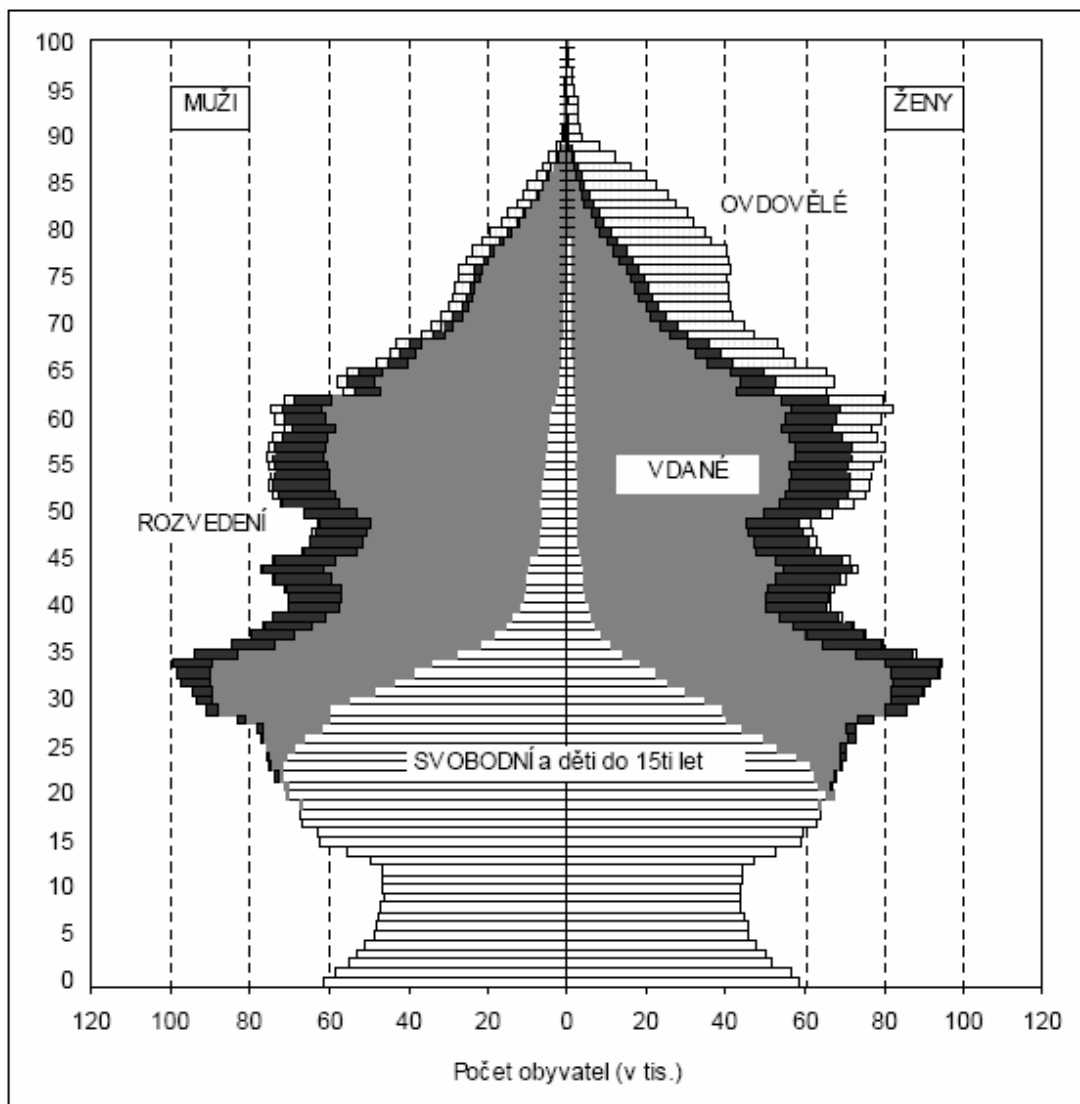
5.2.3 Hlad po vlastním bydlení

Lidé mohutně uzavírali smlouvy o hypotečních úvěrech i v situaci, kdy ceny bytů výrazně rostly a ekonomická odvoditelnost takového počínání nebyla i přes stále levné peníze již tak opodstatněná. Hlad po vlastním bydlení byl tak zřejmě hlavním motivem pořizování bytů do vlastnictví a poptávka tak hnala ceny realit stále výš. [40]

5.2.4 Demografický vývoj

K dynamickému růstu poptávky po bydlení přispěly i demografické charakteristiky, zejména vysoký počet obyvatel mezi 25. a 40. rokem života (viz graf 9), kteří si pořizují vlastní bydlení (v letech 2002-2007 přicházela na realitní trh poprvé početná generace narozená v 70. letech), ale i postupná změna životního stylu (např. zvyšující se míra rozvodovosti a zakládání jednočlenných domácností). [49]

Vnímání rizika dluhů je individuální. Závisí na věku dlužníka, jeho rodinném statusu (zda má či nemá děti), stability zaměstnání apod.

Graf 9. Věková skladba obyvatel ČR k 31. 12. 2008 [zdroj: ČSÚ]

5.3 Ostatní faktory

Mezi další faktory se řadí snadná dostupnost úvěrů související mimo jiné i se zjednodušenou administrativou při jejich vyřizování. Na straně poskytovatelů půjček pak silný marketing, v některých případech i ochota slevit ze svých marží.

5.3.1 Snadná dostupnost peněz

Typickým rysem českých domácností na cestě k dluhům se tak stala snadná dostupnost cizích peněz. Pokud jde o averzi k riziku, bankovní domy v ČR hodnotí bonitu klienta v půjčkách na bydlení a jeho schopnost splácet vcelku obezřetně – nejsou obvyklé případy,

kdy banky půjčí 120-130% hodnoty zastavené nemovitosti (což byla obchodní strategie řady poskytovatelů hypotečních úvěrů v USA, stojících v pozadí tamější úvěrové krize a světových finančních turbulencí od léta 2007). Jiná věc je poskytování peněz některými nebankovními subjekty v ČR – v polovině roku 2008 bylo například možné nalézt na internetové adrese eurohypoteka.cz nabídku na poskytnutí úvěru ve výši 150% odhadní ceny nemovitosti. [40]

5.3.2 Zjednodušení vyřizování úvěrů

Administrativa bank při poskytování úvěrů se za sledované období výrazně snížila a zjednodušila. Zkrátily se i doby od podání žádosti do vyřízení úvěru. Banky mají vnitřní předpisy a programy na individuální posuzování bonity klientů. Mnohé banky dokonce nabízejí svým klientům předšválený úvěrový rámec. Nebankovní společnosti poskytující úvěry fyzickým osobám těží z možnosti vyřídit úvěr během jednoho dne či tzv. „po telefonu“.

5.3.3 Silný marketingový tlak půjčovatелů peněz

Na straně poskytovatelů peněz – nejen obchodních bank, ale i společností splátkového prodeje, družstevních záložen a leasingových společností – se stále silněji prosazoval a později začal jasně dominovat silný marketing tlačící domácnosti do psychologických situací, kdy „nemít“ jistý spotřební předmět znamená „nebýt“. [40]

5.3.4 Ochota bank zúžit své marže

Obchodní banky se zpočátku zaměřovaly pouze na poskytování úvěrů podnikům, jak však narůstal počet pohledávek za firmami, byly banky nuceny změnit svou strategii. Od druhé poloviny devadesátých let se banky začaly více zaměřovat na domácnosti, coby nový dosud neobjevený tržní sektor. Některé komerční banky byly ochotny zúžit své marže s cílem získat vyšší tržní podíl, nicméně celkově zůstaly marže bank z detailových obchodů výrazně vyšší než u obchodů s firemními klienty.

Přes ztrátu tempa českého hypotečního trhu se dařilo zejména menším bankám zlepšit svoji tržní pozici. Nabízely mimo jiné zpravidla i výhodnější podmínky (úrokové sazby, poplatky) klientům s hypotečními u jiných bank, kteří je pak touto pro ně výhodnější formou nechávali refinancovat. [40]

6 VÝVOJ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ

Přesný přehled vývoje zadluženosti domácností od počátku existence samostatné České republiky je komplikován několika skutečnostmi. Postupem času se poskytovateli úvěrů pro domácnosti staly vedle obchodních bank i nebankovní finanční instituce. Statistické podchycení těchto změn je poznamenáno jistým časovým posunem. Změn doznaly i časové řady ČNB vlivem harmonizační metodiky vykazování. [44]

6.1 Celkový vývoj zadluženosti domácností

České domácnosti dlužily koncem roku 2009 bankám téměř bilion (973,5 mld. korun). Mimoto měly od ostatních poskytovatelů aktiv napůjčováno podle statistik leasingových společností a ostatních finančních zprostředkovatelů (společnosti splátkového prodeje) dalších 104,1 mld. korun. Nejcharakterističtějším rysem zadlužování českých domácností byla v právě uplynulé dekádě jeho rychlost.

6.1.1 Vývoj zadluženosti v letech 1997 – 2007

Změna v nakládání penězi v českých domácnostech se během let 1997-2007 projevila především enormním růstem jejich zadluženosti. Pouze od obchodních bank mělo obyvatelstvo koncem roku 2007 půjčeno 688,2 mld. korun, což byl 14krát větší objem než v roce 1997 (48,5 mld. korun). Vzhledem k tehdejší mizivým hodnotám úvěrů obyvatelstvu na bydlení stoupl od roku 1997 jejich objem dokonce 43krát na 515,9 mld. korun. Ve sledované dekádě tak v poměru k HDP stoupl podíl zadluženosti domácností celkem (tj. obyvatelstva, živností a neziskových institucí sloužících domácnostem) z 5,7 % na 20,5 % HDP, u úvěrů na bydlení pak z 0,7 % na 14,5 %.

Hlavní fáze úvěrového boomu připadá na období 2004-2007 - za pouhé tři roky se totiž podíl na HDP zvýšil o 9 p.b., když v roce 2004 představoval objem úvěrů celému sektoru domácností 11,5 % HDP v běžných cenách. Navíc k růstu podílu docházelo při silném růstu české ekonomiky, což by za jiných okolností tuto proporcii spíše snižovalo.

Úvěry obyvatelstva na spotřebu od všech finančních zprostředkovatelů dosáhly koncem roku 2007 výše 267,2 mld. korun. Tato sféra je téměř z poloviny obsazena jinými finančními zprostředkovateli než bankami, tj. leasingovými společnostmi a společnostmi splát-

kového prodeje. Ty poskytly do konce roku 2007 spotřebitelské úvěry ve výši 128,5 mld. korun, tj. 48 % celkových úvěrů na spotřebu.

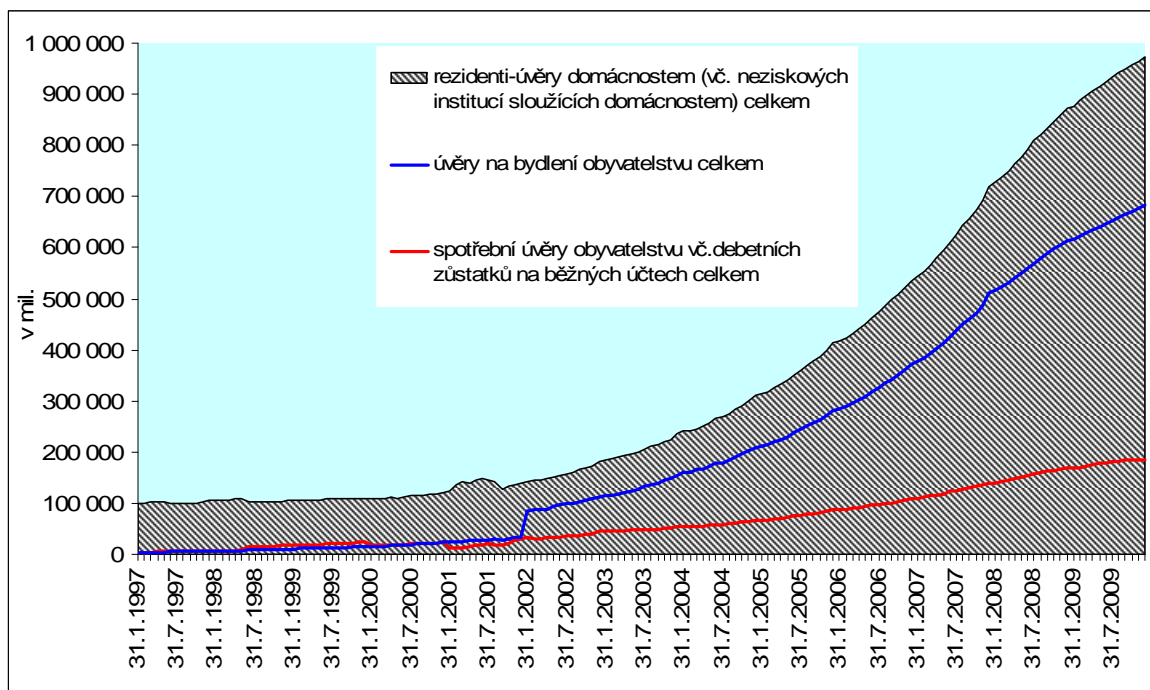
Objemově činily v závěru roku 2007 úvěry celému segmentu domácností poskytnuté všemi finančními zprostředkovateli 875,3 mld. korun, nominální HDP ČR pak 3 551,4 mld. korun, tj. 24,6 % HDP. [40,44]

6.1.2 Vývoj zadluženosti v krizovém roce 2008 a 2009

V roce 2008 se objem úvěrů domácnostem zvyšoval, výrazně však zpomalila dynamika růstu zadlužování. Mez hlavní příčiny slábnoucí chuti si půjčovat patří zhoršující se ekonomická očekávání obyvatel České republiky. Jsou vyvolané rostoucí inflací hlavních položek spotřebního koše (bydlení, potraviny, energie). Rostoucí úrokové sazby chladí původní nadšení z levných peněz, pod jehož vlivem se především odehrála obrovská úvěrová expanze českých domácností související s obstaráváním vlastního bydlení. Vzhledem k extrémnímu růstu cen domů a bytů – zejména starších, se sen o vlastním bydlení velkému množství lidí vzdaluje. Stávající ceny bytů jsou totiž pro obyvatele České republiky výrazně odtržené od jejich ekonomické reality. [40, 37]

Celkové zadlužení domácností u bank a nebankovních finančních institucí vzrostlo o 16% a ke konci roku 2008 přesáhlo 1 bilion Kč. Za relativně zdravé lze považovat, že se domácnosti zadlužují i nadále především z důvodu řešení bytových potřeb. [57]

Podle údajů ČNB má meziroční nárůst celkového dluhu domácností v roce 2009 klesající tendenci. Ještě loni v dubnu činil meziroční nárůst 18,8 procenta, v srpnu už pouze 14,8 procenta, v září 13,8 procenta a v listopadu 12,3 procenta. Celkové zadlužení domácností se i přesto zvýšilo. Češi na konci roku 2009 dlužili bankám a finančním institucím 1,078 bilionu korun. Vývoj úvěrů domácností zachycuje graf 10.

Graf 10. Vývoj celkové zadluženosti domácností 1997-2009 (v mil.) [vlastní zpracování podle dat ČNB - ARAD]

6.2 Struktura zadluženosti domácností

Hlavní fáze úvěrového boomu připadá na roky 2004-2007. Nejrychleji rostoucím typem úvěrů domácnostem byly úvěry na bydlení. Rostoucí objem zaznamenaly i spotřebitelské úvěry. Na zadluženosti domácností participují z 83% banky na zbytku ostatní finanční zprostředkovatelé. Nebankovní finanční společnosti se soustředí především na poskytování spotřebitelských úvěrů. Jejich podíl na poskytnutých úvěrech na bydlení je zanedbatelný.

6.2.1 Úvěry na bydlení

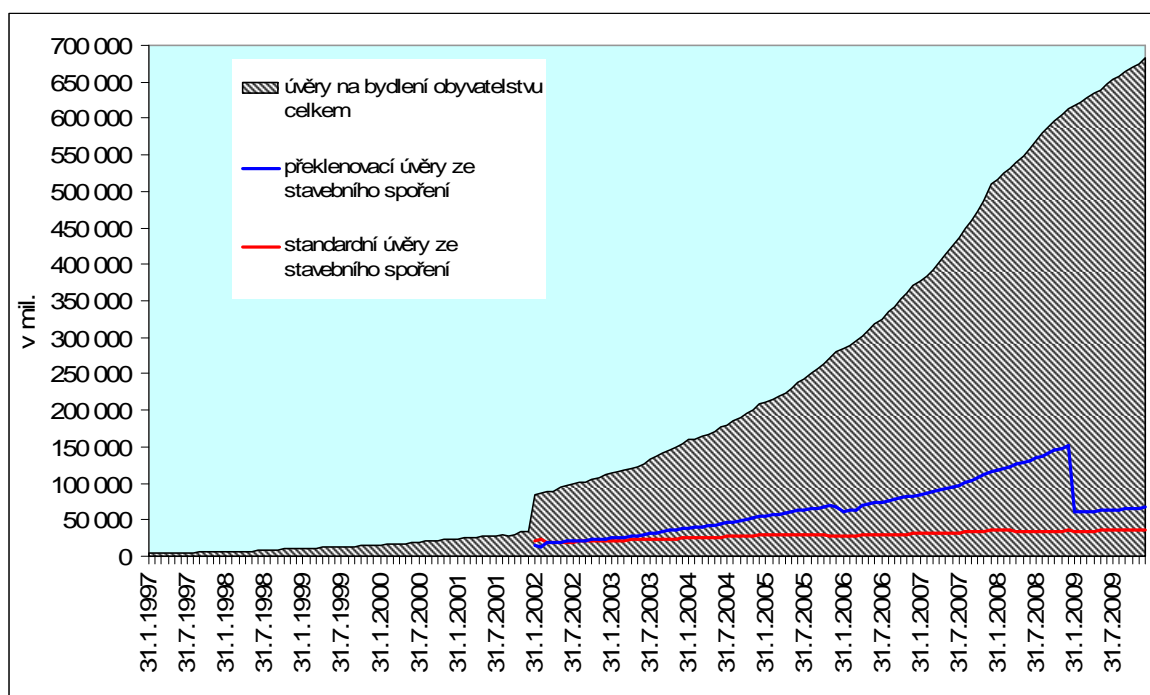
Na prudký růst zadluženosti domácností patrný zejména od roku 2003 má vliv především poskytování úvěrů na bydlení. Druhově se jedná o hypoteční úvěry na bytové účely, standardní i překlenovací úvěry ze stavebního spoření a od roku 2002 také spotřebitelské úvěry na nemovitosti. Přes pomalý rozjezd z přelomu 90. let, ovlivněný vysokou úrovní klientů s požadovanou bonitou, získaly s postupem času rozhodující postavení v objemech půjčených peněz hypoteční úvěry. Koncem roku 2007 při vrcholícím hypotečním boomu ČR – objem úvěrů na bydlení zahrnující peníze půjčené klientům bank, družstevních záložen a v malé

míře i ostatních finančních zprostředkovatelů převýšil v úhrnu půlbilionovou hranici (515,9 mil. Kč). Což dokumentuje i graf 11. To představovalo 14,5% nominálního HDP ČR. V roce 2008 zaznamenaly půjčky na bydlení snížení vysokého tempa růstu. Velmi zřetelné snížení dynamiky zaznamenaly hypoteční úvěry. Stejně tak standardní úvěry ze stavebního spoření, mírnější byla ztráta dynamiky u překlenovacích úvěrů ze stavebního spoření.

Objem poskytnutých hypoték klesal dva roky po sobě a od rekordního roku 2007 se loni se 74,4 mld. korun propadl téměř na polovinu. Naproti tomu úrokové sazby rostou od svého historického dna z poloviny roku 2005.

Objem hypotečních úvěrů poskytnutých obyvatelstvu ke konci roku 2008 dosáhl téměř 400 mld. Kč. V roce 2008 se výrazně snížila dynamika růstu objemu hypotečních úvěrů. Navzdory poklesu sazeb ČNB, sazby z hypotečních úvěrů neklesaly, což odráží skutečnost, že banky přísněji posuzují rizika z poskytnutých hypotečních úvěrů. [57]

V roce 2009 každý měsíc tempo úvěrů na bydlení zpomalovalo až na prosincových +11,5%. Za celý rok 2009 přibylo pouze 71,1 mld. korun úvěrů na bydlení. Lidé tak reagovali na obavy ze ztráty práce, snížení příjmů a celkově nepříznivé okolnosti pro dlouhodobé závazky. [37]

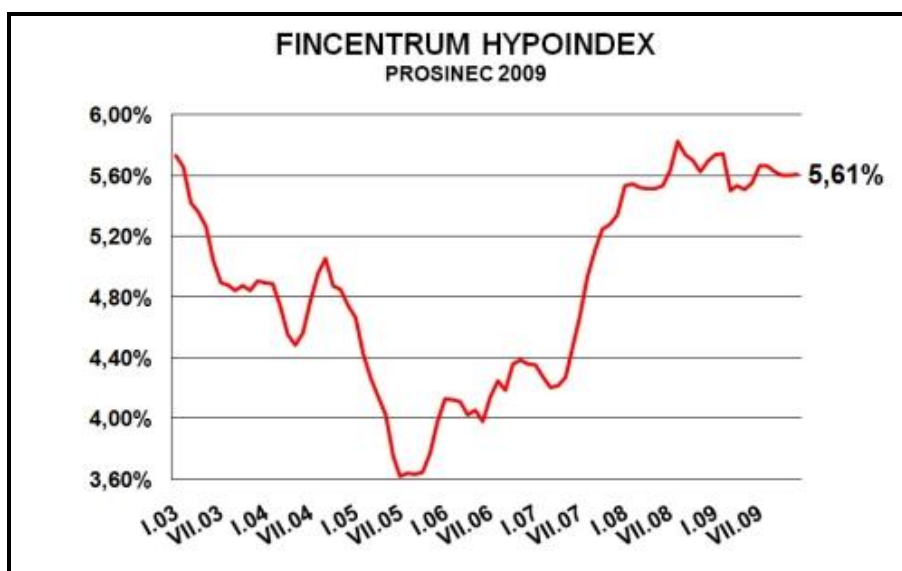
Graf 11. Vývoj bankovních úvěrů na bydlení 1997-2009 (v mil.) [vlastní zpracování podle dat ČNB - ARAD]

Tab. 1. Objemy poskytnutých hypoték v jednotlivých čtvrtletích (v mld.) [zdroj: ČNB]

Období	1. čtvrtletí	2. čtvrtletí	3.čtvrtletí	4.čtvrtletí	Součet
2006	18 255	26 347	25 598	28 743	98 943
2007	28 588	47 151	33 120	36 623	145 482
2008	26 426	34 605	31 517	24 733	117 281
2009	17 674	22 459	16 870	17 386	74 389

6.2.1.1 Hypoindex

Rostoucí riziko platební neschopnosti z důvodu ztráty zaměstnání navíc vedlo hypoteční banky již v roce 2008, ale také v roce 2009, k navýšení úrokových sazeb, které se v závěru roku pohybovaly na úrovni 5,6 % (viz graf 12). Vysoké úrokové sazby, nízká ochota k zadlužování se následně promítly také v poklesu zájmu o vlastnické bydlení, na což trh zareagoval poklesem cen nemovitostí.

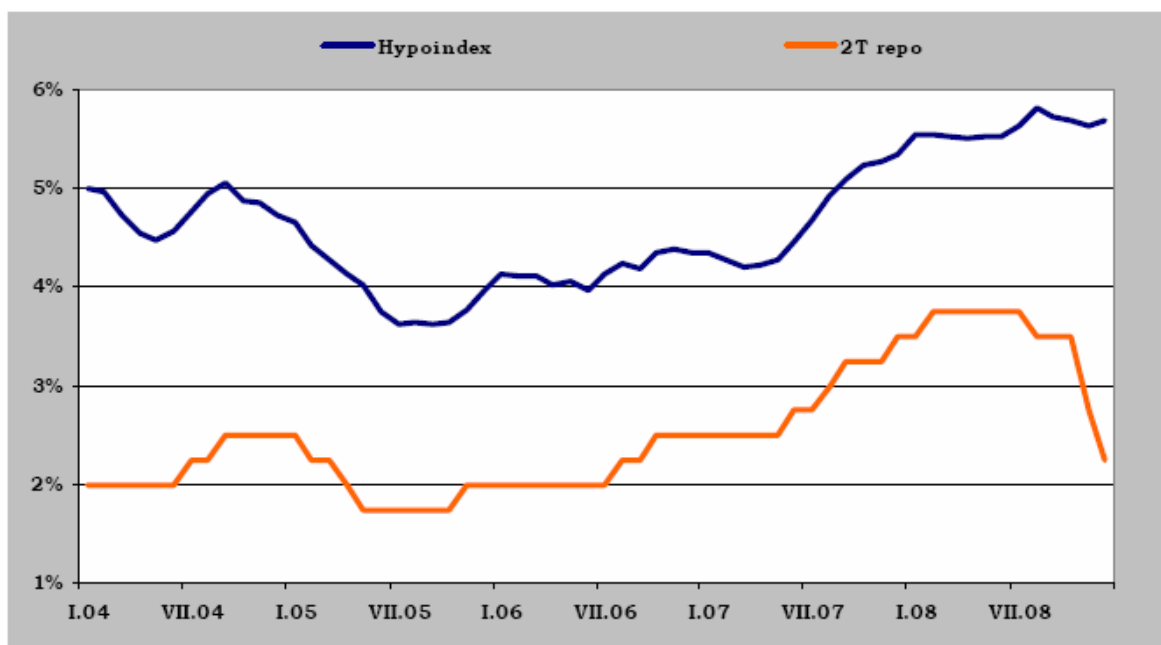

Graf 12. Vývoj průměrných úrokových sazeb hypoték - prosinec 2009

[zdroj: FITCENTRUM HYPOINDEX]

Zajímavější je však srovnání sazby hypoindexu⁸ s repo sazbou ČNB, které uvádí graf 13. Ještě do srpna roku 2008 bylo možné pozorovat mezi vývojem obou sazeb jasnou souvislost. Rozdíl sazby hypoindexu a repo sazby se pohyboval (stejně jako většinu času během období od roku 2005) kolem 2 p.b. Nicméně od září lze vlivem kombinace snižování sazeb ČNB a stagnace sazby hypoindexu pozorovat růst tohoto rozpětí. V prosinci 2008 dosáhl rozdíl mezi oběma sazbami již hodnoty 3,44%. Růst rozpětí odráží skutečnost, že banky přísněji posuzují rizika vyplývající z poskytnutých hypotečních úvěrů a následně požadují vyšší rizikovou prémii. Na konci roku 2009 dosáhlo rozpětí mezi repo sazbou a hypoindexem hodnoty 4,61%. [57]

Graf 13. Srovnání vývoje 2T repo sazby s hypoindexem [zdroj: MFČR]

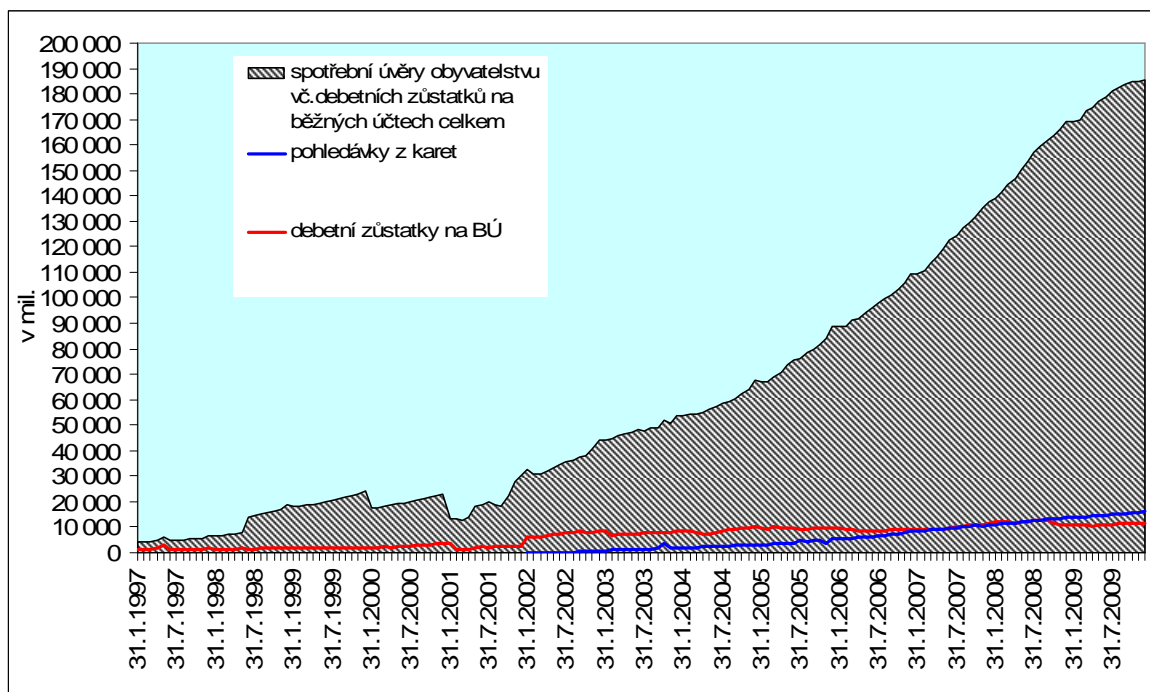
⁸ Metodika FINCENTRUM HYPOINDEXU: FINCENTRUM HYPOINDEX hodnotí vývoj cen hypoték v čase. Je to vážená průměrná úroková sazba, za kterou jsou poskytovány v daném kalendářním měsíci nové hypoteční úvěry pro fyzické osoby. Vahami jsou objemy poskytnutých úvěrů. Vstupní data pro výpočty poskytují tyto banky: Česká spořitelna, ČSOB, GE Money Bank, Hypoteční banka, Komerční banka, Raiffeisenbank, UniCredit Bank, Volksbank CZ a Wüstenrot hypoteční banka.

6.2.2 Spotřebitelské úvěry

Strukturu spotřebitelských úvěrů tvořily debetní zůstatky na běžných a žirových účtech, pohledávky bank z karet, účelové spotřebitelské úvěry na zboží a služby a neúčelové spotřebitelské úvěry. Podíl spotřebitelských úvěrů na celkových úvěrech domácnostem poskytnutých od všech finančních zprostředkovatelů klesá – v logice toho, jak silně rostou především úvěry na bydlení. V nominále se však zvyšuje i objem spotřebitelských úvěrů. Ty podobně jako úvěry na bydlení začaly prudce narůstat zejména od roku 2002 a nejvyššího tempa růstu (měřeno mezikvartálně) dosáhly ve 4. čtvrtletí 2007, kdy si lidé půjčili na spotřebu oproti předcházejícímu čtvrtletí o 13,4 mld. korun více. V závěru roku 2007 dosahovaly spotřebitelské úvěry výše 267,2 mld. Kč. V roce 2008 byl u spotřebitelských úvěrů zaznamenán pokles tempa růstu. Příčinou mohla být dočasná nasycenost po mohutných nákupech na úvěr ve 4. čtvrtletí 2007, pravděpodobněji se však zdá, že segment úvěrů na spotřebu byl ovlivněn růstem životních nákladů a reálnějším náhledem domácností na stávající a budoucí ekonomickou a finanční situaci. To však vyvrací celková čísla, neboť za rok 2008 přibylo dalších 31,4 mld. korun půjček na spotřebu, což byl vůbec nejvyšší meziroční přírůstek spotřebních úvěrů obyvatelstvu od počátku sledování. Vývoj objemu spotřebitelských úvěrů domácností ukazuje graf 14.

K výraznému poklesu bankovních úvěrů na spotřebu však došlo v roce 2009, kdy byl jejich přírůstek ve srovnání s rokem 2008 pouze poloviční. V závěru roku 2009 dlužil segment domácnosti-obyvatelstvo bankám 185,5 mld. korun v půjčkách na spotřebu. Právě neúčelové spotřebitelské úvěry tvořily z uvedené částky největší část úvěrů obyvatelstva na spotřebu (150,4 mld. korun).

Úvěry na spotřebu jsou nejdražší a banky na nich dosahují nejvyšších marží. V roce 2009 při znatelném omezení úvěrových obchodů půjčky na spotřebu dále podražily (o téměř jeden procentní bod na 14,3 %), nejdražší úvěr v podobě debetní zůstatku na běžném účtu byl v prosinci 2009 poskytován klientům za 18,7 %. Zdálo by se, že vývoj sazeb odráží vyšší vnímání rizika klientů ze strany bank, ovšem sazby spotřebních úvěrů rostly už od druhého čtvrtletí 2007, kdy nemohla být rizikovost klientů s ohledem na podmínky v ekonomice vnímána jako rostoucí. [40,44]

Graf 14. Vývoj bankovních spotřebitelských úvěrů 1997-2009 (v mil.) [vlastní zpracování podle dat ČNB - ARAD]

6.2.2.1 Nebankovní poskytovatelé úvěrů

V úvěrech na spotřebu jsou velkými hráči ostatní finanční zprostředkovatelé⁹ (především leasingové společnosti nabízející finanční leasing a společnosti splátkového prodeje). Ti poskytnou českým domácnostem podle údajů z konce roku 2007 celkem 128,5 mld. korun, tedy téměř polovinu celkového objemu úvěrů na spotřebu. Charakter těchto úvěrů (kratší doba splatnosti, menší úvěrová částka, nižší nároky na bonitu klienta) nahrává obchodům ostatních zprostředkovatelů. Riziko je zde oproti „klasickým“ úvěrovým obchodům bank s korporátními klienty více diverzifikované díky velkému počtu obchodních případů. Avšak zejména z regionálního pohledu a z pohledu sociálně slabších domácností mohou i spotřebitelské úvěry znamenat problém, jak dokazuje i počet nařízených exekucí, který každý rok stoupá. (viz kapitola 7.5 exekuce).

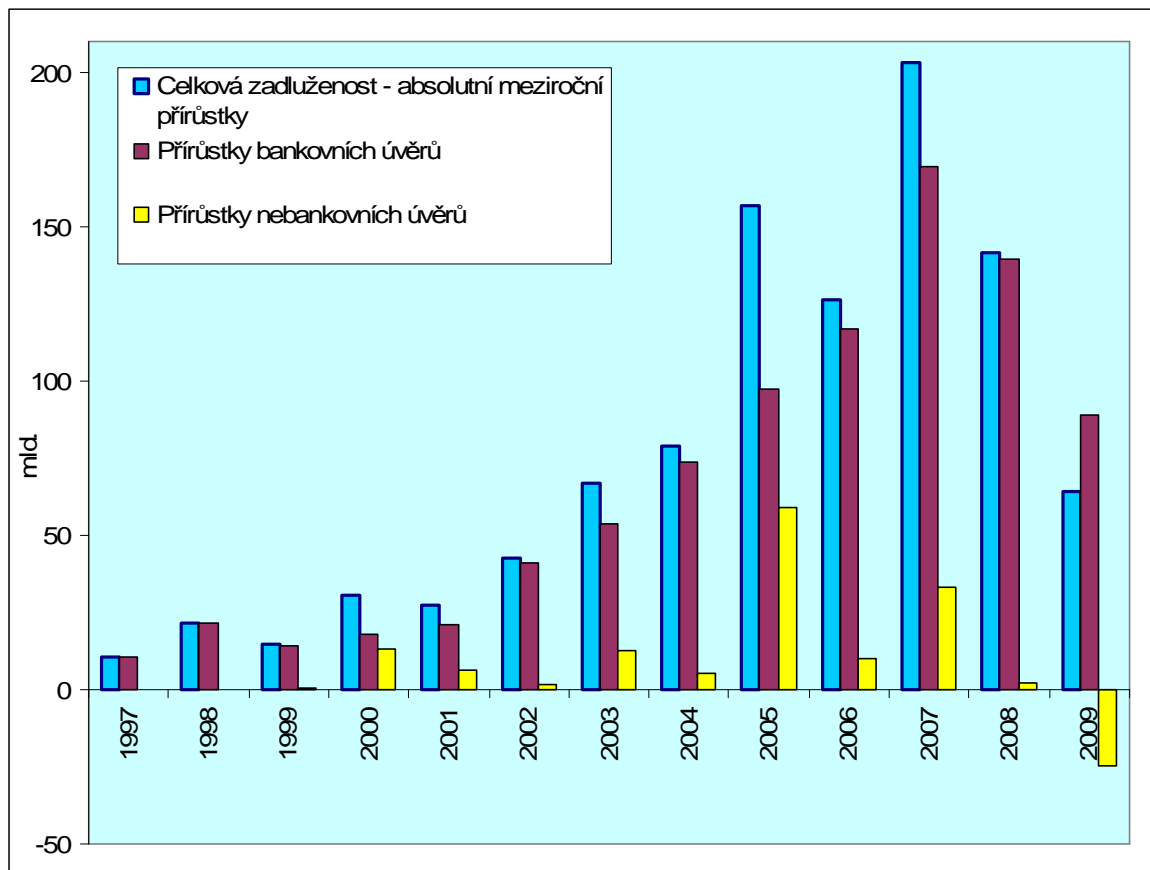
⁹ ČNB dle § 3 vyhlášky 307/2004, mezi ostatní finanční zprostředkovatele řadí subjekty, „které v rámci svého podnikání jako svou rozhodující nebo podstatnou činnost poskytují úvěry nebo půjčky nebo uzavírají smlouvy obdobné povahy, například finanční leasing, faktoring, spotřebitelský úvěr, financování splátkového prodeje“.

Jak plyne z vývoje spotřebitelských úvěrů od bank ve srovnání s úvěrováním domácností od ostatních zprostředkovatelů (viz graf 15), krize se tak neprojevuje v absolutním poklesu stavu těchto úvěrů poskytovaných bankami. Zde jde jen o ztrátu tempa. Avšak nebankovní zprostředkovatelé zaznamenávají skutečně úbytky. Za rok zde 2009 klesly spotřebitelské úvěry meziročně o téměř čtvrtinu (-24,1 %), tj. o 33 mld. korun. Na poklesu se podílely spíše společnosti splátkového prodeje než leasingové společnosti (které však také samy poskytují již několik let kromě základního produktu, finančního leasingu, i spotřebitelské úvěry, jimiž kompenzovaly v určitých obdobích ztrátu zájmu svých klientů o finanční leasing). Spotřebitelské úvěry od společností splátkového prodeje totiž poklesly v roce 2009 meziročně o 26,3 %, tj. o 21,4 mld. korun. Pětina poklesy u obchodů leasingových společností v roce 2009 proti roku 2008 (-20,7 %) představovaly meziroční snížení stavů o 11,5 mld. korun.

Vysvětlení poklesu úvěrování ze strany nebankovních obchodníků ve srovnání se spotřebitelskými úvěry od bank lze hledat jednak ve stavu klientských portfolií obou skupin poskytovatelů (lze předpokládat vzhledem k zaměření odlišnou stávající úroveň zjištěného rizika), jednak v obchodních strategiích zohledňující nastávající rizika (ztráty zaměstnání, pokles příjmů, atd.). [40]

Tab. 2. Úvěry domácnostem celkem od bank i nebankovních subjektů (stav k 31. 12. v mil.)
zdroj: ČNB - ARAD

Úvěry :	2005	2006	2007	2008	2009
na bydlení	282 662,2	375 077,3	515 881,8	619 938,2	691 694,3
na spotřebu	182 036,4	210 367,5	267 204,5	307 528,2	298 358,4
ostatní	58 149,7	69 991,4	92 245,3	107 031,7	119 648,7
Celkem :	522 848,3	655 436,2	875 331,6	1 034 498,1	1 109 701,4

Graf 15. Meziroční přírůstky celkové zadluženosti domácností 1997-2009 [vlastní zpracování podle dat ČNB - ARAD]

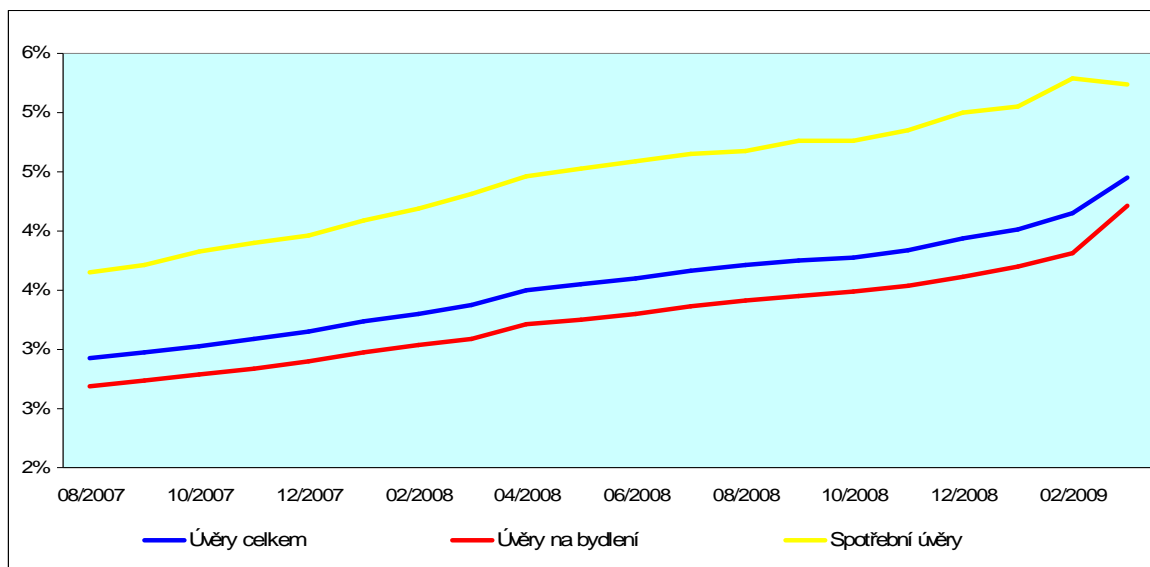
7 SCHOPNOST DOMÁCNOSTÍ SPLÁCET SVÉ ZÁVAZKY

Schopnost domácností splácet úvěry či spíše neschopnost dostát svým závazkům označovaná jako delikvence – sledovaná prostřednictvím ČNB je v České republice stále poměrně na nízké úrovni vlivem nepříznivého ekonomického vývoje se však rychle zvyšuje. Informace týkající se bonity a spolehlivosti jednotlivých klientů si mohou banky i ostatní finanční zprostředkovatelé mezi sebou vyměňovat prostřednictvím úvěrových registrů. Domácnosti jimž jejich závazky, ať už vlastní vinou neuváženého zadlužování se a nebo vinou souhry nepříznivých vnějších podmínek, přerostou přes hlavu, stojí před volbou osobního bankrotu a nebo nařízené exekuce.

7.1 Delikvence

Podíl nesplácených úvěrů domácností podle údajů ČNB stoupl v roce 2009 na čtyři procenta, zatímco před rokem to bylo 2,8 procenta. A kvůli očekávanému růstu nezaměstnanosti zřejmě ještě stoupne. Celkem je v Česku nesplácených úvěrů, tedy těch, které jsou splaceny déle než 90 dní po splatnosti, za zhruba 85 miliardy korun. Letos by se mohly přiblížit až ke 100 miliardám. [22]

Ve srovnání se zbytkem Evropy zůstává úroveň zadlužení domácností vztážená k výkonnosti ekonomiky stále relativně nízká (30,0% HDP), ale potenciálně varovná vzhledem ke zpomalení ekonomiky a možnému zhoršení schopnosti domácností splácet úvěry. Více pozornosti je proto třeba věnovat dynamice růstu závazků domácností. Dosavadní nízká úroveň zadlužení domácností v poměru k HDP bude působit jako zmírňující faktor dopadu zpomalení ekonomiky na české domácnosti. Největší problémy se splácením tak hrozí především nejvíce ohroženým skupinám, jako jsou například nízkopříjmové domácnosti, které na obsluhu svých závazků musí vynakládat relativně nejvíce ze svých příjmů. [57]

Graf 16. Vývoj 12M míry defaultu bankovních úvěrů domácnostem [zdroj: ČNB]

7.2 Úvěrové registry

Úvěrové registry jsou standardním nástrojem pro posuzování bonity a rizika nesplácení úvěrových produktů klientů z řad fyzických i právnických osob, hojně využívaným finančními institucemi v bankovní i nebankovní sféře. Tyto registry standardně obsahují pozitivní i negativní informace o bonitě, důvěryhodnosti a platební morálce klientů – tedy nejen informace o nesplácení úvěrových či jiných produktů – aby tak jejich uživatelé mohli objektivně a v plném kontextu posoudit žadatele, a v případě dobré kreditní historie mu získání úvěru usnadnit a zvýhodnit. V České republice jsou provozovány tři významné registry dlužníků, dva spravuje společnost Czech Credit Bureau – Bankovní registr klientských informací (BRKI) a Nebankovní registr klientských informací (NRKI). Třetím je tzv. negativní úvěrový registr SOLUS.

7.2.1 Bankovní registr klientských informací

V červnu 2002 byl spuštěn Bankovní registr klientských informací (BRKI). Provozovatelem registru je společnost CBCB a.s. (Czech Banking Credit Bureau), vlastněná pěti bankami, které registr spoluzakládaly. Jsou to Česká spořitelna, a.s., Československá obchodní banka, a.s., GE Money Bank, a.s., Komerční banka, a.s. a HVB Bank Czech Republic, a.s. Účastníky registru je dalších 14 bank, které si jeho prostřednictvím vyměňují informace o klientech. Registr poskytuje informace o bonitě, důvěryhodnosti a platební morálce klientů,

přičemž je specializován na úvěrové operace. Informace o fyzických osobách je možné dohledat zpětně za poslední čtyři roky. Přístup k těmto důvěrným informacím mají pouze ty banky, které do registru přispívají informacemi o svých klientech. [34]

7.2.2 Nebankovní registr klientských informací

Nebankovní registr klientských informací (NRKI) – byl uveden do provozu v červenci 2005. Provozovatelem registru je společnost LLCB, z.s.p.o. (Leasing and Loan Credit Bureau), založená pěti vedoucími leasingovými a splátkovými společnostmi: ČSOB Leasing, a.s., GE Money Auto, a.s., GE Money Multiservis, a.s., CAC Leasing, a.s., Santander Consumer Finance, a.s., ŠKOFIN, a.s., Leasing České spořitelny, a.s., s Autoleasing, a.s. Služeb registru využívá dalších deset společností. V lednu 2006 došlo k propojení Bankovního a Nebankovního registru klientských informací, což věřitelským společnostem umožňuje ještě lépe získávat informace o klientech a řídit riziko při zapůjčování peněžních prostředků. Sdílení informací je však podmíněno souhlasem klienta. [35]

7.2.3 Registr SOLUS

SOLUS¹⁰ je nejpoužívanějším systémem pro řízení rizik u poskytovaných služeb v ČR – jde o zájmové sdružení právnických osob monitorující výhradně dlužníky, kteří po určité době přestanou splácet úvěr, a to jak z řad fyzických osob, tak podnikatelů a právnických osob. Ke konci roku 2007 obsahoval registr fyzických osob SOLUS informace o takřka 582 tisících spotřebitelů, kteří mají nebo v uplynulých třech letech měli problémy se splácením svých závazků.

---

¹⁰ Aktuálními členy sdružení SOLUS jsou: BRE Bank S.A., organizační složka podniku (bank), CCS Česká společnost pro platební karty s.r.o., Citibank Europe plc, organizační složka, Českomoravská stavební spořitelna, a.s., COFIDIS, s.r.o., Československá obchodní banka, a.s., Český Triangl, a.s., CETELEM ČR, a.s., ČSOB Leasing, a.s., E.ON Česká republika, s.r.o., Credium, a.s., ESSOX s.r.o., Home Credit a.s., Komerční banka, a.s., LBBW Bank CZ a.s., Makro Cash & Carry ČR s.r.o., Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s., PROFI CREDIT Czech, a.s., Raiffeisenbank a.s., Santander Consumer Finance a.s., s Autoleasing, a.s., s Autoúvěr, a.s., Telefónica O2 Czech Republic, a.s., T-Mobile Czech Republic a.s., UniCredit Bank Czech Republic, a.s., UniCredit Leasing CZ, a.s., VB Leasing CZ, spol. s r.o., VLTAVÍN leas, a.s. a Vodafone Czech Republic a.s.

Pohledávky po splatnosti za dlužníky evidovanými v negativním klientském registru SOLUS koncem roku 2007 činily 11,3 miliardy korun (za prvních pět měsíců 2007 to přitom bylo jen 9,5 mld. korun). Nárůst dlužné částky po splatnosti však nelze jednoznačně interpretovat jako nárůst rizika. Na zvyšující se dlužnou částku po splatnosti má vliv rozšiřující se počet společností zapojených do činnosti registru a rozšiřující se okruh produktů, ze kterých jsou klienti do registru zařazováni. Počet dotazů do negativního klientského registru SOLUS se meziročně zvýšil o 53%. [67]

Za první pololetí roku 2008 vzrostl počet záznamů evidovaných v registru fyzických osob (registr SOLUS) přibližně o 185 tisíc a překročil hranici jednoho milionu záznamů (1091 tis.). Počet spotřebitelů, kteří měli v posledních třech letech problémy se splácením, stoupl na 678 tis. osob, což se projevilo i v celkové výši dlužné částky po splatnosti, která se zvýšila na 13,2 mld. korun za šest měsíců (+16,8%). [68]

Na konci roku 2009 evidoval registr FO více než 1,5 milionu záznamů o nesplácených závazcích, meziročně toto číslo stoupl o čtvrtinu. Záznamy se týkají bezmála 868 tisíc spotřebitelů, což je meziroční nárůst o 16%. Dlužná částka se vyšplhala na 22,7 mld. korun.

7.3 Dluhové poradny

Lidem v těžkých životních situacích vedoucích k zadlužování pomáhá několik sdružení a občanských poraden pracujících na neziskovém principu. Jedná se o sdružení SPES, Asociace občanských poraden, Sdružení na obranu spotřebitelů, Sdružení českých spotřebitelů a Člověk v tísní. Podle informací sdružení SPES¹¹ a nově založené Poradny při finanční tísní¹² se počet lidí vyhledávající pomoc těchto organizací postupně zvyšuje. Poradny častěji navštěvují muži ve věku mezi třiceti a čtyřiceti lety, ženatí, v průměru s dvěma dětmi, vyučení nebo se středoškolským vzděláním, s průměrným měsíčním příjmem 15-25 tisíc Kč, 12 věřiteli a dluhem mezi 300-600 tisíc Kč. V drtivé většině případů (95%) se klienti poradny nejdříve zadlužili u bank, následně přešli k úvěrům od nebankovních institucí a

---

¹¹ Bližší informace o činnosti sdružení SPES lze najít na internetových stránkách <http://www.pomocsdluhy.cz>.

¹² Poradna otevřena v lednu 2008, bližší informace lze nalézt na internetových stránkách <http://www.financnitisen.cz>

v cca 50% případů skončili u inzerátů poskytujících úvěry méně bonitním klientům za velmi vysoký úrok. Pouze asi každý třicátý klient přicházející s žádostí o pomoc má hypoteční úvěr, ovšem americké hypotéky či půjčky s ručením nemovitostí bývají velmi časté. Nejčastěji se lidé na poradnu obracují s dotazem, jakým způsobem řešit více úvěrů a půjček v případě, že špatně odhadli své finanční možnosti, což je přivedlo do situace platební neschopnosti spolu se soudními spory a exekucemi. Dále se objevují dotazy související s oddlužením prostřednictvím osobního bankrotu. [47]

7.4 Insolvenční řízení

Od ledna 2008 začal platit nový insolvenční zákon¹³, který zavádí možnost oddlužení (tzv. osobního bankrotu) pro fyzické osoby nepodnikatele, kteří již nejsou schopni své dluhy zvládnout. V Česku bylo v roce 2009 vyhlášeno 2500 osobních bankrotů, což bylo třiapůlkrát více než předloni, kdy bylo vyhlášeno 718 osobních bankrotů. Vyplývá to ze statistik společnosti Czech Credit Bureau (CCB). Kdyby přitom soudy stačily projednat veškeré podané návrhy na osobní bankroty, mohl jejich počet narůst na téměř čtyři tisíce. „*Pro rok 2009 byl charakteristický velmi rychlý růst osobních bankrotů,*“ potvrzuje Věra Kameníčková, vedoucí analytického oddělení ve společnosti CCB. Jen v prosinci bylo vyhlášeno 312 osobních bankrotů, což je nejvíce od zahájení činnosti insolvenčního rejstříku. Návrhů na osobní bankrot pak bylo ve stejném měsíci podáno 546, což je zatím rovněž nejvíce v historii. Oddlužení probíhá buď formou zpeněžení majetku dlužníka nebo plněním splátkového kalendáře, kdy dlužník musí během 5 let splatit věřitelům alespoň 30 % dluhu. Pokud dlužník není schopen řešit úpadek oddlužením, je prohlašován konkurz. [33]

7.5 Exekuce

V roce 2007 se podle Exekutorské komory České republiky staly poprvé výraznou příčinou nárůstu počtu nově nařízených exekucí nesplácené úvěry u bankovních i nebankovních finančních institucí. Asi tři čtvrtiny všech přikázaných exekucí byly provedeny vůči fyzickým osobám, zbytek pak vůči osobám právnickým. Je tak zjevné, že lidé začínají být méně

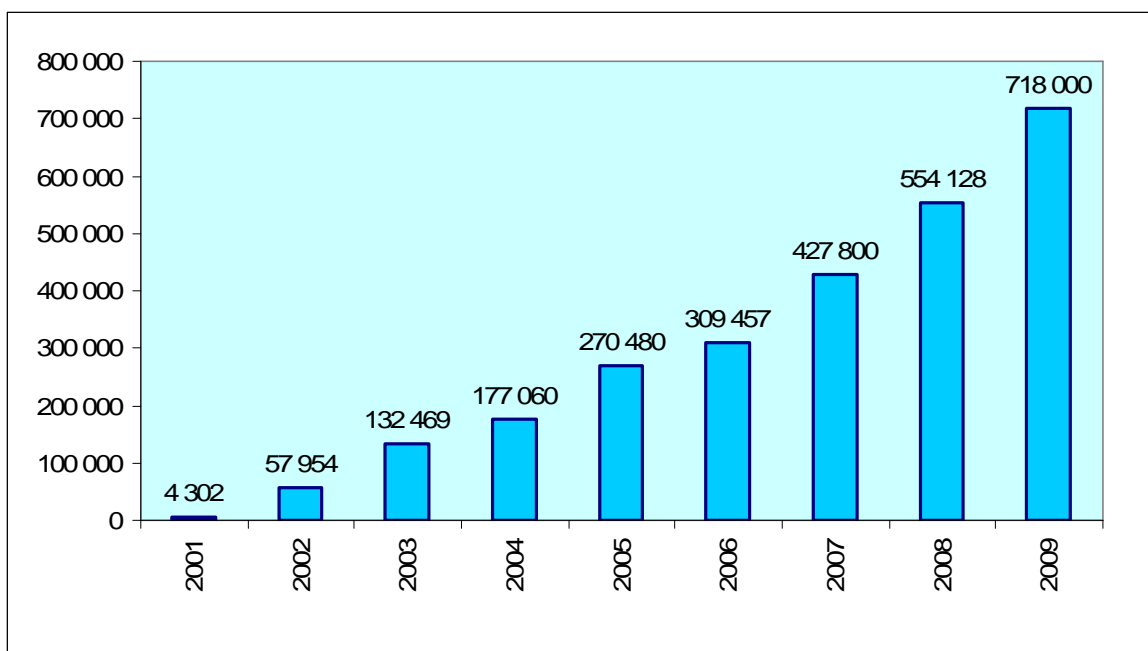
---

¹³ Zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení

schopti splácet své úvěrové závazky. Jde o jev indikující riziko. V minulých letech totiž připadaly nařízené exekuce ve velké většině na drobné pohledávky věřitelů typu zdravotních pojišťoven, dopravních podniků, distributorů energií, vodárenství, telekomunikačních operátorů, apod. Problém se splátkami úvěrů ústící v nařízené exekuce v širším měřítku je tak na úvěrovém trhu problémem novým. Počet nařízených exekucí v roce 2007 stoupl podle Exekutorské komory ČR o 118 tisíc na 427 800 případů a v roce 2008 pak o dalších 127 tisíc na 554 128 případů. [40]

Jak vyplývá ze statistických údajů Exekutorské komory a Ministerstva spravedlnosti, bylo v loňském roce nařízeno 718.000 exekucí, kromě toho i více než 300.000 soudních výkonů rozhodnutí, tedy "exekucí" prováděných soudem. V absolutních číslech jde o rekordní nárůst od doby zavedení exekucí v roce 2001. Vývoj počtu exekucí uvádí graf 17.

Raketový nárůst z posledních dvou let má na svědomí trvajících lehkovážnost lidí při půjčování peněz, vypočítavost poskytovatelů úvěrů a částečně také finanční krize. *"Nejčastějšími dlužníky jsou lidé ve věku od dvaceti do třiceti let, tedy generace stržená reklamou, neveďená k odpovědnosti a placení svých závazků,"* popisuje mluvčí exekutorské komory Monika Zajícová. [65]

Graf 17. Vývoj počtu nařízených exekucí 2001-2009 [zdroj: Exekutorská komora ČR]

8 SROVNÁNÍ ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ

Chceme-li hodnotit celkovou zadluženost domácností, musíme ji srovnat s jinými veličinami jako je objem a struktura úspor domácností, zadluženost podniků či státní dluh České republiky. Stejně jako se stavem zadluženosti domácností ve vybraných okolních zemích.

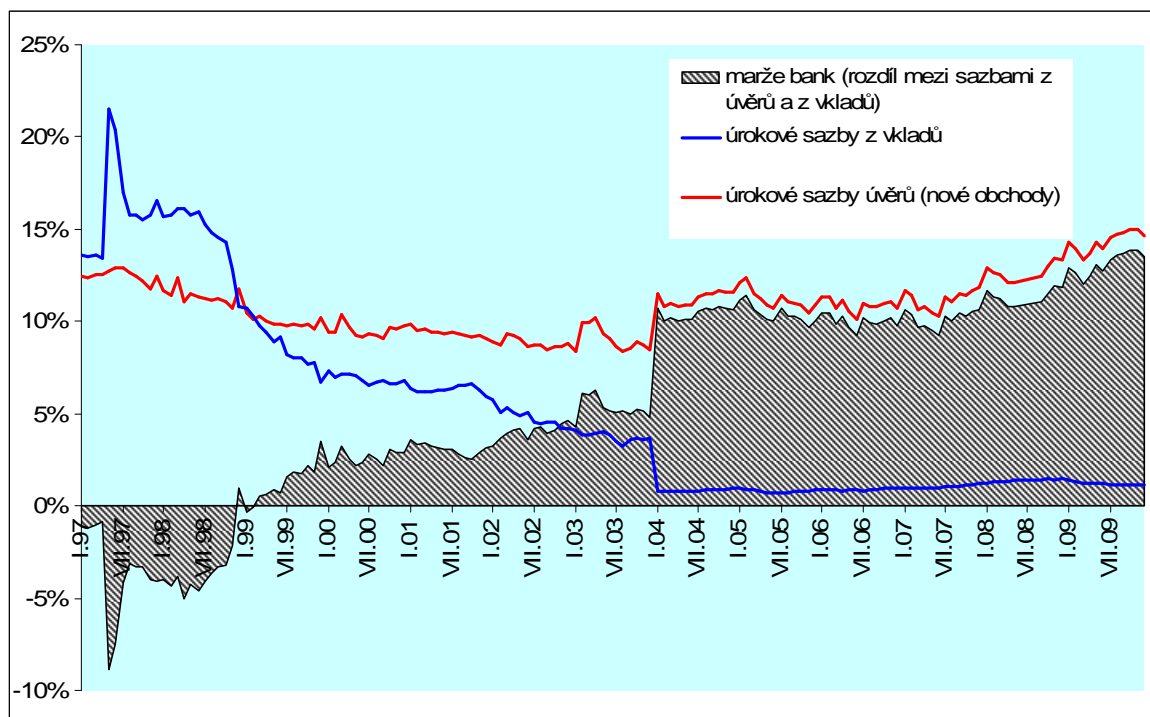
8.1 Srovnání s úsporami domácností

Spořivost českých domácností byla tradicí. Ukládání peněz do bank a spořitelen a úvěrních družstev (záložen a kampaňek) ze strany českých domácností přetrvávalo od meziválečného období dlouhé desítky let. Byla patrná i regionální diference v nakládání s penězi – a tedy i ve sklonu spořit -, související s mentalitou obyvatelstva, vyšší výdělků, životním stylem (vyšší vklady na jednoho obyvatele v regionu jihozápadních Čech, naopak nižší v severních Čechách a na severní Moravě).

Ještě začátkem 90. let minulého století dávaly české domácnosti přednost spoření před spotřebou. Až zhruba do poloviny této dekády bylo toto chování podporováno rozvojem bankovního sektoru – sklon k úsporám motivovaly hlavně vysoké úrokové sazby, které na českém trhu nabízely především malé a střední banky. Ty však na tuto obchodní strategii, mimo jiné, doplatily v následujících letech krizemi likvidity a mnoho z nich i pozdějším faktickým zánikem, resp. fúzí se zdravějšími subjekty.

Co se nakládání s penězi týká, je pro chování českých domácností celkově v posledních zhruba deseti letech charakteristické, že růst jejich příjmů je fakticky pohlcován vyšší spotřebou. [44]

Úspory u bank stále poměrně výrazně převyšují dluhy (viz graf 19), i když tento polštář se za léta 1997-2007 velmi zmenšil – celkové půjčky domácnostem už tvoří téměř dvě třetiny objemu jejich úspor u bank, zatímco v roce 1997 to bylo jen 8,3%. Podíl úvěrů na bydlení na objemu termínovaných depozit domácností už přesáhl tři čtvrtiny (77,8%), zatímco v roce 1997 činil jen 4,3%. Podíl spotřebitelských úvěrů na krátkodobých vkladech domácností rovněž stoupl – zhruba sedmkrát na téměř 30%, ze 4,4% v roce 1997. [40,44]

Graf 18. Vývoj úrokových sazeb u vkladů a úvěrů, bankovní marže [vlastní zpracování podle dat ČSÚ, ČNB - ARAD]

8.1.1 Tradiční formy úspor

Od roku 2001 termínovaných vkladů trvale ubývalo, nejnižší úrovně bylo dosaženo v roce 2006 a to 260 mld. korun. Dlouhotrvající pokles úložek na termínované bankovní vklady se v roce 2007 zastavil. Poprvé po šesti letech stoupl – na konci roku dosahovaly tyto úložky 278,9 mld. korun. Pozitivní obrat trendu klesajících úložek na termínovaných vkladech u komerčních bank lze vysvětlit neatraktivní výší úrokových sazeb. Ty přirozeně kopírovaly vývoj základních sazeb v ekonomice. Úrokové míry u bankovních depozit zejména s delšími splatnostmi zaznamenaly již v roce 2007 mírný růst, který pokračoval i v roce 2008, kdy se vklady obyvatelstva dále zvýšily.

I přes oživování úložek na termínované vklady je typickým rysem chování českých domácností pokračující a silný růst objemu peněz na netermínovaných vkladech. Ty v roce 2007 dosáhly 471,7 mld. korun. Proti závěru roku 2001 se tak objem netermínovaných vkladů více než zdvojnásobil. Pozoruhodná je především zrychlující se meziroční dynamika netermínovaných vkladů – lidé zvyšovali své úložky na běžných a žirových účtech v období 2001-2004 zhruba o 30 až 40 mld. ročně, v roce 2005 stouply tyto vklady o 45 mld., v roce 2006 o 55 mld. a v roce 2007 dokonce o 65 mld. korun. Příčinou těchto extrémních pří-

růstků je odliv peněz obyvatelstva z podílových fondů – jde o stahování peněz ve zřetelné reakci na turbulence kapitálových trhů od druhé poloviny roku 2007. Celkové úspory domácností dosáhly ke konci roku 2008 necelých 2,5 bil. Kč a meziročně vzrostly o 7,4%. Nejvyššího meziročního nárůstu (téměř 19%) dosáhly netermínované vklady. Struktura úspor domácností se v roce 2008 téměř nezměnila. Přes 70 % (1,8 bil. Kč) svých úspor svěřily domácnosti bankám a stavebním spořitelnám. České domácnosti tak i nadále zůstávají velmi konzervativní. Svůj vliv na rozložení úspor měla zajisté i finanční krize, která české domácnosti vedla k převodu části úspor z rizikovějších produktů do pojištěných bankovních vkladů. [57]

Krizový rok 2009 se tak v sektoru domácností logicky promítl i do jejich nakládání s penězi. V roce 2009 v důsledku zhoršené finanční situace domácností snížily přírůstky jejich vkladů u bankovního sektoru o téměř čtvrtinu proti roku 2008. Přírůstek netermínovaných vkladů byl meziročně nižší o 19,2 mld. korun, tj. o 18,3 %, ovšem stále převyšoval přírůstky netermínovaných vkladů v letech 2006 a 2007. Naproti tomu přírůstek termínovaných vkladů v roce 2009 byl nižší o 13,3 mld. korun, což však představovalo více než třetinu přírůstku roku 2008. Za rok 2009 stouply vklady domácností o 110,3 mld. korun.

Na výši vkladů v cizí měně působí vývoj směnného kurzu české koruny. Je proti ekonomické logice držet peníze na těchto účtech při dlouhodobém posilování měny. Objem vkladů obyvatelstva v cizích měnách tak od roku 2001 nepřetržitě klesá. [40,44]

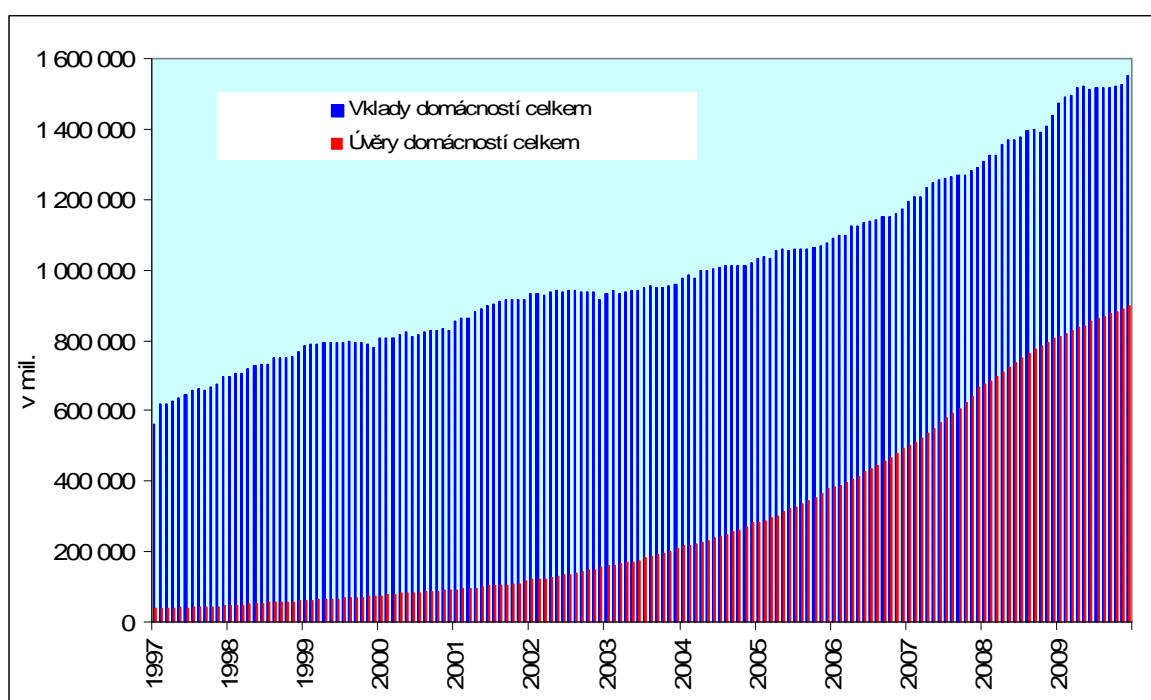
8.1.2 Alternativní formy úspor

Mezi alternativní formy úspor řadíme zejména ty produkty, které jsou domácnostem nabízeny a jimi masivněji využívány teprve v posledních deseti letech, jde o investice do podílových fondů, životního pojištění a penzijního připojištění. Výjimkou je stavební spoření o jehož pozici nejoblíbenějšího spořicího produktu českých domácností, svědčí stabilní vývoj v čase. V roce 2001 byl hned po úložkách na bankovních termínovaných a netermínovaných vkladech produktem s největším naakumulovaným množstvím peněz (120, 5 mld. korun), které v závěru roku 2007 stouply na 383,4 mld. korun. Od roku 2008 vklady na stavebním spoření rostou jen mírně.

V polovině roku 2005 se podílové fondy staly co se dynamiky týká nejatraktivnější formou úspor českých domácností. Lidé v nich vlastnili podílové listy v hodnotě 196,4 mld. korun, což byl proti stavu z roku 2001 nárůst o 130,4 mld. korun. Zvýšený tok peněz do této for-

my investování pokračoval i v roce 2006 a 2007, v jehož závěru se hodnota majetku fyzických osob v českých i zahraničních podílových fondech působících v ČR zvýšila na 267,8 mld. korun. Rok 2008 však v důsledku zmíněných turbulencí znamenal ústup z pozic a lidé své podílové listy prodávali. Jen za první čtvrtletí 2008 převážily prodeje natolik, že majetek fyzických osob v podílových fondech klesl na 252 mld. korun z 267,8 mld. na konci roku 2007. Důvodem jsou velká rizika v souvislosti s rozkolísaností světových finančních trhů a ztráty investic, které tento vývoj přinesl.

Podíl životního pojištění a penzijního připojištění ve struktuře celkových úspor českých domácností zůstává v čase zhruba stejný. Přímé investice do cenných papírů jako zhodnocování peněz nejsou v širokém měřítku mezi českými drobnými investory rozšířeny a výrazné ztráty z roku 2008 budou znamenat zřejmě ještě větší odklon českých drobných investorů od kapitálových trhů. [40,44]

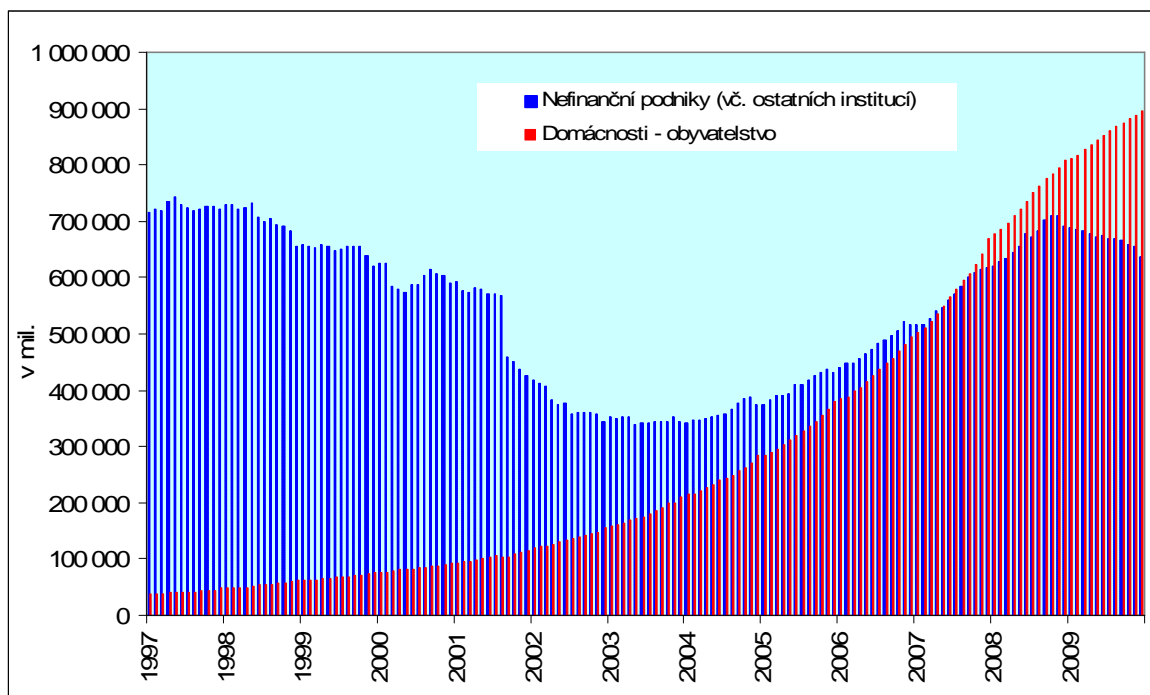
Graf 19. Vývoj bankovní vkladů a úvěrů domácností (v mil.) [vlastní zpracování podle dat ČNB - ARAD]

8.2 Srovnání se zadlužeností firem

V loňském roce zadluženost českých podniků u bank klesla, dluhy domácností se naopak zvýšily. Podle údajů ze systému ARAD České národní banky se snížil objem úvěrů poskytnutých nefinančním podnikům za loňský rok o 8,1 procenta na 636 miliard Kč.

Snížení zadluženosti českých podniků ovlivnila ekonomická krize. "V případě podniků klesl celkový stav poskytnutých úvěrů v minulém roce zejména v souvislosti s poklesem poptávky po provozních a investičních úvěrech v důsledku poklesu ekonomické aktivity podniků," řekl náměstek ředitelky odboru ekonomického výzkumu a finanční stability ČNB Jan Frait. Analytik společnosti Cyrrus Marek Hatlapatka upozornil, že podnikové úvěry v průběhu ekonomického cyklu kolísají mnohem více a reagují na vývoj hospodářství dříve než půjčky domácností. "Podnikům od začátku krize velmi rychle ubylo zakázek a mnohé se dostaly do takové finanční situace, že nebyly schopny získat od bank nejen investiční, ale i provozní úvěry. Proto vidíme pokles zadlužení u podniků již od přelomu let 2008 a 2009," uvedl. [52] Srovnání objemu úvěrů domácností a podniků uvádí graf 20.

Větší citlivost firemních úvěrů na vývoj ekonomiky potvrzuje také analytik Komerční banky Jiří Škop. "Firmy začaly výrazně omezovat svoje zásoby, z jejich pohledu tedy klesla poptávka po krátkodobých úvěrech. Na druhou stranu banky se staly více ostražitě, jelikož české firmy jsou velmi často exportně zaměřené a dalo se předpokládat, že krize v zahraničí se nejvíce přenesou právě na ně. Tento vývoj samozřejmě podporoval i pokles produkce, objednávek, ziskovosti a předpokládaný růst bankrotů, a to nejen u proexportně zaměřených podniků," zmínil Škop. [52]

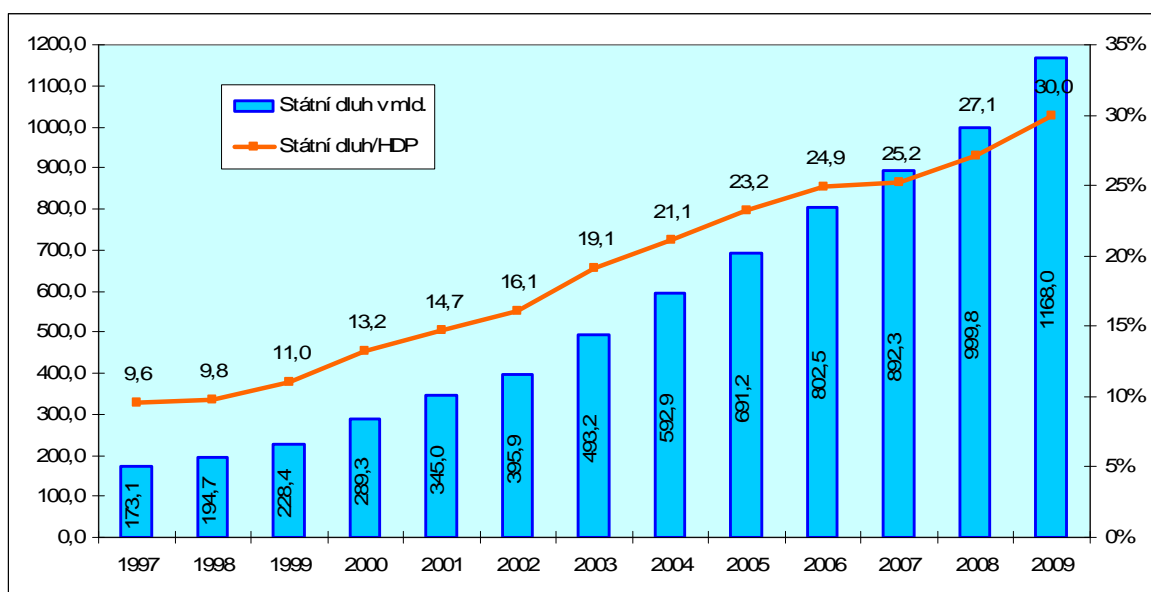
Graf 20. Srovnání vývoje úvěrů domácností a nefinančních podniků (v mil.) [vlastní zpracování podle dat ČNB - ARAD]

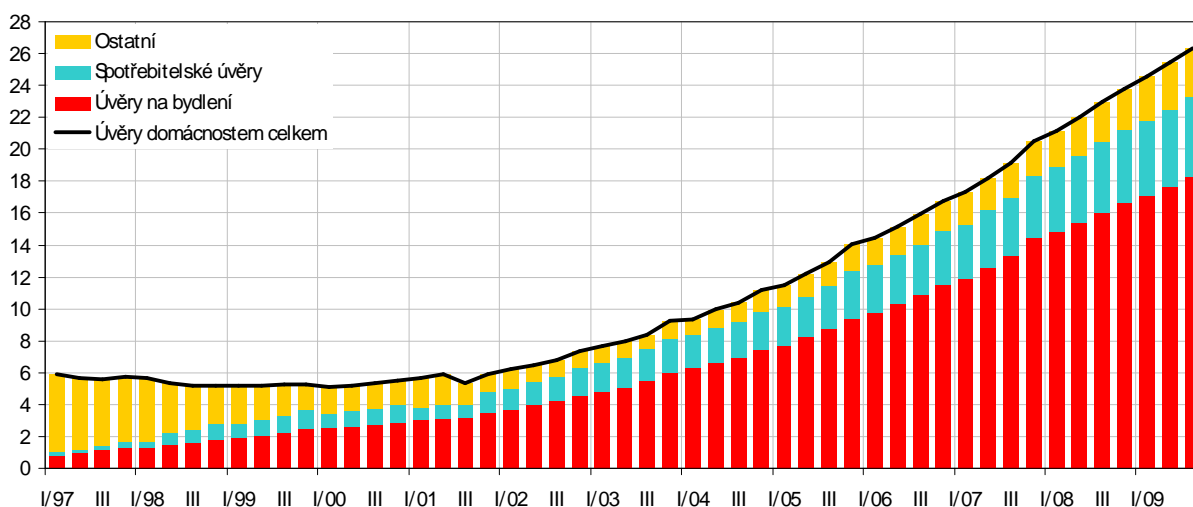
8.3 Srovnání se zadlužeností státu

Ke konci roku 2008 byl vykázán nekonsolidovaný státní dluh ve výši 999,8 mld. Kč, přičemž ke konci roku 2009 je očekáván nárůst na 1108,8 mld. Kč. Jeho podíl na HDP dosáhne 30,0%. Objem vnitřního státního dluhu vzroste na 860,2 mld. Kč (77,6%), vnějšího pak na 248,6 mld. Kč (22,4%). [57]

Státní dluh roste nepřetržitě od roku 1997 zejména díky deficitům státního rozpočtu. Jde o deficitory strukturální neboť rostly i v období konjunktury.

Graf 21. Vývoj státního dluhu ČR [vlastní zpracování podle dat ČSÚ]

Graf 22. Podíl bankovních úvěrů domácnostem na HDP (z ročních klouzavých úhrnů, %)

[zdroj: MFČR – Makroekonomická predikce 2010]

8.4 Mezinárodní srovnání

Pro srovnání jsem si vybrala Slovensko, jehož ekonomický vývoj je podobný vývoji v České republice a dále Maďarsko, které kromě celosvětové krize postihla i krize měnová.

8.4.1 Slovensko

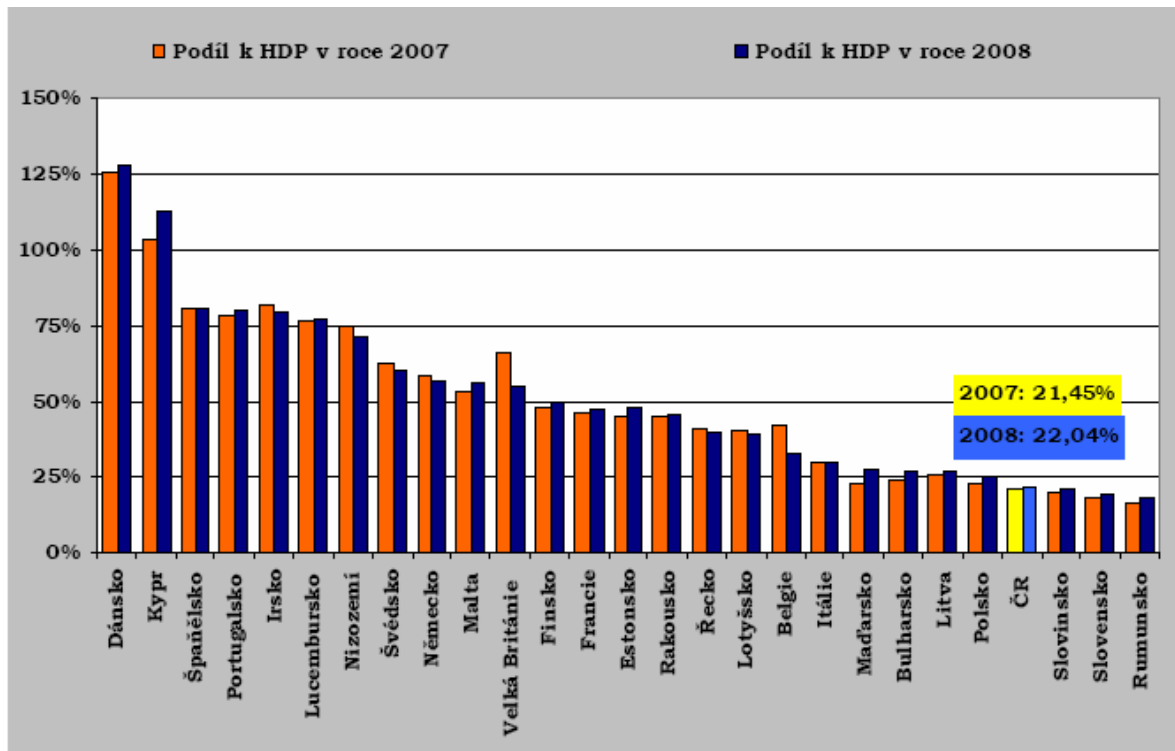
Na slovenské hospodářství dopadla krize ještě citelněji než na Česko. Jeho hrubý domácí produkt loni meziročně klesl o 4,7%. Slovensko přitom zaznamenalo po svém vstupu do Evropské unie pozoruhodný hospodářský vzestup. Jeho HDP v období 2004 – 2008 rostl průměrným ročním tempem o 7,4%. Slovensko zažilo prudký obrat. Z tempa růstu 6,2% v roce 2008 se dostalo do skoro pětiprocentního poklesu. Je to zřejmý důsledek toho, že slovenská ekonomika je ještě více otevřená světu než ekonomika česká. Zahraniční export zboží odpovídá 73,5% HDP, zhruba polovinou se na něm podílí automobilový a elektronický průmysl. Mezi negativní důsledky krize loni patřil i značný pokles přímých zahraničních investic, Slovensko loni nezáískalo téměř žádné investice ze zahraničí. [18]

To vše se dorazilo na rostoucí nezaměstnanosti, v celoročním průměru bylo loni bez práce 324 tisíc Slováků, ve srovnání s rokem 2008 o 26% více. Nezaměstnanost na začátku letošního roku činila 12,7% a jsou na Slovensku i oblasti s 35% nezaměstnaností. Slovenská vláda přijala celou řadu opatření především na udržení zaměstnanosti včetně dvou kol tzv. „šrotovného“. Mimo jiné tím prohloubila schodek státního rozpočtu a podíl státního dluhu k HDP za rok 2009 tak činí 6,3%.

Především negativní vývoj nezaměstnanosti se odrazil na zhoršení likvidní pozice domácností a jejich platební morálce. Ochota domácností se zadlužovat bylo stejně jako v České republice podmíněna růstem příjmů, pozitivním výhledem ekonomického vývoje, potřebou bydlení a růstem cen nemovitostí. Současné zpomalení růstu ekonomiky a reálných příjmů a zvyšování nezaměstnanosti negativně ovlivňuje schopnost domácností splácet závazky. Schopnost domácností průběžně splácet dluhy (pasiva) ve vztahu k disponibilním příjmům byla na agregátní úrovni dostatečná, poměr úvěrových splátek k disponibilnímu příjmu v nižších příjmových skupinách byl na úrovni 40%, u vyšších příjmových skupina na úrovni 15% příjmů. Pokračuje dlouhodobý trend zhoršování se poměru pasiv k finančním aktívům, který indikuje schopnost domácností splatit dluhy jednorázově. I když je úroveň fi-

nančních aktiv výrazně vyšší, než jsou dluhy domácností, jejich poměr se dlouhodobě zhoršuje. [62]

Podrobnější údaje o struktuře a objemech dluhů slovenských domácností jsou uvedeny v příloze.

Graf 23. Srovnání zadlužení domácností v EU, Pramen: ECB, Eurostat [zdroj: MFČR]

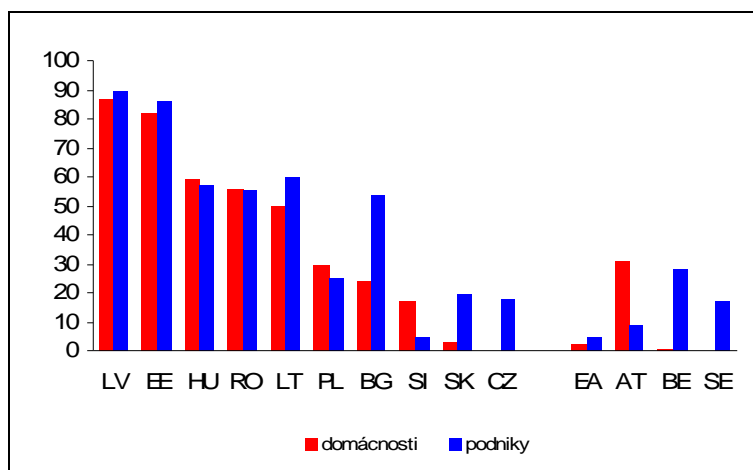
8.4.2 Maďarsko

Maďarsko si v roce 2008 prošlo vlastní měnovou krizí, kterou jen umocnila krize celosvětová. Jsou to právě maďarské domácnosti, které nesou hlavní břemeno recese, když jejich spotřeba klesla loni v průměru o 7%.

Hrubý domácí produkt Maďarska už v roce 2007 vzrostl jen o 1%, v roce 2008 pak o 0,6%, aby v roce 2009 zaznamenal propad o 6,3%. Útlum ekonomiky byl provázen růstem nezaměstnanosti, která v roce 2009 činila 10% oproti 7,8% v roce 2008.

Zadluženost maďarských domácností je v poměru k HDP srovnatelná se zadlužeností českých domácností, obě jsou hluboko pod průměrem EU. Problém zadluženosti maďarských domácností není v objemu dluhů, ale ve zdrojích jejich čerpání. Maďarské domácnosti si zvykle čerpají úvěry ze zahraničí především v eurech a švýcarských francích. Motivací

k tomuto jednání byl rozdíl v úrokových mírách, jaké jim nabízely tamní bankovní domy. A pravděpodobně i fakt, že maďarské banky půjčují jen do hodnoty 40% ceny nemovitosti. Pro srovnání v české ekonomice hrají úvěry poskytnuté domácnostem v cizích měnách zanedbatelnou roli (pouhou desetinu procenta z celkového objemu poskytnutých úvěrů). Zahraniční úvěry zvyšují riziko nesolventnosti především z důvodu možného negativního vývoje měnového kurzu a zhoršujících se podmínek na finančním trhu. Přesně to se stalo v Maďarsku. Pro vývoj tamní ekonomiky byl důležitý zejména vývoj forintu, který od září 2008 výrazně oslaboval vůči euru i ostatním měnám. Zatímco v září 2008 byl kurz forintu k euru 243,17, o měsíc později došlo k depreciazi na 261,1 forintu za euro. V reakci na tuto depreciazi Maďarská národní banka zvýšila základní úrokovou sazbu o 3% na 11,50%. Na počátku roku 2009 forint dál oslaboval, v lednu na 294,93 forintu za euro, v březnu prolomil psychologickou hranici tří set forintů a deprecioval až na 309,22 forintů za euro¹⁴. Takto výrazné oslabení kurzu mělo negativní vliv na celou ekonomiku a řada domácností byla vržena do dluhové pasti. Podrobnější údaje o struktuře a objemech dluhů maďarských domácností jsou uvedeny v příloze.

Graf 24. Úvěry v cizí měně ve vybraných zemích EU
[zdroj: ČNB]

¹⁴ Informace čerpány z bakalářské práce autora Martina Tocauera „Vývoj a analýza makroekonomických ukazatelů v letech 2000-2009 a jejich vliv na finanční krizi v Maďarsku“ – VŠE v Praze 2009

9 STANOVENÍ MÍRY ZÁVISLOSTI MEZI VÝVOJEM MAKROEKONOMICKÝCH VELIČIN A ZADLUŽENOSTÍ DOMÁCNOSTÍ

Projekt predikce vývoje zadluženosti domácností vychází z předpokladu, že už nedojde k dalšímu výrazným negativním událostem na finančních trzích a v roce 2010 se ekonomika v globálním měřítku vrátí k očekávanému růstu.

V následující části stanovím míru závislosti mezi celkovou zadlužeností domácností, případně jejími meziročními přírůstky a analyzovanými makroekonomickými veličinami. Pomocí výpočtu korelačního koeficientu potvrdím jejich případnou závislost či nezávislost. Každý použitý korelační koeficient musí být otestován vhodným statistickým testem pro potvrzení jeho statistické významnosti. Zvolila jsem testování T-testem. Jednotlivé tabulky s korelačními maticemi jsou v příloze.

9.1 Predikce vývoje makroekonomických faktorů

Makroekonomická predikce Ministerstva financí ČR z ledna 2010 předpokládá, že ekonomická aktivita se od prvního čtvrtletí letošního roku vrátí k mírnému meziročnímu růstu, většímu zrychlení však bude bránit jak slábnoucí spotřeba domácností a vlády, tak nerovnoměrně rostoucí zahraniční poptávka. Vývoj hlavních makroekonomických indikátorů české ekonomiky ve vztahu k domácnostem a jejich predikce jsou uvedeny v příloze.

9.1.1 HDP

Většina ekonomických expertů se shoduje v tom, že česká ekonomika by měla v následujících kvartálech nepatrně růst. Avšak ani růst HDP ani zvyšující se tržby a ziskovost podniků nezaručují za současných podmínek tvorbu nových pracovních míst a tedy pokles míry nezaměstnanosti. Ba spíše naopak. Firmám se teprve nyní podařilo vypořádat s nečekaným ekonomickým útlumem, zefektivnily svou výrobu, částečně zredukovaly počty zaměstnanců, případně si připravily další krizové scénáře a čekají, co bude dál. [72]

Podle analytika společnosti Citfin Tomáše Volfa jsou rizika pro ekonomiku stále velká. *„Spotřebitelská poptávka je slabá a kvůli rostoucí nezaměstnanosti tak zatím není důvod se domnívat, že by spotřeba v budoucnu výrazněji vzrostla. Dá se čekat, že v dalších měsících se bude HDP oživovat, ale růst bude podle našeho názoru stále velmi křehký a hlavní otáz-*

kou pro exportně zaměřenou domácí ekonomiku je, kdy se ožíví poptávka v zahraničí," dodal Volf.

Průběh ekonomické krize bude mít podle Jiřího Škopa z Komerční banky tvar asymetrického písmene W. Po recesi na přelomu let 2008 a 2009 ekonomika v loňském třetím čtvrtletí ožila, v první polovině letošního roku by měla stagnovat, odhadl. "Důvodem je zejména očekávaný vývoj v eurozóně, ukončení šrotovného v zahraničí a také domácí fiskální restrikce s největším vlivem na spotřebu domácností," uzavřel Škop. [52]

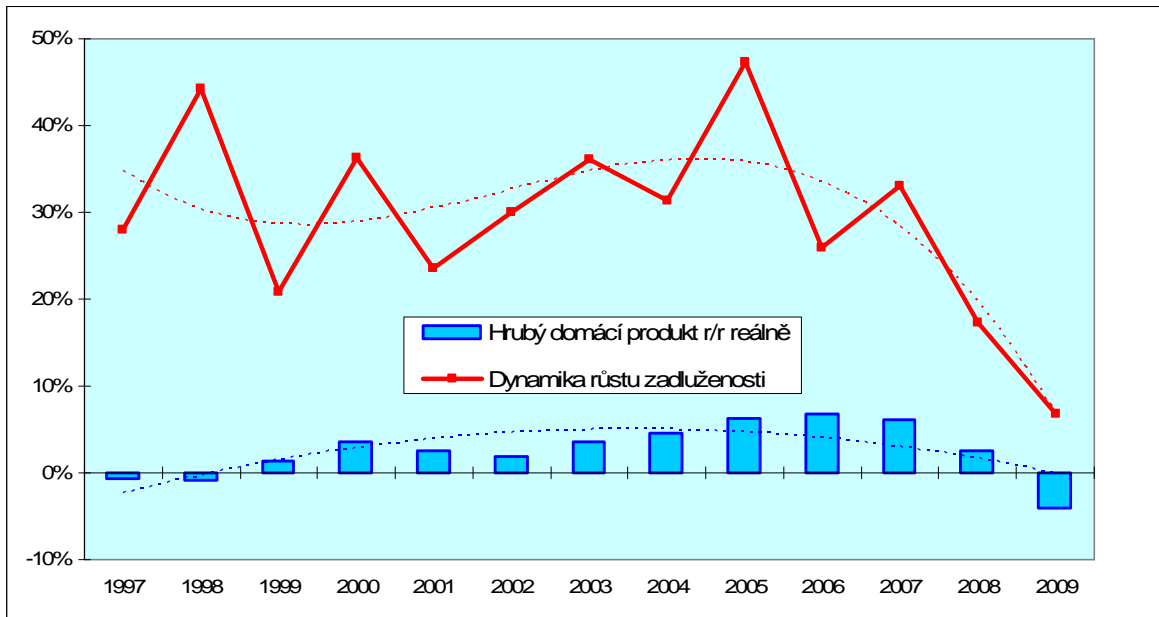
Podle ekonoma společnosti Patria Finance Davida Marka bude letos brzdit českou ekonomiku snaha o snížení deficitu veřejných financí. "Potenciál české ekonomiky před finanční krizí rostl o čtyři až pět procent ročně. Změny, jimiž prochází globální ekonomika, a vystřízlivění domácí fiskální politiky sníží tempo růstu potenciálu ekonomiky na dvě až tři procenta ročně. Takový je český nový normál," dodal Marek s tím, že pro letošní rok počítá s růstem HDP o 2,1 procenta. [73]

ČNB předpokládá růst HDP překmitne v prvním čtvrtletí 2010 do kladných hodnot a dosáhne zhruba 2%. V dalším průběhu roku však bude růst HDP opět zvolňovat vlivem utlužené spotřeby domácností, do níž se promítne pokračující nepříznivý vývoj na trhu práce a dopady rozpočtových opatření. Výraznější oživení zahraniční poptávky v roce 2011 pak povede ke zrychlení růstu domácí ekonomické aktivity v příštím roce v průměru na 2,1%. [50]

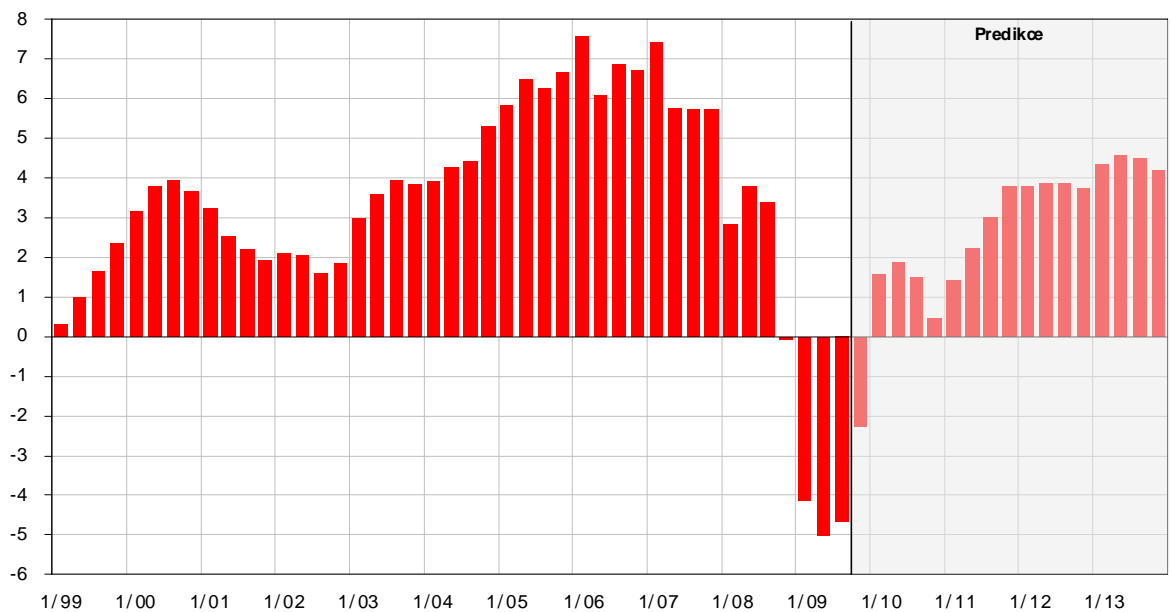
Naproti tomu makroekonomická predikce Ministerstva financí z ledna 2010 (viz graf 26) počítá pro rok 2010 s růstem HDP jen o 1,3%. V roce 2011 by mělo dojít k mírnému zrychlení na 2,6% a v roce 2012 pak na 3,8%. [56]

Korelační koeficient	data 1997- 2009	0,381718
Korelační koeficient	data 2001- 2009	0,773659

Přímou úměrnost mezi meziročním reálným hrubým domácím produktem v % a dynamikou růstu zadluženosti, která je patrná z grafu 25, potvrzuje i korelační koeficient (0,773659) mezi lety 2001 až 2009. Závislost potvrzují i korelační koeficienty mezi nominálními meziročními přírůstky a nominálními přírůstky HDP.

Graf 25. Srovnání dynamiky růstu HDP se zadlužeností domácností [vlastní zpracování podle dat ČSÚ, ČNB]

Graf 26. Reálný HDP – meziroční růst v % [zdroj : MFČR]

9.1.2 Inflace

Inflace se bude v průběhu roku 2010 postupně zvyšovat a v jeho druhé polovině se v důsledku daňových změn dočasně dostane až mírně nad nový 2% inflační cíl ČNB.

Domácí regulované ceny v prvním čtvrtletí letošního roku zpomalí svůj meziroční růst na velmi nízké hodnoty z titulu snížení cen elektřiny a zemního plynu. V dalším průběhu roku pak budou postupně zrychlovat až na meziročních 2,3% ve čtvrtém čtvrtletí, s příspěvkem do celkové inflace ve výši přibližně 0,5 procentního bodu. V roce 2011 se bude tempo růstu regulovaných cen dále mírně zvyšovat, zejména vlivem oživení růstu cen energií při pokračující deregulaci nájemného. Meziroční růst regulovaných cen se bude pohybovat kolem 3%, s dopadem do celkové inflace ve výši přibližně 0,6 procentního bodu.

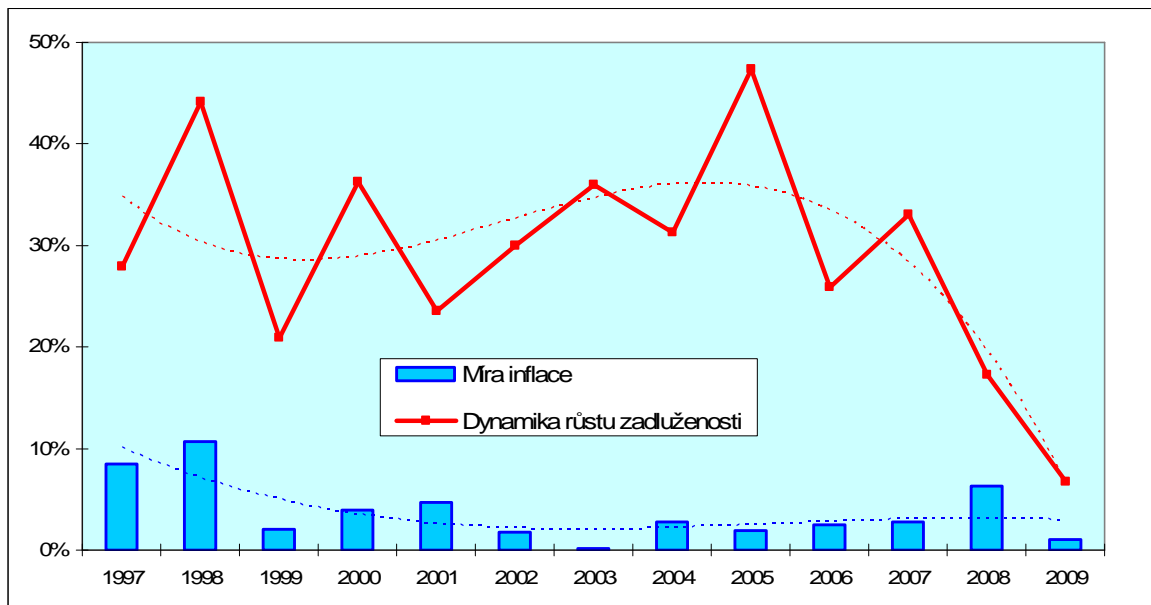
Odhad primárních dopadů změn nepřímých daní, které jsou součástí opatření pro snížení deficitu státního rozpočtu, je 1,2 procentního bodu. Skutečný dopad do inflace je však předpokládán v menší výši, a to 0,9 procentního bodu. Plnému promítnutí daňových změn do cen bude bránit jen pomalé oživení ekonomické aktivity. [50]

Makroekonomická predikce Ministerstva financí z ledna 2010 předpokládá, že zhoršující se podmínky na trhu práce, mírný nárůst mezd a tím i ochlazující spotřeba domácností vytváří jen velmi omezený prostor pro růst spotřebitelských cen. Z toho vyplývá, že průměrná míra inflace v roce 2010 dosáhne 2,0%, jak je patrné z grafu 28. V roce 2011 počítáme s postupným zpomalováním tempa růstu spotřebitelských cen především v důsledku odeznívajících dopadů administrativních opatření z roku 2010. Průměrná míra inflace by se tak měla pohybovat okolo 1,8%. [56]

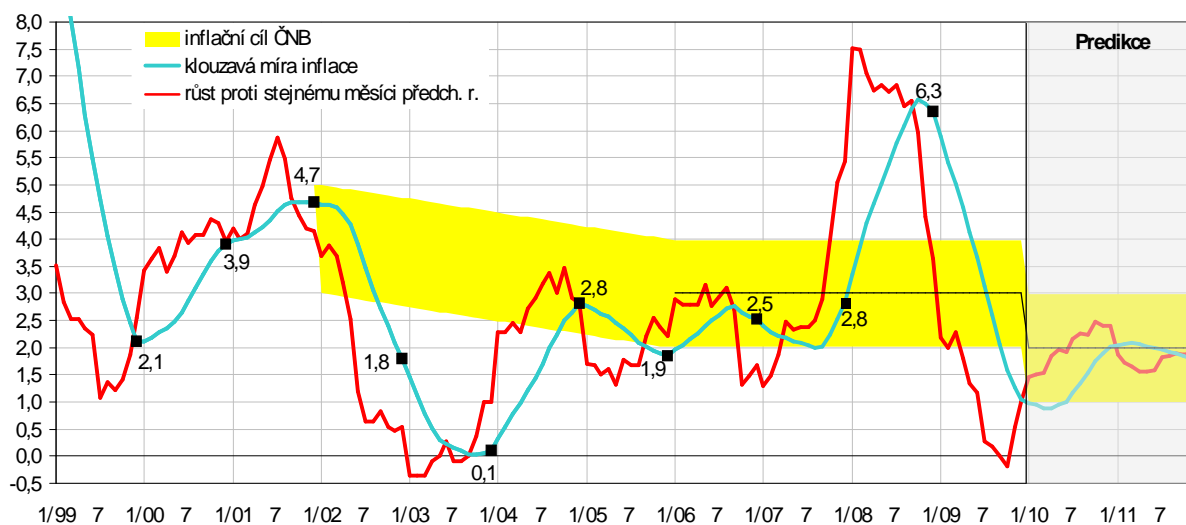
Korelační koeficient	data 1997- 2009	0,331912
Korelační koeficient	data 2001- 2009	- 0,19213

Korelační koeficienty ani graf 27 nevykazují závislost mezi mírou inflace a růstem zadluženosti.

Graf 27. Srovnání míry inflace s dynamikou růstu zadluženosti domácností [vlastní zpracování podle dat ČSÚ, ČNB]

Graf 28. Spotřebitelské ceny - meziroční růst v % [zdroj: MFČR]

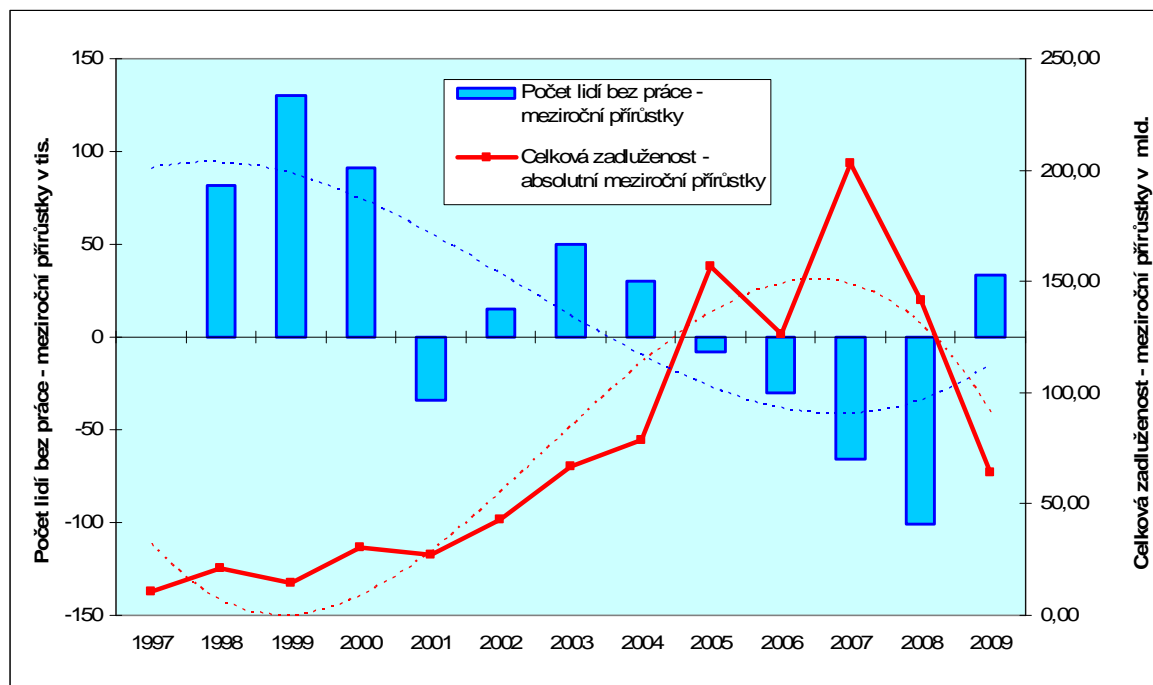
9.1.3 Nezaměstnanost

Příjmy domácností jsou povětšinou svázány s pracovními důchody. Velkým rizikem je proto pro zadlužené domácnosti hrozba ztráty zaměstnání. Platí, že čím větší část svého příjmu dává domácnost na splácení úvěru, tím je pro ni nezaměstnanost větší hrozbou.

Nezaměstnanost v lednu 2010 dosáhla 9,8 procenta, což je 574 226 lidí registrovaných na Úřadech práce. Podle profesorky Vysoké školy ekonomické v Praze Evy Kislingerové přijde vrchol vývoje nezaměstnanosti zhruba v polovině roku 2010 a bude to hladina asi bližší jedenácti než deseti procentům. [15]

"Nezaměstnanost nejspíše ještě po velkou část tohoto roku poroste. Sice ne už tak rychle jako například v prvním loňském pololetí, avšak její trend bude i nadále negativní. Růst ekonomiky ještě nebude dostatečně silný, aby vytvářel dostatečný počet volných pracovních míst, takže k pozitivnímu obratu na trhu práce by mohlo dojít nejdříve až v závěru roku," uvedl analytik ČSOB Petr Dufek. [72]

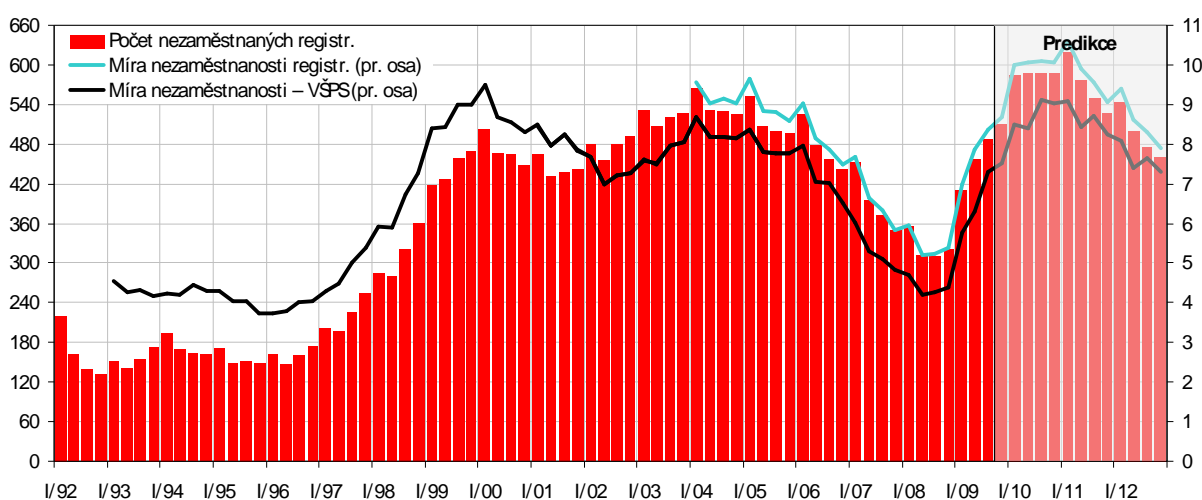
Budoucí vývoj bude záviset na souhrě postupného odeznění dramatického vývoje na poptávkové straně a znovunastolení hospodářského růstu generujícího pracovní místa. Makroekonomická predikce Ministerstva finanční z ledna 2010 předpovídá, jak to dokumentuje i graf 30, že míra registrované nezaměstnanosti by měla v roce 2010 vzrůst na 10,1% a v roce 2011 očekáváme její pokles. [56]

Graf 29. Srovnání počtu lidí bez práce s celkovou zadlužeností domácností [vlastní zpracování podle dat MPSV, ČNB]

Korelační koeficient	data 1997- 2009	- 0,73265
Korelační koeficient	data 2001- 2009	- 0,62812

Korelační koeficienty i graf 29 vykazují nepřímou závislost mezi počtem lidí bez práce a růstem zadluženosti, konkrétně mezi přírůstky počtu lidí bez práce a nominálními přírůstky celkové zadluženosti za roky 1997 až 2009 (-0,73265).

Graf 30. Nezaměstnanost - čtvrtletní průměry, v tis. osob, v % [zdroj: MFČR]

9.1.4 Příjmy, výdaje a spotřeba domácností

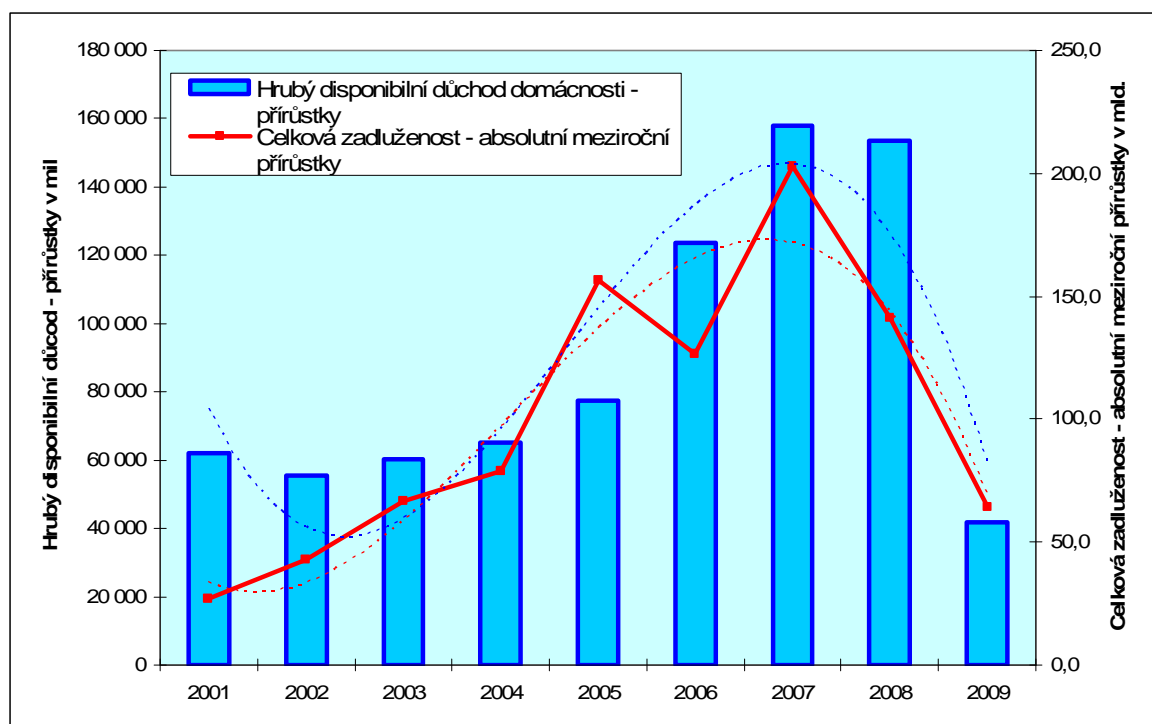
Podle ČNB se spotřeba domácností bude v roce 2010 a v první polovině roku 2011 meziročně snižovat. Na pokles spotřeby bude mít vliv jak výše popsany vývoj na trhu práce, tak dopady fiskálních opatření do meziroční dynamiky disponibilního důchodu. Ve druhé polovině roku 2011 se v souvislosti se zlepšováním situace na trhu práce vrátí spotřeba domácností k mírnému růstu. [50]

Podobně vidí situaci i Ministerstvo financí, které počítá od počátku roku 2010 s projevujícími se rozpočtovými opatřeními k udržení bilance veřejných financí v rozumných mezích. Proti dalšímu růstu spotřeby bude působit klesající zaměstnanost a z ní vyplývající zhoršující se příjmová situace domácností. V roce 2010 očekáváme pokles spotřeby domácností o 0,8%. Pro rok 2011 čekáme obnovení růstu spotřeby domácností okolo 2,0%. Viz graf 32.

V roce 2009 zpomalila dynamika hrubého disponibilního důchodu na 2,1 % (proti původně očekávaným 2,9 %). S poklesem zaměstnanosti působícím pokles objemu mezd a umírněným nárůstem sociálních příjmů na straně příjmové a dále spolu s úpravami daní a pojistného lze v roce 2010 očekávat stagnaci, v roce 2011 nárůst o 4,0 %. [56]

V první polovině loňského roku bylo odborníkům záhadou, proč domácnosti ještě nešetří, když se nad trhem práce už stahují černá mračna. Teď je situace opačná, lidé jakoby navzdory očekávání analytiků ignorovali mírné optimistické předpovědi a do obchodů se nehrnou. I když před rokem byly úspory cestou k přežití či alespoň k lepším výsledkům, dnes se již vrací jako bumerang popisovaný v učebnicích ekonomie. Armáda nezaměstnaných vysává veřejné rozpočty, zaměstnaní své peníze méně posílají zpátky do ekonomiky a raději pro případ nouze šetří. Ekonomiku začíná škrtit i stát, který zvyšuje daně a omezuje své výdaje. „Chybou není současná snaha o nižší deficit, ale deficity v dobách, kdy ekonomika rychle rostla,“ upozorňuje ekonom Patria Finance David Marek. [31]

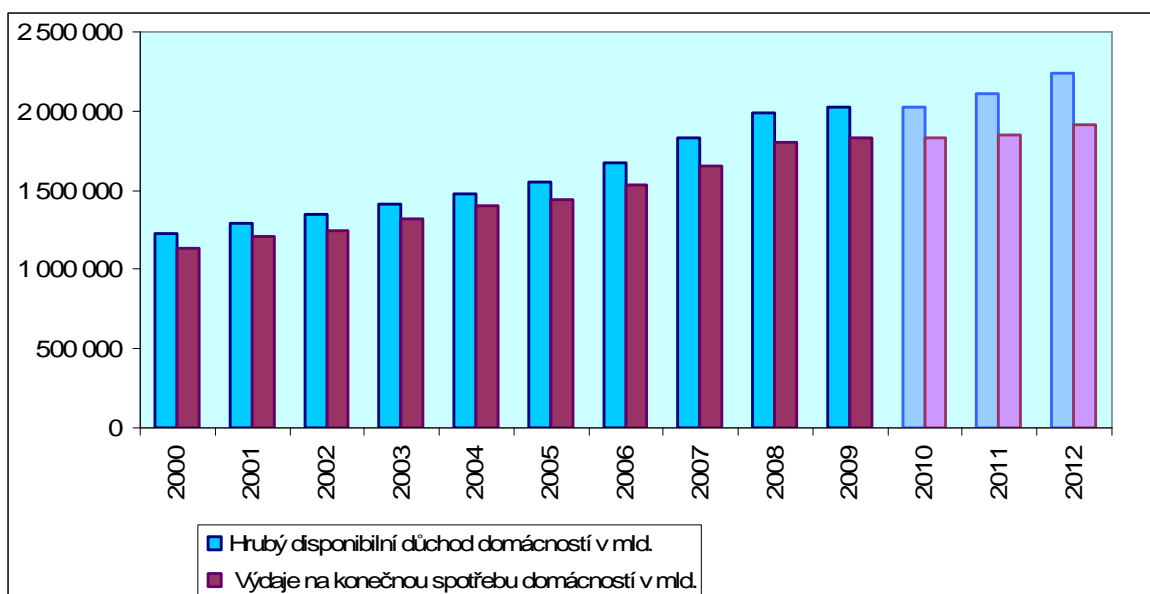
Lidé podle analytiků začnou opět utrácet několik měsíců poté, až začne nezaměstnanost, blíží se deseti procentům, opět klesat, což v nejbližších měsících nikdo z nich nečeká.

Graf 31. Srovnání meziročních přírůstků hrubého disponibilního důchodu s přírůstkem zadluženosti domácností [vlastní zpracování podle dat ČSÚ, ČNB]

Korelační koeficient	data 2001 - 2009	0,794162
----------------------	------------------	-----------------

Existuje závislost mezi nominálními meziročními přírůstky hrubého disponibilního důchodu domácností a meziročními nominálními přírůstky celkové zadluženosti, jak potvrzuje korelační koeficient 0,794162. Dokazuje to i graf 31.

Graf 32. Predikce vývoje hrubého disponibilního důchodu domácností [vlastní zpracování podle dat ČSÚ, MFČR]

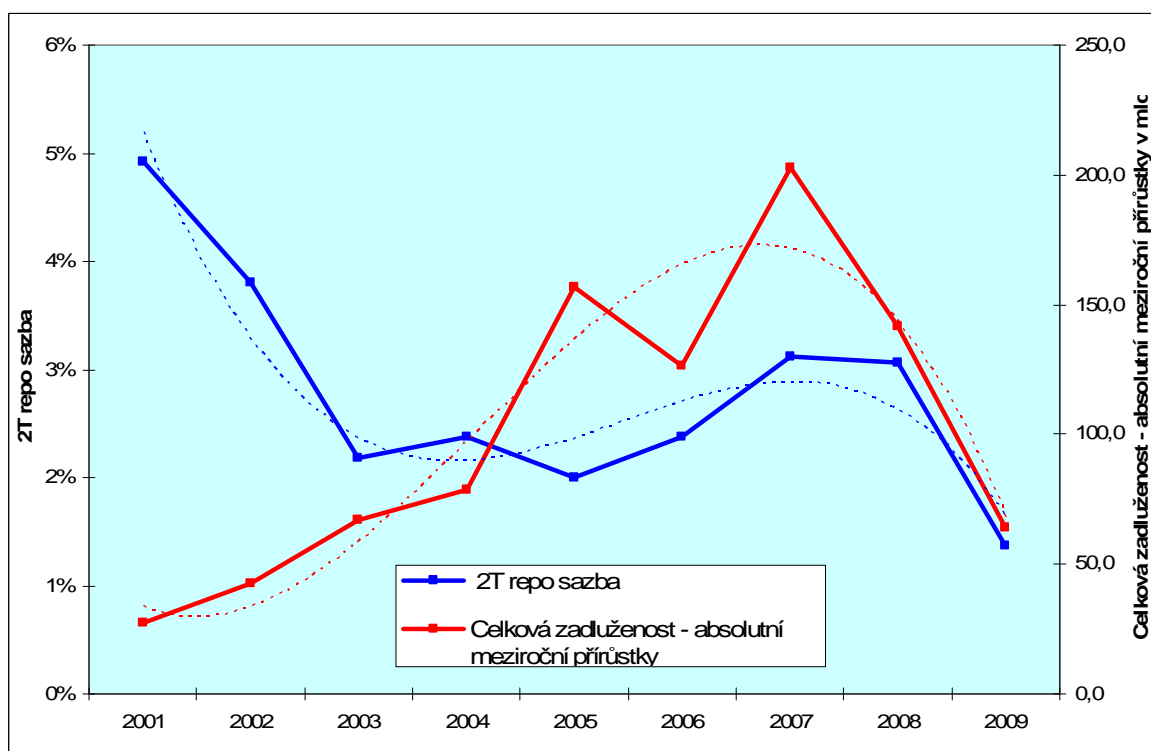
9.1.5 Úrokové sazby

Úroková sazba představuje pro domácnosti náklad na úvěr. Čím více domácnosti ze svého příjmu vydávají na splácení úvěrů, tím více jsou citlivé na pohyb úrokové sazby. Citlivost je o to větší, čím větší je podíl úvěrů s variabilní úrokovou mírou.

ČNB loni v prosinci srazila úrokové sazby až na historické minimum – 1%, aby podpořila nastartování ekonomiky. Členové bankovní rady naznačovali, že spolu s oživením by se začaly sazby opět zvedat ve druhém pololetí 2010. Pokud se ale ekonomice nebude dařit a inflace zůstane nízká, je pravděpodobné, že nízká sazba vydrží delší dobu.

Bankovní domy jsou však v předpokladu pohybu úrokových sazeb zajedno: porostou. „Koncem roku 2010 bude úroková sazba patrně v řádu desetin procenta vyšší než na začátku roku – předpokládá se pozvolný nárůst inflace, což by kromě sazeb ČNB mohlo ovlivnit i finanční trh a dlouhodobé tržní sazby, od kterých se odvíjí sazby hypoték,“ odhaduje vývoj úrokových sazeb Raiffeisenbank. [73]

Naprostá většina bankéřů očekává zvýšení počtu nesplácených hypotečních úvěrů, z čehož lze očekávat spíše další zvyšování rizikových marží – v překladu: zvyšování úrokových sazeb. Česká národní banka nemá další prostor pro snižování základních úrokových sazeb, naopak je pravděpodobně v průběhu roku bude zvyšovat. A přestože české banky na pokles sazeb ČNB koncem roku 2008 nereagovaly poklesem úrokových sazeb hypoték, při opačném pohybu sazeb lze očekávat velmi pružnou reakci. [70]

Graf 33. Srovnání vývoje 2T repo sazby s meziročními přírůstky celkové zadluženosti domácností [vlastní zpracování podle dat ČNB]

Korelační koeficient	data 2001 - 2009	- 0,20457
----------------------	------------------	------------------

Korelační koeficient ani graf 33 nevykazují závislost mezi vývojem 2T repo sazby a zadlužeností domácností.

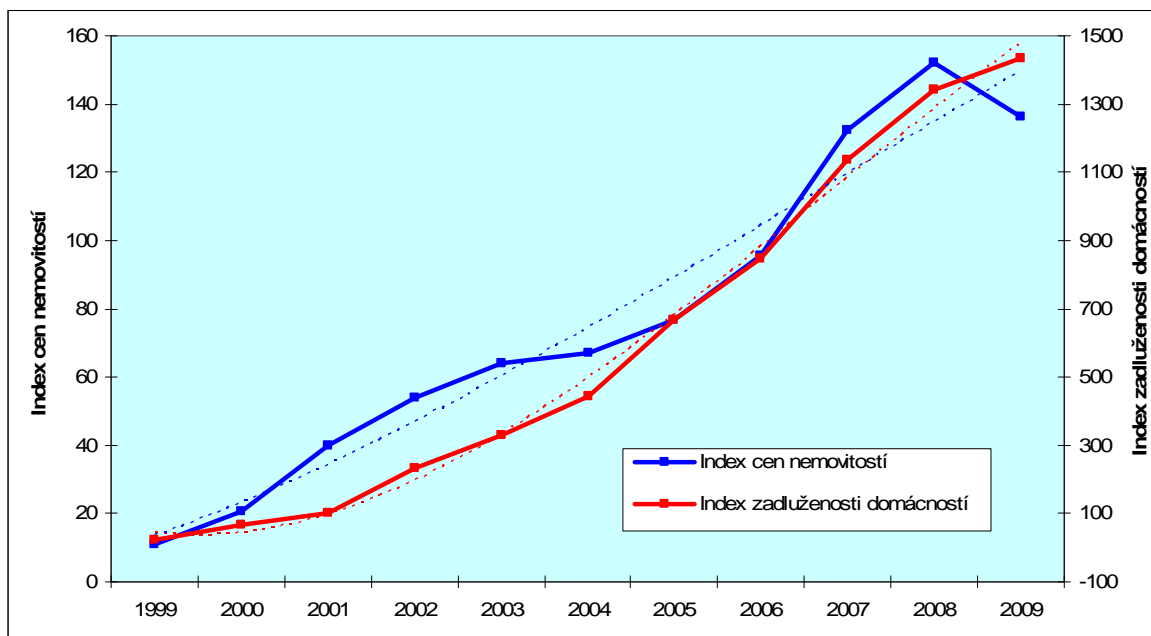
Tab. 3 Prognóza vývoje úrokových sazeb [zdroj: Česká spořitelna]

Ø	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014-2020
Repo	2.17	2.86	3.49	1.54	1.29	2.25	3.00	3.68	4.00
3M PRIBOR	2.3	3.1	4.0	2.2	1.7	2.6	3.2	3.8	4.1
12M PRIBOR	2.6	3.4	4.2	2.6	2.1	2.9	3.6	4.1	4.2
5Y swap	3.4	3.9	3.9	3.3	3.2	3.6	4.2	4.5	4.4
10Y swap	3.8	4.2	4.2	3.7	3.6	3.8	4.4	4.5	4.6

9.1.6 Trh nemovitostí

Realitní odborníci ve svých nejnovějších prognózách dalšího vývoje podmiňují oživení na realitním trhu nastartováním příznivého makroekonomického vývoje. Většina odborníků se domnívá, že loňské pozastavení výstavby většiny nových developerských projektů a částečné odložení poptávky domácností po rezidenčních nemovitostech vyústí v roce 2010 (případně dalších letech) do růstu poptávky, který by spolu s nabídkou omezenou na do-prodej nových bytů z předešlých let mohl vést k mírnému růstu cen rezidenčních nemovitostí v závislosti na lokalitě a kvalitě projektu. Za první signál obratu ve vývoji realitního trhu je možno považovat mírný růst nabídkových cen bytů zaznamenaný ve třetím čtvrtletí 2009 mimo Prahu, která se zřejmě k růstovému trendu připojí později. Vzhledem k tomu, že v dlouhodobém horizontu je vývoj na českém realitním trhu ovlivňován konvergenčním charakterem české ekonomiky, resp. „doháněním“ kvantitativních i kvalitativních ukazatelů rezidenčního trhu (např. zvyšováním podílů úvěrů domácností na HDP a zvětšováním obytné plochy na obyvatele), má trh nového bydlení a investice do vlastnického bydlení stále velký růstový potenciál do budoucna. [49]

Podle některých expertů je překážkou k masivnímu nastartování hypotečního a realitního trhu aktuální nastavení úrokových sazeb. Ty jsou podle realitních makléřů příliš vysoké, čímž znatelně snižují dostupnost úvěrů a tím dusí následně poptávku po bydlení. [70]

Graf 34. Srovnání vývoje cen nemovitostí s vývojem zadluženosti, index 1Q 1999=100 [vlastní zpracování podle dat ČSÚ, ČNB]

Korelační koeficient	data 1999- 2009	0,978239
Korelační koeficient	data 2001- 2009	0,981483

Korelační koeficienty a podobně i graf 34 vykazují přímou závislost mezi růstem cen nemovitostí a růstem celkové zadluženosti domácností, ta ale souvisí s píše se závislostí obou veličin na vývoji HDP a ekonomickém cyklu. Jinak by totiž korelační koeficienty ukazovaly na iracionální chování domácností, kdy se zvyšujícími se cenami nemovitostí roste poptávka po nemovitostech a tím i zadluženost domácností a s poklesem cen nemovitostí slábné zájem o jejich nákup. Podle pozorování OECD je pravidlem, že ve většině vyspělých zemí v době expanze ceny nemovitostí rostou a v době recese klesají. Predikce vývoje cen na trhu nemovitostí pro nadcházející dva roky je tedy velmi složitá. Otázkou zůstává, jestli už bublina na trhu nemovitostí splaskla a nebo bude snižování cen dále pokračovat.

9.2 Predikce vývoje sociálních faktorů

Nejistá situace na trhu práce a rizika plynoucí z možnosti ztráty zaměstnání by v dalším období měly vést k postupné změně spotřebního chování domácností směrem ke tvorbě úspor. Zvyšování úspor se dnes stává novým trendem mezi českými domácnostmi, které tak mohou část své spotřeby odkládat. Nedá se ovšem předpokládat, že by spotřeba domácností klesla výrazněji pod hranici 90% celkového disponibilního důchodu domácností. Z demografického hlediska bude na realitním trhu postupně odeznívat i vliv silných ročníků 70. let, které už z větší části nákup rezidenční nemovitosti zrealizovaly.

9.3 Predikce vývoje ostatních faktorů

Snadná dostupnost peněz se výrazně omezila. Banky dnes posuzují bonitu klientů mnohem pečlivěji a přísněji. Ke zpřísnění podmínek poskytování úvěrů domácnostem došlo i ze strany nebankovních poskytovatelů finančních prostředků. Čím méně půjček banky poskytují, tím silnější marketingový tlak vyvíjejí zejména k rozhybání trhu hypotečních úvěrů spolu s nabídkou nových úvěrových produktů. S ohledem na zvyšující se podíl nesplácených úvěrů nelze očekávat snižování úrokových sazeb úvěrů ani rizikových přírážek. Banky kvůli nutnosti odepsat část nedobytných pohledávek se naopak budou snažit své marže zvyšovat.

10 PREDIKCE VÝVOJE ZADLUŽENOSTI DOMÁCNOSTÍ

V předchozí části jsem pomocí korelační analýzy zjistila, že vývoj zadluženosti domácností koreluje s vývojem HDP, vývojem hrubého disponibilního důchodu domácností a s počtem lidí bez práce. Nyní regresní analýza na základě dat vývoje těchto makroekonomických faktorů určí koeficienty, ze kterých následně vypočítám pravděpodobný vývoj zadluženosti domácností včetně vývoje jednotlivých typů úvěrů. Tabulky s výsledky regresních analýz jsou v příloze.

10.1 Predikce vývoje celkové zadluženosti domácností

Globální krize se pochopitelně nevyhnula ani českým domácnostem, její projevy jsou zde ale mírnější než ve většině zemí střední a východní Evropy. „*Českým domácnostem se díky konzervativnímu přístupu k úsporám a zadlužování daří proplouvat bouřlivými vodami vcelku dobře,*“ říká Pavel Sobíšek, hlavní ekonom UniCredit Bank Czech Republic. Vysoký podíl bankovních vkladů v úsporách domácností spolu se stabilitou tuzemského finančního sektoru zabránily poklesu hodnoty finančních aktiv domácností v poměru k HDP, a to i v tom nejhorším roce 2008, kdy se žádná z okolních zemí stejně měřenému propadu nevyhnula. Výhodná se ukázala být tuzemská finanční pozice také v dalším ohledu, a to převládajícím zadlužením domácností v domácí měně. [69]

Při mírném růstu HDP budou domácnosti spotřebovávat méně. Průměrná míra nezaměstnanosti by se měla po většinu roku pohybovat kolem 10%. To je hlavní důvod, proč budou domácnosti nuceny omezovat svoji spotřebu. „*Recese nejprve zasáhla byznys, nyní se na scénu dostávají domácnosti. Letošní rok pro ně bude velice bolestivý,*“ uvedl premiér České republiky Jan Fischer na březnovém Evropském bankovním a finančním fóru v Praze. [17]

V současném prostředí můžeme očekávat pouze mírné obnovování růstu úvěrů domácností, přičemž výraznou roli zde sehraje nabídka i poptávka. Jak uvádí tabulka č. 4, celková zadluženost domácností v letošním roce by mohla vzrůst o pouhé 2,75% a dosáhnout tak ke konci roku částky okolo 1 100 mld. Kč. V roce 2011 při současném oživení ekonomiky by celková zadluženost mohla vzrůst až na 1 198 mld. Kč, což představuje meziroční nárůst o 8,87%. V roce 2012 se celková zadluženost domácností může zvýšit o 12,14% na celkovou částku 1 343 mld. Kč ke konci roku.

Tab. 4. Predikce vývoje celkové zadluženosti domácností [vlastní zpracování]

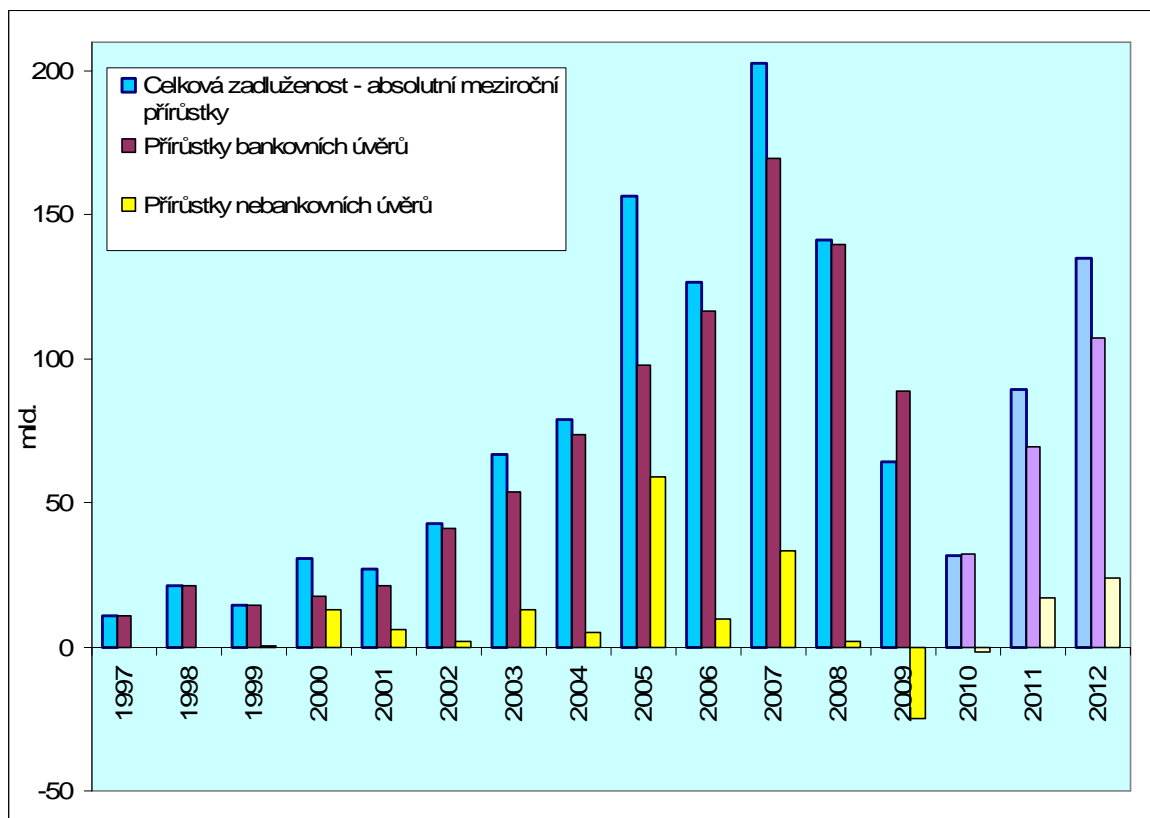
Predikce podle regresních modelů	2010	2011	2012
Meziroční přírůstky celkové zadluženosti v mld.	31,561	89,485	135,127
Vývoj celkové zadluženosti v mld.	1 100,294	1 197,888	1 343,296

10.2 Predikce vývoje struktury zadluženosti domácností

Struktura dluhů obyvatelstva obecně nezakládá v současné době riziko dluhové pasti. I nadále lze očekávat, že se české domácnosti budou zadlužovat zejména v souvislosti s bydlením. Největší objem nově uzavřených úvěrů dosáhnou úvěry na bydlení především hypotéky. Spotřebitelské úvěry porostou jen pozvolna. Tabulka č. 5 ukazuje absolutní meziroční přírůstky jednotlivých kategorií úvěrů. Úvěry na bydlení, které zahrnují hypoteční úvěry a úvěry ze stavebního spoření by v letošním roce mohly vzrůst jen asi o 29 mld. Kč, spotřebitelské úvěry o 3,2 mld. a úvěry poskytnuté nebankovními institucemi stejně jako v loňském roce by mohly poklesnout zhruba o 2 mld. Kč.

Tab. 5. Predikce vývoje přírůstků zadluženosti domácností [vlastní zpracování]

Predikce podle regresních modelů	2010	2011	2012
Meziroční přírůstky úvěrů na bydlení v mld.	28,961	53,038	83,699
Meziroční přírůstky úvěrů na spotřebu v mld.	3,295	16,293	23,408
Meziroční přírůstky nebankovních úvěrů v mld.	- 1,994	17,001	23,924
Celkem – meziroční přírůstky zadluženosti v mld.	30,262	86,332	131,031

Graf 35. Predikce vývoje meziročních přírůstků zadluženosti domácností [vlastní zpracování]

10.2.1 Úvěry na bydlení

Banky se snaží rozvíjet trh hypotečních úvěrů a nabízejí nové produkty. Takovým je i od dubna Raiffeisenbank nabízená tzv. offsetová hypotéka. Jde o produkt pro lidi, kteří si při koupi nemovitosti mohou dovolit držet finanční rezervu pro nenadálé případy či další investice. Principem je kombinace hypotečního úvěru se spořením. Banka pak bude klientovi počítat úroky jen z částky, která převyšuje peníze uložené na speciálním spořicímu účtu. Měsíční splátka se mění podle toho, kolik na něm bude mít uloženo. Klient má také možnost kdykoliv uskutečnit mimořádnou splátku do výše stanoveného procenta zůstatku úvěru. Peníze má přitom kdykoliv k dispozici. „Hypotéka je určena bonitnějším klientům, minimální úvěr je totiž dva miliony korun. Může oslovit 10 až 30 procent prémiových klientů, což jsou lidé s příjmem nad 25 tisíc měsíčně,“ říká Tomáš Kofroň, mluvčí Raiffeisenbank. [27]

Dále však trvá dlouhodobý potenciál tohoto trhu, převážně v jeho hypotéční kategorii. Krátkodobě ovšem zvýšená nezaměstnanost, zpomalený růst mezd a vyšší míra dluhového financování budou pravděpodobně břemenem pro pokračování poptávky po bydlení. [69]

To dokumentují i hodnoty v tabulce č. 6, které předpokládají nárůst úvěrů na bydlení v letošním roce o cca 29 mld. Kč. V příštím roce při oživení ekonomiky pak může vzrůst objem úvěrů na bydlení o 53 mld. Kč a v roce 2012 až o necelých 84 mld. Kč.

Tab. 6. Predikce vývoje přírůstků úvěrů na bydlení [vlastní zpracování]

Predikce podle regresního modelu	2010	2011	2012
Meziroční přírůstky úvěrů na bydlení v mld.	28,961	53,038	83,699
Vývoj úvěrů na bydlení – celkem v mld.	703,370	770,292	866,648

10.2.1.1 Vývoj úrokových sazeb u úvěrů na bydlení

Úroková sazba představuje cenu úvěru, proto je její výše pro domácností zásadní. Jak vyplynulo z analýzy klesaly úrokové sazby u úvěrů v době poklesu sazeb ČNB mnohem méně než sazby u vkladů. Naopak při případném zvyšování sazeb ČNB lze očekávat pružnou reakci a růst úrokových sazeb z úvěrů bude výraznější než u sazeb z vkladů. To potvrzují i slova šéfa Raiffeisenbank Lubora Žalmana : „*Současné rizikové marže nesnížíme. Úvěry budou zdražovat tak jak se bude zvyšovat sazba ČNB.*“ [28]

„*Složek ceny úvěru je celá řada – tržní úrokové sazby, které do určité míry vycházejí ze sazeb centrální banky, dále cena za likviditu, která byla kdysi nulová, ale teď výrazně narostla, a třetí složkou je cena za riziko. Sazby úvěrů by mohly díky konkurenci částečně klesnout. Nemyslím si ale, že by vyšší konkurence měla výraznější dopad na snížení rizikové marže,*“ Pavel Čejka, finanční ředitel Komerční banky. [21]

Nejprve pokles a následný růst úrokových sazeb hypoték očekává také Mbank : „*Očekáváme, že úroky půjdou v prvním pololetí dolů a hypotéky zlevní. Proti tomu půjdou nejspíš kroky ČNB v druhé půlce roku – myslíme si, že centrální banka začne opět zvyšovat sazby a úvěry na bydlení tak v závěru roku mírně podraží.*“ [73]

Očekávané oživení ekonomiky by mělo být v roce 2010 a 2011 doprovázeno růstem tržních úrokových sazeb. Podle hypotečních specialistů dojde k výraznému zvyšování sazeb u hypoték, kterým končí tří a pětileté fixační období. Jejich růst pak povede k dalšímu úrokovému zatížení domácností při růstu části měsíční splátky určené na úroky, resp. prodloužení splácení úvěru. Dá se však předpokládat, že růst ekonomiky a spolu s ním růst reálných příjmů domácností dokáže vstřebat důsledky zvýšených měsíčních splátek hypotečních úvěrů. V opačném případě by se část domácností mohla opět dostat do potíží se splácením svých závazků.

10.2.1.2 LTV (*loan to value*)

Většina úvěrů na bydlení je tvořena úvěry, které jsou plně zajištěny nemovitostí. Ukazatel LTV (loan-to-value) na konci roku 2008 ze celý bankovní sektor dosáhl 44%, v případě bank (bez stavebních spořitelen) pak 56%. Analýza hypotečních úvěrů poskytnutých v průběhu posledních tří let však indikuje zvýšení LTV pro nové úvěry k hodnotám kolem 80% až 90%. Obzvláště tyto nově poskytnuté úvěry s vyšší LTV se tak mohou stát problematickými v případě jejich nesplácení a paralelního poklesu cen nemovitostí. [48]

Tváří v tvář důsledkům finanční krize, na jejímž počátku stály špatné hypotéky v USA, zrozeslal loni v létě komisař EU pro vnitřní trh a služby Charlie McCreevy členským státům dokument navrhuující změny v pravidlech kapitálové přiměřenosti bankovních institucí a prevenci rizik plynoucích z udělování hypoték na rezidenční bydlení. Za tímto návrhem se ve skutečnosti skrývá návrh na zavedení čtyřicetiprocentního stropu pro ukazatel LTV, což je poměr čerpaného úvěru k hodnotě zastavené nemovitosti. Tedy maximální objem úvěru, který by banky mohla poskytnout kupujícímu ve formě hypotečního úvěru. Pokud by chtěl vyšší úvěr, musel by zaplatit vyšší úrok a nebo úvěr dozajistit. Jen pro srovnání, nejčastěji udělované hypoteční úvěry se u nás v současnosti pohybují kolem 80% hodnoty nemovitosti a donedávna nebyly výjimkou ani stoprocentní hypotéky. Obdobně je tomu i ve většině ostatních zemí EU, kde je tato hodnota určována politikami jednotlivých bankovních institucí. Úvěrový strop by však občanům všech členských zemí EU bez rozdílu výrazně zkomplikoval přístup k hypotékám a pro většinu z nich, alespoň v České republice, by znamenal konec snu o vlastním bydlení. [53]

Raiffeisenbank s platností k 18. 1. 2010 obnovila poskytování hypoték na 90% hodnoty zastavené nemovitosti. Dosud bylo možné získat hypotéku maximálně do 85% LTV. Ke

zmírnění podmínek dochází i u neúčelových hypoték a hypotéky Minimax určené na konsolidaci úvěrů. Tyto půjčky lze nově získat až do 65% zástavní hodnoty nemovitosti, zatímco doposud to bylo jen 50%. „Přestože se kvůli vývoji nezaměstnanosti dá očekávat nárůst nesplácených úvěrů v letošním roce, věříme, že už nastala ta správná doba pro částečné zmírnění tohoto omezení,“ komentuje změnu strategie produktový manažer Raiffeisenbank Jan Bureš. [70]

10.2.2 Úvěry na spotřebu

Spotřebitelské úvěry budou v roce 2010 stagnovat a výraznější nárůst se dá očekávat až v souvislosti s růstem ekonomiky a poklesem nezaměstnanosti. Spotřebitelské úvěry jsou z velké části úvěry neúčelovými a nezajištěnými. O to větší riziko případných ztrát plyne bankám v případě jejich nesplácení oproti úvěrům zajištěným např. zástavním právem. Banky proto nyní také mnohem obezřetněji posuzují bonitu žadatelů o spotřebitelský úvěr.

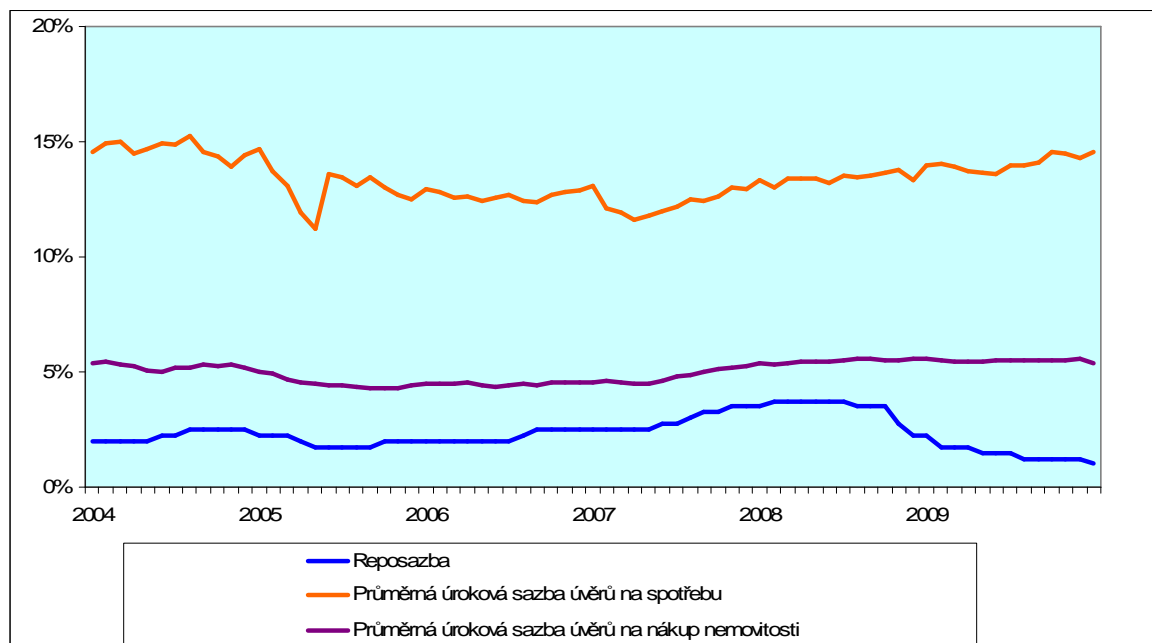
Tento scénář dokumentují i údaje v tabulce č. 7, které pro letošní rok předpokládají přírůstek spotřebitelských úvěrů jen ve výši 3,3 mld. korun. Vyšší přírůstek lze očekávat až v roce 2011 a to 16,2 mld. korun a v roce 2012 až 23,4 mld. korun.

Tab. 7. Predikce vývoje přírůstků úvěrů na spotřebu [vlastní zpracování]

Predikce podle regresního modelu	2010	2011	2012
Meziroční přírůstky úvěrů na spotřebu v mld.	3,295	16,293	23,408
Vývoj úvěrů na spotřebu – celkem v mld.	189,088	205,460	229,173

10.2.2.1 Vývoj úrokových sazeb u úvěrů na spotřebu

Jak už bylo uvedeno spotřebitelské úvěry jsou většinou úvěry neúčelovými a nezajištěnými, což se odráží i ve výši jejich úrokových sazeb. Spotřebitelské úvěry jsou obecně nejdražšími úvěry poskytovanými bankami, jak je vidět i z grafu 36, který ukazuje vývoj průměrných úrokových sazeb úvěrů na spotřebu spolu s průměrnými úrokovými sazbami úvěrů na nákup nemovitosti v porovnání s vývojem ČNB vyhlášenou reposazbou.

Graf 36. Srovnání vývoje 2T repo sazby s úrokovými sazbami úvěrů [vlastní zpracování podle dat ČSÚ, ČNB]

Graf dokazuje, že ke zvyšování úroků spotřebitelských úvěrů dochází plynule od roku 2007 a nedá se očekávat, že by v letošním roce došlo k obratu. Banky s největší pravděpodobností nebudou snižovat své rizikové přírážky a naopak budou zvyšovat úrokové sazby při případném zvyšování sazeb ze strany ČNB.

Korelační koeficient	úroková sazba úvěrů na spotřebu	-0,23313
Korelační koeficient	úroková sazba úvěrů na nákup nemovitosti	0,167512

Korelační koeficienty nepotvrdily závislost mezi vývojem 2T repo sazby a vývojem úrokových sazeb u úvěrů na spotřebu ani u úvěrů na nákup nemovitosti. Výpočet je ovlivněn zejména tím, že sazby bankovních úvěrů nereagovaly na snižování 2T repo sazby ze strany ČNB od konce roku 2008. Z tohoto důvodu není možné ani modelovat předpokládaný vývoj úrokových sazeb úvěrů domácnostem v nejbližších letech.

10.2.3 Nebankovní poskytovatelé úvěrů

Nebankovní poskytovatelé úvěrů zejména leasingové společnosti zaznamenaly v minulém roce výrazný propad, podle vyjádření jejich představitelů neočekávají v letošním roce zlepšení situace spíše stagnaci trhu. Podobný vývoj předpovídá i regresní model v tabulce č. 8, který pro letošní rok počítá s dalším snížením celkové částky, kterou dluží domácnosti nebankovním institucím o necelé 2 miliardy korun. Nárůst celkového objemu úvěrů se je pravděpodobný až v roce 2011, kdy by mohl vzrůst o 17 mld. korun a v následujícím roce až o téměř 24 miliard korun.

Tab. 8. Predikce vývoje přírůstků nebankovních úvěrů [vlastní zpracování]

Predikce podle regresního modelu	2010	2011	2012
Meziroční přírůstky nebankovních úvěrů v mld.	- 1,994	17,001	23,924
Vývoj nebankovních úvěrů – celkem v mld.	130,660	142,185	163,414

Vedle nebankovních institucí působí na našem trhu i soukromí investoři, kteří půjčí komukoliv, nepodléhají žádné centrální evidenci ani doзору jako banky, nemusejí vést registry platební morálky a často jim kromě vyšších úroků než u bank jde o majetek dlužníků, tedy například byty, které získávají v exekucích. Zadlužení lidé, kteří nedostanou úvěr nebo spotřebitelskou půjčku, jdou obvykle právě za tzv. soukromými investory, a to proto, aby do dvou dnů dostali peníze a mohli tak umořit splátky předchozích půjček. Tito soukromí investoři těží zejména z tíživé situace některých předlužených domácností a pod slibem konsolidace úvěrů přivádějí tyto domácnosti do ještě větších problémů.

Zejména nebankovní poskytovatelé úvěrů se budou muset od příštího roku přizpůsobit přísnějším podmínkám, které přinese novela zákona o spotřebitelském úvěru. Jde zejména o přesný výčet informací, které je věřitel, případně zprostředkovatel, povinen poskytnout spotřebiteli v dostatečném předstihu před uzavřením smlouvy a povinnost věřitele provádět hodnocení schopnosti spotřebitele splácet úvěr. Novela také přinese právo spotřebitele na odstoupení od smlouvy do 14 kalendářních dnů od jejího uzavření bez udání důvodu. Mimo zpřísnění podmínek pro podnikání budou nebankovní poskytovatelé úvěrů od nového roku podléhat doзору České národní banky a České obchodní inspekce.

11 PREDIKCE VÝVOJE DELIKVENCE ÚVĚRŮ DOMÁCNOSTÍ

Nesplácené úvěry stály za zrodem finanční krize, která se přelila i do České republiky. Objem nesplácených úvěrů ovšem v České republice zdaleka nedosahoval rozměrů jako v jiných zemích. Na druhou stranu to nejhorší podle některých odhadů máme ještě před sebou

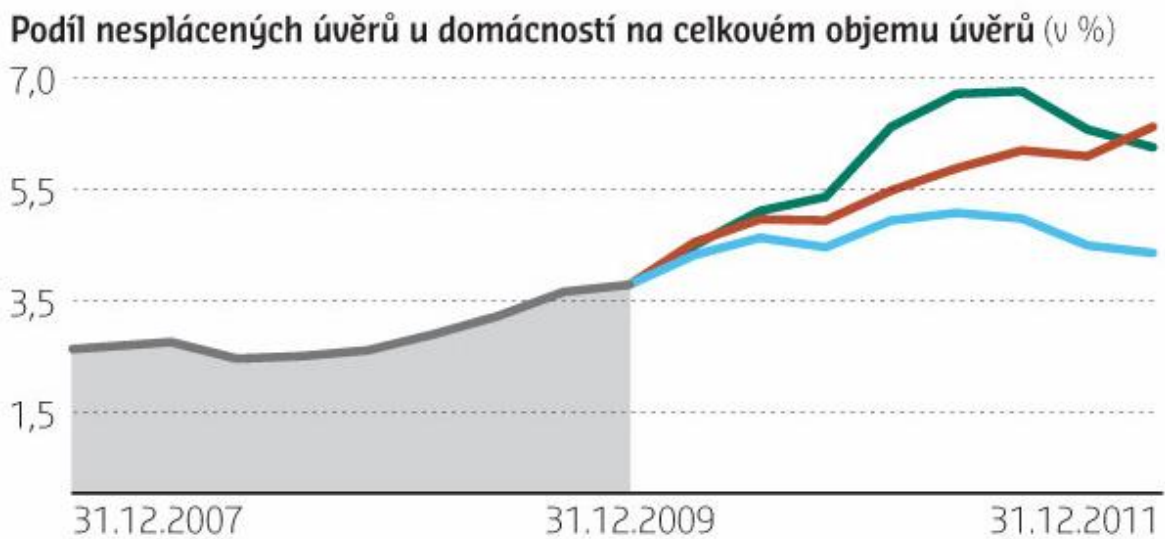
11.1 Delikvence

Finanční stabilita zejména nízkopříjmových rodin jako jsou důchodci (ti zpravidla nečerpají hypoteční úvěry), mladé rodiny nebo rodiny samoživitelek je velmi křehká. Každý neočekávaný výdaj, ale i zvýšení cen či snížení pravidelných příjmů dokáže hospodaření značné části rodin destabilizovat. Stejně tak každé zvýšení nezaměstnanosti automaticky znamená zvýšení počtu rodin s problémy v jejich finančním hospodaření a počtu neplatičů.

Prognóza Ministerstva financí ČR předpovídá zhoršení kvality úvěrů a to za každých okolností, tedy i v případě, že česká ekonomika letos poroste o 1,3%. „*Počítáme s tím, že rok 2010 bude pro české banky nejhorší právě kvůli nutné tvorbě opravných položek. Počítáme s kulminací míry nezaměstnanosti právě v letošním roce, vývoj nesplácených dluhů domácností přitom vývoj nezaměstnanosti výrazně kopíruje,*“ uvádí Raiffeisenbank. Stejný názor zastává i ČMSS: „*Vzhledem k očekávanému růstu nezaměstnanosti se dá předpokládat, že odpovídajícím způsobem přibude klientů neschopných řádně splácet hypotéky.*“ [70]

„*Podíl nesplácených úvěrů v tuzemských bankách dále poroste a koncem příštího roku dosáhne podle našeho odhadu 7,3 procenta,*“ řekl šéf retailu UniCredit Bank Tomáš Drábek. [22]

ČNB provedla na začátku tohoto roku zátěžové testy bank. Připravila tři scénáře možného ekonomického vývoje (základní, krizový a katastrofický) a zkoumala jejich dopad na české bankovníctví. Základní scénář vychází z poslední prognózy ČNB, krizový počítá s obnovením recese (symetrické W) a katastrofický scénář předpokládá naprostou ztrátu důvěry investorů v českou ekonomiku. Následující graf 37 ukazuje, jak by se v případě daných scénářů zvýšil podíl nesplácených úvěrů domácností. V základním scénáři se zvýší podíl nesplácených úvěrů domácností na 4,2%, v krizovém na 5,9% a při katastrofickém scénáři až na 6,2%. [20]

Graf 37. Predikce vývoje podílu nesplácených úvěrů domácností [zdroj: HN]

11.2 Insolvenční řízení

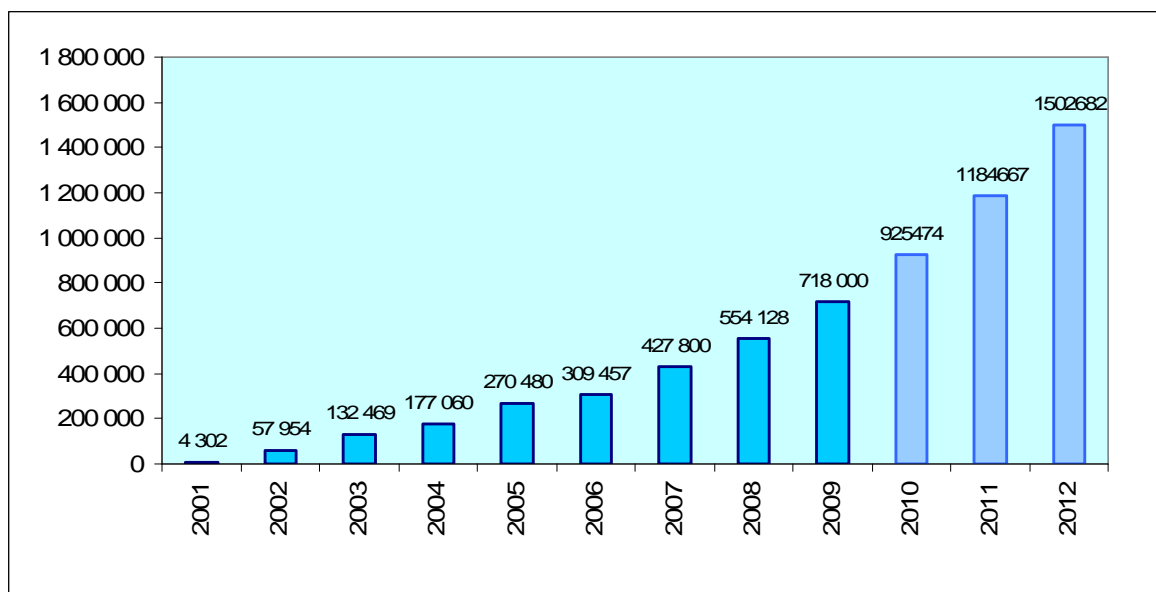
Rychlý nárůst počtu osobních bankrotů bude pokračovat i v letošním roce, předpovídá Hynek Filip, jednatel společnosti Sampa Invest, která se zabývá obchodováním s nedobytnými pohledávkami. „Jejich množství se opět několikanásobně zvýší,“ uvedl Filip. Jeho prognózu potvrzuje i vývoj z počátku roku. Proti únoru 2009 (226 návrhů) zde došlo k nárůstu o 192 % a celkový počet 660 návrhů je nejvyšší v historii insolvenčního rejstříku. Z toho o oddlužení požádalo 565 osob, což je také nejvyšší číslo od platnosti nového insolvenčního zákona, tedy od začátku roku 2008. Ve 299 případech bylo oddlužení povoleno. [33]

Mezinárodní srovnání naznačuje, že pro českou ekonomiku by mohlo jít o cca 8-9 tisíc osobních insolvencí ročně.¹⁵ Při zachování tempa růstu počtu podaných žádostí by této úrovni mohlo být dosaženo již v první polovině roku 2010. [48]

¹⁵ V západoevropských zemích připadá na 10 000 lidí průměrně asi 14 osobních insolvencí ročně. Situace v jednotlivých zemích je ale značně heterogenní v závislosti na právní úpravě, ale i zvyklostech. Vysoký počet osobních insolvencí je charakteristický zejména pro Velkou Británii či Německo, naopak v severských zemích západní Evropy je počet insolvencí velmi nízký.

11.3 Exekuce

Vymáhání pohledávek je dlouhodobý proces a proto je jisté, že hospodářská krize se v tomto sektoru projeví se zpožděním. Významný nárůst exekucí lze tedy očekávat v letošním i části příštího roku. To potvrzuje i očekávání Exekutorské komory ČR : „*Předpokládáme, že minimálně v letošním roce bude počet exekucí dále stoupat. Teprve letos totiž zaregistrujeme reálné výsledky hospodářské krize, kterou jsme zaznamenali v loňském roce. K exekutorovi se totiž pohledávky věřitelů dostávají k vymáhání až poté, co si věřitel opatří exekuční titul. Musí proběhnout nalézací soudní řízení, a to nějakou dobu trvá. Pokud tedy dluh vznikl v důsledku krize v loňském roce, věřitel ho včas zažaloval a soud ho standardním způsobem rozhodl, bude se moci ještě letos přistoupit k exekuci. Předpokládáme, že se začnou masivně projevovat dluhy ze spotřebitelských úvěrů, pravděpodobně poroste také počet dluhů z hypotečních úvěrů, které mají banky zajištěny nemovitostmi,*“ uvedla mluvčí exekutorské komory Monika Zajícová. [65]

Graf 38. Predikce vývoje počtu exekucí [vlastní zpracování]

Předpokládaný vývoj počtu nařízených exekucí (graf 38) v nadcházejících letech byl vypočítán pomocí rovnice polynomické funkce, ta počítá s trvalým růstem. Odhad počtu 925 tisíc exekucí v letošním roce je reálný a představoval by nárůst o necelých 30% proti roku 2009. V roce 2011 ani 2012 už by k tak prudkému nárůstu počtu exekucí, jak udává model, dojít nemělo.

12 CHOVÁNÍ BANKOVNÍHO SEKTORU

Ze zátěžových testů bank, které provedla ČNB na začátku roku vyplývá, že banky zatím prošly krizí velmi dobře a pro období následujících dvou let jsou v dobré kondici. Viceguvernér České národní banky Miroslav Singer si posteskl, že ho až „znervózňuje“, jak dobře vypadají výsledky zátěžových testů, které banka provedla. I velmi nepravděpodobný sled událostí by české banky vcelku v pohodě ustály. Banky jako celek by i nadále splnily požadovaný osmiprocentní poměr kapitálu k rizikově váženým aktivům (tedy celkovému majetku bank). [23]

Významný dopad do bilancí českých bank v souvislosti se rostoucí mírou ohrožených úvěrů se nečeká a to ani při předpokládaném zvýšení ukazatele podílu ohrožených úvěrů. Je to dáno obezřetností bank v minulosti při půjčování peněz a taky díky nižšímu LTV.

Současný pokles zájmu o nové úvěry nesouvisí jen s opatrnějším přístupem ze strany žadatelů o úvěry ale i s přísnějšími úvěrovými standardy bank. Banky jsou s rostoucím objemem nesplácených úvěrů obezřetnější. Banky například zvýšily požadavky na vlastní zdroje klientů a přestaly nabízet úvěr bez doložení příjmů nebo hypoteční úvěry nad 100% hodnoty nemovitosti apod.

Hypoteční specialisté už nyní hlásí zvýšený počet lidí, kteří se na ně obrací se žádostí o vyřízení odkladu splátek hypotéky a podle jejich očekávání bude těchto případů letos přibývat. Banky však ve srovnání s minulými lety výrazně přitvrdily při řešení splátkové delikvence a odklad splátek už nenabízejí zdaleka tak ochotně jako dříve.

Stále častější jsou případy, kdy banka řeší opakované nesplácení hypotéky zesplatněním pohledávky. Majitel hypotéky pak dostane dva nebo tři měsíce na to, aby předmětnou nemovitost prodal a úvěr jednorázově splatil. Pokud ke splacení hypotéky v této lhůtě nedojde, postoupí banka pohledávku firmě, která prodej za ni vyřeší. Bance se tento postup vyplatí i přesto, že za nemovitost dostane např. 60 % její ceny.

Majitel hypotéky se tak dostává do velmi nepříjemné situace. Při zesplatnění pohledávky ztratí střechu nad hlavou a zároveň bude mít negativní záznam v registru dlužníků. To znamená, že několik dalších let mu žádná z bank nepůjčí peníze na pořízení jiné nemovitosti. [63]

Bankovní domy financují úvěry zajištěné nemovitostmi hypotečními zástavními listy, mezibankovními úvěry a vlastními zdroji. „V poslední době banky výrazně preferují financování vlastními depozitními produkty, protože na vklady nalákaly dost klientů a objemy nových hypotečních úvěrů nejsou tak vysoké. Dle mého názoru tak financování vlastními zdroji v poslední době převážilo nad financováním přes mezibankovní trh,“ domnívá se vedoucí analytik Fitcentra Josef Rajdl.

„Vlastní“ zdroje vyjdou banku levněji. Jejich cena se řídí úročením vkladů, které mají klienti na účtech. Většina depozit je v současné době zhodnocována jen minimálně. Což znamená, že zdroje, ze kterých jdou peníze na financování úvěrů, výrazně zlevnily, zatímco úroky účtované zákazníkům nikoliv, tedy vyjma dočasných akčních nabídek. A nejde jen o klasické půjčky, ale i o úvěry na bydlení. Jelikož se roční sazba na mezibankovním trhu pohybuje okolo dvou procent, vycházejí jako nejdražší zdroj financování hypoték v současnosti hypoteční zástavní listy. Díky nim může nyní banka získat pětileté peníze na 3,1 procenta, aby je pak poskytla formou hypotéky za 5,37 procenta. To je dle ukazatele Fitcentrum Hypoindexu aktuální průměrná sazba poskytnutých hypoték na českém trhu.

Bankéři se hájí tím, že ceny hypoték se řídí výnosy státních dluhopisů. Výnosy pětiletých státních dluhopisů činí aktuálně zhruba 3,5 procenta, desetileté a patnáctileté bondy se svými výnosy „vyškrábaly“ dokonce přes pět procent. „Nikdo nemůže po bankách chtít, aby poskytovaly hypotéky za tři procenta. Okrádaly by tím své majitele. I kdyby to totiž pro ni znamenalo zisk, nebylo by to tak výhodné, jako kdyby peníze investovala jinač,“ konstatoval analytik společnosti Cyrrus Marek Hatlapatka.

Zásadní zlevňování tedy od bank očekávat nelze. „Krátkodobé akční nabídky pro specifické segmenty, které můžeme na trhu pozorovat, nevnímám jako počátek zlevňování hypoték, ale víceméně jako standardní marketingové aktivity jednotlivých bank,“ uvedl Zdeněk Remr, šéf odboru cenotvorby a analýzy České spořitelny. Na dotaz, zda by tyto úvěry mohly letos či příští rok zlevnit, reagují banky jednoznačně. „Nevidíme k tomu žádný závažný důvod,“ tvrdí produktový manažer hypoték Raiffeisenbank Jan Bureš. Naopak ve druhé polovině roku se prý dá počítat dokonce s jejich pozvolným růstem. „Nebudou klesat ani rizikové přírážky jednotlivých bank. Rekordně nízké úrokové sazby z doby před třemi až pěti lety se v nejbližších letech nevrátí,“ varuje Jan Bureš. [64]

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo prokázání závislosti (přímé či nepřímé) mezi vývojem vybraných makroekonomických faktorů a vývojem zadluženosti domácností v České republice. K prokázání závislosti jsem použila korelační analýzu a na základě vypočítaných korelačních koeficientů jsem dospěla k závěru, že vývoj zadluženosti domácností je nejvíce spjat s vývojem HDP, vývojem hrubého disponibilního důchodu domácností a počtem lidí bez práce. Na základě prokázané závislosti mezi těmito faktory a jejich předpokládaného vývoje v následujících letech jsem pomocí regresní analýzy vypočítala možné přírůstky objemů jednotlivých typů úvěrů i celkového zadlužení domácností.

Obecně se dá říci, že zadluženost domácností i nadále poroste, v letošním roce však zhruba stejným nebo ještě nižším tempem než v loňském roce. Nejvíce samozřejmě porostou úvěry na bydlení, jen nepatrně spotřebitelské úvěry a celkový objem dluhů domácností u nebankovních institucí mírně poklesne stejně jako v loňském roce. Nepříznivý vývoj platební morálky provázený nárůstem počtu osobních bankrotů či nařízených exekucí lze předpokládat i v letošním roce. Významnější nárůst objemů poskytnutých úvěrů se dá očekávat až v souvislosti s oživením ekonomiky a především poklesem nezaměstnanosti. Nejhlubší bod krize by totiž měl být posuzován právě podle míry nezaměstnanosti a počtu firem v insolventi.

Z hlediska budoucího vývoje úrokových sazeb úvěrů domácnostem, které jsou důležité jak pro vývoj celkové zadluženosti domácností tak především ovlivňují schopnost domácností splácet současné závazky, lze konstatovat, že úrokové sazby rozhodně neklesnou. Na tom se shodují i představitelé bank, kteří nevidí důvod ani ke snižování rizikové přírážky. Naopak se dá očekávat pozvolný nárůst úrokových sazeb jednotlivých typů úvěrů a to už na konci letošního roku. Pokud jde o bankovní sektor jako celek, z výsledků zátěžových testů, které provedla ČNB vyplývá, že stabilita českých bank je i vzhledem k zhoršující se platební morálce klientů velmi dobrá.

Jedním ze základních pilířů ekonomické teorie je předpoklad, že člověk jedná racionálně. To ovšem nemusí platit, pokud posuzujeme vývoj a tempo zadlužování českých domácností. Kromě ryze ekonomických faktorů je tu celá řada dalších faktorů, které spolupůsobí na rozhodování domácností při přijímání rizika dluhů. Chtěla bych zdůraznit, že v mé práci predikované objemy úvěrů byly vypočítány na základě měřitelných a odhadnutelných fak-

torů. Dá se tedy předpokládat, že predikované hodnoty mohou být ve skutečnosti vyšší, právě díky působení těchto nekvantifikovatelných vlivů. Podobně je možno dané hodnoty korigovat v závislosti na korekci makroekonomické predikce České republiky.

Nepříznivý ekonomický vývoj způsobil, že řada domácností, které přecenily své možnosti, se dostala do dluhových potíží, příčiny je možné spatřovat v krátká historie tržní ekonomiky v České republice a nedostatku zkušeností českých domácností s hospodářským cyklem či poklesem trhu nemovitostí. Úvěrový boom však nepřinesl českým domácnostem jen potíže, ale zcela jistě přispěl ke zvýšení jejich životní úrovně i standardu bydlení.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

MONOGRAFIE

- [1] CZESANÝ, S. *Hospodářský cyklus*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2006. 199 s. ISBN 80-7201-576-1.
- [2] DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přepracované a rozšířené vyd. Praha: Linde Praha, 2005. 681 s. ISBN 80-7201-515-X.
- [3] HOLMAN, R. *Makroekonomie. Středně pokročilý kurz*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 424 s. ISBN 80-7179-764-2.
- [4] KRÁL, M. *Bankovníctví a jeho produkty*. 1. vyd. Žilina: GEOGR, 2009. 265 s. ISBN 978-80-89401-07-9.
- [5] MACH, M. *Makroekonomie II pro magisterské (inženýrské) studium 1. a 2. část*. 3. vyd. Praha: MELANDRIUM, 2001. 367 s. ISBN 80-86175-18-9.
- [6] ONDRČKA, P. *Rozšíření základů makroekonomické teorie*. 2. upravené vyd. Zlín: UTB, 2006. 337 s. ISBN 80-7318-449-4.
- [7] POLOUČEK, S. *Bankovníctví*. Praha: C. H. Beck, 2006. 716.s. ISBN 80-7179-462-7.
- [8] RUSMICHOVÁ, L., SOUKUP, J., a kol. *Makroekonomie Základní kurs*. 5. vyd. Praha: MELANDRIUM, 2002. 167 s. ISBN 80-86175-24-3.
- [9] RYTÍŘ, V., a kol. *Přednášky z Metod statistické analýzy*. 1. vyd. Zlín: UTB, 2005. 118 s. ISBN 80-7318-353-6.

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

- [10] TOCAUER, M. *Vývoj a analýza makroekonomických ukazatelů v letech 2000-2009 a jejich vliv na finanční krizi v Maďarsku*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Národohospodářská fakulta, 2009. 34 s. Vedoucí bakalářské práce Ing. Jiřina Bürgerová

DIPLOMOVÁ PRÁCE

- [11] BINDEROVÁ, A. *Analýza makroekonomických dopadů zadluženosti českých domácností*. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Národohospodářská fakulta, 2009. 87 s. Vedoucí diplomové práce doc. Ing. Tomáš Ježek, CSc.

SERIÁLOVÉ PUBLIKACE

- [12] HRSTKOVÁ, J. Bankovní radě se do dalšího snižování úroků nechce. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 12/03, s. 20. ISSN 0862-9587.
- [13] JIRSOVÁ, M. Úroky u spořicíh účtů dál padají. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 02/03, s. 3. ISSN 0862-9587.

- [14] KALÁB, V. Ceny bytů v zemi pokračují v pádu také v letos. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 23/02, s. 2. ISSN 0862-9587.
- [15] KISLINGEROVÁ, E. Růst? Zatím opravdu nikoliv. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 15/02, s. 13. ISSN 0862-9587.
- [16] LAVIČKA, V. Evropa i Amerika si žijí nad poměry. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 01/03, s. 17. ISSN 0862-9587.
- [17] LAVIČKA, V. Krize naplno zasáhne domácnosti až letos, míní premiér. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 24/03, s. 11. ISSN 0862-9587.
- [18] LAVIČKA, V. Slovenská ekonomika klesla více než česká. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 05/03, s. 9. ISSN 0862-9587.
- [19] LUŇÁKOVÁ, Z. Pracovní místa mizí. Do roka může být bez práce 11% lidí. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 09/03, s. 2. ISSN 0862-9587.
- [20] PETŘÍČEK, M. ČNB: Banky ustojí i další velkou krizi. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 24/02, s.3. ISSN 0862-9587.
- [21] PETŘÍČEK, M. Komerční banka čeká letos růst zisku. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 19/02, s. 22. ISSN 0862-9587.
- [22] PETŘÍČEK, M. Potíže se špatnými úvěry kulminují. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 19/02, s. 3. ISSN 0862-9587.
- [23] PETŘÍČEK, M. Případný pokles banky ustojí, problémem budou špatné úvěry. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 24/02, s. 2. ISSN 0862-9587.
- [24] PETŘÍČEK, M. Sazby mohou ještě klesat, říká Tůma. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 26/03, s. 28. ISSN 0862-9587.
- [25] PETŘÍČEK, M. Zátěžové testy ukázaly, že české banky by obstály i v případě, že se v příštích dvou letech zhorší ekonomická situace. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 24/02, s. 18. ISSN 0862-9587.
- [26] TOMŠÍK, V. Když Sirény krize lákavě zpívají. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 09/03, s. 18. ISSN 0862-9587.
- [27] SKALKOVÁ, O. Banky spouští nové typy hypoték, chtějí rozhýbat trh. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 06/04, s. 21. ISSN 0862-9587.
- [28] SKALKOVÁ, O., VOPĚNKOVÁ, A. GE Money Bank chystá nájezd na podniky. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 16/02, s. 25. ISSN 0862-9587.
- [29] SCHÖN, O. Banky inovují hypotéky a VIP služby. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 12/04, s. 26. ISSN 0862-9587.
- [30] ŠITNER, R. Ekonomika je na tom lépe, překvapili revizí statistici. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 12/03, s. 20. ISSN 0862-9587.
- [31] ŠITNER, R. Všichni šetří, nezůstal nikdo, kdo by oživil ekonomiku. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 15/02, s. 2. ISSN 0862-9587.
- [32] ŠITNER, R. Zákazníci šetří, nižší ceny nepomáhají. *Hospodářské noviny*, 2010, roč. LIV, č. 16/02, s. 3. ISSN 0862-9587.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

- [33] BOUC, F. *Dluhy přerůstají Čechům přes hlavu* [online]. 2010, [cit. 2010-03-14]. Dostupné z <<http://www.ekcr.cz/monitoring-tisku/212-lidove-noviny-dluhy-prerustaji-cechum-pres-hlavu-5-1-2010?w=>>>.
- [34] Czech Credit Bureau – *BRKI* [online]. 2010, [cit. 2010-03-24]. Dostupné z <<http://www.creditbureau.cz/cs/Finance/ShowSolution.aspx?chnl=CreditReporting&ID=%7BDDEEA6A52-794C-47D4-A792-4CFF8A1C6350%7D>>.
- [35] Czech Credit Bureau – *NRKI* [online]. 2010, [cit. 2010-03-24]. Dostupné z <<http://www.creditbureau.cz/cs/Finance/ShowSolution.aspx?chnl=CreditReporting&ID={2AE82F8A-376C-46D6-BDC5-7CE210D41D53}>>>.
- [36] Český statistický úřad – *Česká republika: hlavní makroekonomické ukazatele* [online]. 2010, [cit. 2010-04-11]. Dostupné z <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/\\$File/HLMAKRO.xls](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/$File/HLMAKRO.xls)>.
- [37] Český statistický úřad – *České domácnosti dluží bilion* [online]. 2010, [cit. 2010-04-11]. Dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckta120310.doc>>.
- [38] Český statistický úřad – *Realitní trh České republiky: cenová bublina ano či ne?* [online]. 2009, [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/1149-08>>.
- [39] Český statistický úřad – *Rychlá informace: růst důvěry podnikatelů i spotřebitelů* [online]. 2010, [cit. 2010-03-04]. Dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckpr022410.doc>>.
- [40] Český statistický úřad – *Úspory a zadluženost: ocitly se české domácnosti v dluhové pasti?* [online]. 2009, [cit. 2010-02-10]. Dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/1151-08>>.
- [41] Český statistický úřad – *Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2008* [online]. 2009, [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/4007-09>>.
- [42] Český statistický úřad – *Zdroje HDP a jejich užití v letech 1995 až 2005* [online]. 2009, [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/p/1124-05>>.
- [43] Český statistický úřad – *Změny charakteru pracovního trhu v ČR* [online]. 2009, [cit. 2010-02-24]. Dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/1143-07>>.
- [44] Český statistický úřad – *Změny v sektoru domácností ČR – úspory a zadluženost v období 1995 až 2005* [online]. 2009, [cit. 2010-02-10]. Dostupné z <<http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/p/1533-05>>.
- [45] Česká národní banka – *O ČNB* [online]. 2010, [cit. 2010-04-14]. Dostupné z <http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/>.
- [46] Česká národní banka – *Systém časových řad ARAD* [online]. 2010, [cit. 2010-02-15]. Dostupné z <<http://www.cnb.cz/docs/ARADY/HTML/index.htm>>.

- [47] Česká národní banka – *Zpráva o finanční stabilitě 2007* [online]. 2008, [cit. 2010-02-10]. Dostupné z <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2007/index.html>.
- [48] Česká národní banka – *Zpráva o finanční stabilitě 2008-2009* [online]. 2009, [cit. 2010-02-10]. Dostupné z <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2008-2009/index.html>.
- [49] Česká národní banka – *Zpráva o inflaci IV/2009* [online]. 2009, [cit. 2010-03-03]. Dostupné z <http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2009/2009_IV/index.html>.
- [50] Česká národní banka – *Zpráva o inflaci I/2010* [online]. 2010, [cit. 2010-03-03]. Dostupné z <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2010/2010_I/download/zoi_I_2010.pdf>.
- [51] Finanční noviny – *CCB: Počet vyhlášených bankrotů stoupl o více než 123%* [online]. 2009, [cit. 2010-03-23]. Dostupné z <<http://www.financninoviny.cz/zpravy/ccb-pocet-vyhlasenych-bankrotu-stoupl-o-vice-nez-123-/442908>>.
- [52] Komora.cz – *Zadluženost podniků u bank loni klesla* [online]. 2010, [cit. 2010-02-16]. Dostupné z <http://www.komora.cz/lay_3/lang_1/print_1/zadluzenost-podniku-u-bank-loni-klesla.asp.41685.html>.
- [53] KVAPIL, K. *Návrh na omezení hypoték vyvolal mnoho nesouhlasných reakcí* [online]. 2010, [cit. 2010-02-11]. Dostupné z <<http://www.novinky.cz/bydleni/reality-a-finance/183304-navrh-na-omezeni-hypotek-vyvolal-mnoho-nesouhlasnych-reakci.html>>.
- [54] Maďarská národní banka [online]. 2010, [cit. 2010-03-21]. Dostupné z <http://english.mnb.hu/Engine.aspx?page=mnben_stabil&ContentID=13335>.
- [55] Ministerstvo financí ČR – *Makroekonomická predikce říjen 2009* [online]. 2009, [cit. 2010-02-11]. Dostupné z <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xls/makro_pre.html?year=2009>.
- [56] Ministerstvo financí ČR – *Makroekonomická predikce leden 2010* [online]. 2010, [cit. 2010-02-20]. Dostupné z <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/makro_pre.html?year=2010>.
- [57] Ministerstvo financí ČR – *Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2008* [online]. 2009, [cit. 2010-02-11]. Dostupné z <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/financni_trh_48032.html>.
- [58] Ministerstvo financí ČR – *Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2007* [online]. 2008, [cit. 2010-02-11]. Dostupné z <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/financni_trh_40182.html>.
- [59] Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR - *Analýza vývoje příjmů a výdajů domácností ČR v I. pololetí 2009 a predikce na další období* [online]. 2010, [cit. 2010-03-21]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7786/0902_text.pdf>.

- [60] Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR – *Statistická ročenka trhu práce v České republice 2008* [online]. 2009, [cit. 2010-03-21]. Dostupné z <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/stro/rocenka_2008.pdf>.
- [61] Národní banka Slovenska – *Mesacny Bulletin 02/2010* [online]. 2010, [cit. 2010-03-21]. Dostupné z <<http://www.nbs.sk/img/Documents/MesacnyBulletin/2010/mb0210.pdf>>.
- [62] Národní banka Slovenska – *Správa o finančnej stabilite* [online]. 2010, [cit. 2010-03-21]. Dostupné z <<http://www.nbs.sk/img/Documents/ZAKLNBS/PUBLIK/SFS/SFS2009-1.pdf>>.
- [63] Novinky.cz - *Finanční poradna: Banky přitvrzují při nesplácení hypoték* [online]. 2010, [cit. 2010-04-09]. Dostupné z <<http://www.novinky.cz/bydleni/reality-a-finance/196926-financni-poradna-banky-pritvrzuji-pri-nesplaceni-hypotek.html>>.
- [64] PELANTOVÁ, P. *Hypotéky za všechny prachy* [online]. 2010, [cit. 2010-04-18]. Dostupné z <<http://www.euro.cz/id/2ghxulp7p4/detail.jsp?id=22886&isfulltext=1>>.
- [65] POKORNÝ, J. *Loni přibylo 718 tisíc exekucí* [online]. 2010, [cit. 2010-03-14]. Dostupné z <<http://www.ekcr.cz/monitoring-tisku/253-mf-dnes-loni-pribylo-718-tisic-exekuci-2-2-2010?w=>>>.
- [66] Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR – *Sněmovní tisk 1055 VL.N.Z. o spotřebitelském úvěru – EU* [online]. 2010, [cit. 2010-04-15]. Dostupné z <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&t=1055>>.
- [67] SOLUS – *Spotřebitelé dluží po splatnosti členským společnostem sdružení SOLUS více než 18 miliard korun* [online]. 2010, [cit. 2010-02-10]. Dostupné z <<http://www.solus.cz/files/File/TZ-SOLUS-statistiky-za-pololeti-2009.htm>>.
- [68] SOLUS – *V loňském roce přibylo nesplácených závazků o čtvrtinu* [online]. 2010, [cit. 2010-02-10]. Dostupné z <http://www.solus.cz/files/File/tz_unor.htm>.
- [69] SVAČINA, L. *Domácnosti v regionu CEE proplovají bouřlivými vodami* [online]. 2010, [cit. 2010-02-10]. Dostupné z <<http://www.hypoindex.cz/tiskove-zpravy/domacnosti-v-regionu-cee-proplovaji-bourlivymi-vodami/>>.
- [70] SVAČINA, L. *Hypoindex prosinec 2009: Banky loni poskytly hypotéky za 74,4 miliardy korun* [online]. 2010, [cit. 2010-02-10]. Dostupné z <<http://www.hypoindex.cz/clanky/hypoindex-prosinec-2009-banky-loni-poskytly-hypoteky-za-74-4-miliardy-korun/>>.
- [71] SVAČINA, L. *Jak spolu souvisí HDP a hypotéky?* [online]. 2009, [cit. 2010-03-11]. Dostupné z <http://www.hypoindex.cz/clanky/jak-spolu-souvisi-hdp-a-hypoteky/?related_article_limit=200>.
- [72] SVAČINA, L. *Nezaměstnanost bude i v příštím roce brzdit trh s bydlením* [online]. 2010, [cit. 2010-02-10]. Dostupné z <<http://www.hypoindex.cz/clanky/nezamestnanost-bude-i-v-pristim-roce-brzdit-trh-s-bydlenim/>>.
- [73] ZÁMEČNÍK, P. *Hypoteční trh v roce 2010: Úrokové sazby vzrostou!* [online]. 2010, [cit. 2010-02-10]. Dostupné z <<http://www.hypoindex.cz/clanky/hypotecni-trh-v-roce-2010-urokove-sazby-vzrostou/>>.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. Vývoj HDP 1997-2009	38
Graf 2. Vývoj míry inflace 1997-2009	40
Graf 3. Sezónně očištěné indikátory důvěry	41
Graf 4. Vývoj nezaměstnanosti 1997-2009	42
Graf 5. Vývoj disponibilních příjmů a spotřebních výdajů domácností 2000-2009	44
Graf 6. Celoroční vývoj maloobchodu 2001-2009	44
Graf 7. Vývoj 2T repo sazby 2001-2009	46
Graf 8. Vývoj indexu cen nemovitostí 1999-2009 (1Q 1999 = 100)	48
Graf 9. Věková skladba obyvatel ČR k 31. 12. 2008	50
Graf 10. Vývoj celkové zadluženosti domácností 1997-2009 (v mil.)	54
Graf 11. Vývoj bankovních úvěrů na bydlení 1997-2009 (v mil.)	55
Graf 12. Vývoj průměrných úrokových sazeb hypoték - prosinec 2009.....	56
Graf 13. Srovnání vývoje 2T repo sazby s hypoindexem	57
Graf 14. Vývoj bankovních spotřebitelských úvěrů 1997-2009 (v mil.)	59
Graf 15. Meziroční přírůstky celkové zadluženosti domácností 1997-2009	61
Graf 16. Vývoj 12M míry defaultu bankovních úvěrů domácnostem	63
Graf 17. Vývoj počtu nařízených exekucí 2001-2009	67
Graf 18. Vývoj úrokových sazeb u vkladů a úvěrů, bankovní marže	69
Graf 19. Vývoj bankovní vkladů a úvěrů domácností (v mil.)	71
Graf 20. Srovnání vývoje úvěrů domácností a nefinančních podniků (v mil.)	72
Graf 21. Vývoj státního dluhu ČR	73
Graf 22. Podíl bankovních úvěrů domácnostem na HDP	73
Graf 23. Srovnání zadlužení domácností v EU	75
Graf 24. Úvěry v cizí měně ve vybraných zemích EU	76
Graf 25. Srovnání dynamiky růstu HDP se zadlužeností domácností	79
Graf 26. Reálný HDP – meziroční růst v %	79
Graf 27. Srovnání míry inflace s dynamikou růstu zadluženosti domácností	81
Graf 28. Spotřebitelské ceny-meziroční růst v %	81
Graf 29. Srovnání počtu lidí bez práce s celkovou zadlužeností domácností	82
Graf 30. Nezaměstnanost - čtvrtletní průměry, v tis. osob, v %	83

Graf 31. Srovnání meziročních přírůstků hrubého disponibilního důchodu s přírůstků zadluženosti domácností	84
Graf 32. Predikce vývoje hrubého disponibilního důchodu domácností	885
Graf 33. Srovnání vývoje 2T repo sazby s meziročními přírůstků celkové zadluženosti domácností	86
Graf 34. Srovnání vývoje cen nemovitostí s vývojem zadluženosti, index 1Q 1999=100	88
Graf 35. Predikce vývoje meziročních přírůstků zadluženosti domácností	92
Graf 36. Srovnání vývoje 2T repo sazby s úrokovými sazbami úvěřů	96
Graf 37. Predikce vývoje podílu nesplácených úvěřů domácností	99
Graf 38. Predikce vývoje počtu exekucí	100

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Objemy poskytnutých hypoték v jednotlivých čtvrtletích (v mld.)	56
Tab. 2. Úvěry domácnostem celkem od bank i nebankovních subjektů (stav k 31. 12. v mil.)	60
Tab. 3 Prognóza vývoje úrokových sazeb	87
Tab. 4. Predikce vývoje celkové zadluženosti domácností	91
Tab. 5. Predikce vývoje přírůstků zadluženosti domácností	91
Tab. 6. Predikce vývoje přírůstků úvěrů na bydlení	93
Tab. 7. Predikce vývoje přírůstků úvěrů na spotřebu	95
Tab. 8. Predikce vývoje přírůstků nebankovních úvěrů	97

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Slovensko – Hlavní makroekonomické ukazatele

Příloha P II: Slovensko – Úvěry domácností

Příloha P III: Slovensko – Úrokové sazby úvěrů domácností

Příloha P IV: Maďarsko - Hlavní makroekonomické indikátory

Příloha P V: Maďarsko – Úvěry domácností

Příloha P VI: Česká republika - Hlavní makroekonomické indikátory

Příloha P VII: Česká republika - HDP – důchodová struktura

Příloha P VIII: Česká republika - HDP – užití v běžných cenách

Příloha P IX: Česká republika - Účet domácností

Příloha P X: Česká republika – Zaměstnanost

Příloha P XI: Korelační matice

Příloha P XII: Výsledek regresní analýzy

Příloha P XIII: Výsledek regresní analýzy

PŘÍLOHA P I: SLOVENSKO – HLAVNÍ MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE

1 PREHLAD ZÁKLADNÝCH MAKROEKONOMICKÝCH UKAZOVATELOV SR

TABUĽKA 1 Vybrané ukazovatele hospodárskeho a menového vývoja SR

(medziročné zmeny v %, ak nie je uvedené inak)

	Hrubý domáci produkt	HICP	Ceny priemyselných výrobkov	Zamestnanosť ESA 95	Miera nezamestnanosti (%)	Index priemyselnej produkcie	Tržby za vybrané odvetvia	Indikátor ekonomického sentimentu (dlhodobý priemer=100)	M3 na analytické účely ¹⁾	Úvery nefinančným spoločnostiam	Úvery domácnostiam	Bilancia štátneho rozpočtu (mil. EUR)	Saldo verejných financií (% z HDP)	Miera dlhu (% z HDP)	Bežný účet (% z HDP)	Obchodná bilancia (% z HDP)	USD/EUR výmenný kurz
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
2005	6,7	2,8	3,8	1,4	16,2	-1,2	-	104,5	7,8	-	-	-1125,3	-2,81	34,16	-8,49	-4,98	1,2441
2006	8,5	4,3	6,4	2,3	13,3	15,2	-	110,6	15,3	-	-	-1052,2	-3,45	30,44	-7,72	-4,54	1,2556
2007	10,6	1,9	1,8	2,1	11,0	16,9	-	112,5	12,9	25,6	28,6	-780,1	-1,86	29,35	-5,32	-1,15	1,3705
2008	6,2	3,9	6,1	2,8	9,6	2,5	-	97,7	4,9	15,5	25,3	-703,8	-2,19	27,64	-6,60	-1,13	1,4708
2009	-4,7	0,9	-2,5	-2,4	12,1	-14,5	-18,8	77,2	-2,8	-3,3	11,0	-2791,3	.	.	-3,06	1,98	1,3948
2009 Q1	-5,7	2,3	2,0	-0,4	10,5	-22,5	-20,8	73,7	0,0	9,6	21,9	-204,6	-	-	-5,09	-1,48	1,3029
2009 Q2	-5,5	1,1	-2,2	-1,3	11,3	-21,6	-22,5	69,1	-1,1	3,1	17,2	-1108,4	-	-	-0,82	3,13	1,3632
2009 Q3	-4,9	0,4	-4,6	-3,7	12,5	-13,6	-19,1	78,5	-4,1	-0,5	13,5	-1360,2	-	-	-2,46	2,99	1,4303
2009 Q4	-2,6	0,0	-5,4	-4,0	13,9	1,2	-12,1	87,3	-2,8	-3,3	11,0	-2791,3	-	-	-3,98	2,97	1,4779
2009 Jan.	-	2,7	3,7	-	9,0	-28,2	-21,7	78,2	2,6	11,6	23,4	100,3	-	-	-	-	1,3239
2009 Feb.	-	2,4	1,8	-	9,7	-24,6	-23,9	74,3	-0,3	10,9	22,7	-185,1	-	-	-	-	1,2785
2009 Mar.	-	1,8	0,5	-	10,3	-14,9	-17,0	68,6	0,0	9,6	21,9	-204,6	-	-	-	-	1,3050
2009 Apr.	-	1,4	-0,8	-	10,9	-20,6	-23,6	66,1	0,2	7,3	20,1	-347,4	-	-	-	-	1,3190
2009 Máj	-	1,1	-2,4	-	11,4	-24,7	-23,3	67,5	-0,2	6,4	18,6	-831,6	-	-	-	-	1,3650
2009 Jún	-	0,7	-3,2	-	11,8	-19,6	-20,7	73,7	-1,1	3,1	17,2	-1108,4	-	-	-	-	1,4016
2009 Júl	-	0,6	-4,2	-	12,1	-23,3	-21,4	76,4	-3,1	0,1	15,7	-914,4	-	-	-	-	1,4088
2009 Aug.	-	0,5	-4,6	-	12,1	-9,1	-17,3	77,9	-3,0	-0,1	14,6	-1206,3	-	-	-	-	1,4268
2009 Sep.	-	0,0	-5,2	-	12,5	-8,2	-18,4	81,2	-4,1	-0,5	13,5	-1360,2	-	-	-	-	1,4562
2009 Okt.	-	-0,1	-5,8	-	12,4	-6,3	-17,4	83,9	-3,4	-1,5	12,1	-1537,2	-	-	-	-	1,4816
2009 Nov.	-	0,0	-5,6	-	12,4	1,1	-10,4	85,8	-3,7	-2,0	11,4	-1576,2	-	-	-	-	1,1419
2009 Dec.	-	0,0	-4,9	-	12,7	12,0	-7,8	92,2	-2,8	-3,3	11,0	-2791,3	-	-	-	-	1,4614
2010 Jan.	-	-0,2	-5,4	-	12,9	19,3	2,2	92,4	-1,1	-3,0	11,5	22,8	-	-	-	-	1,4272
2010 Feb.	-	-0,2	.	-	13,0	.	.	93,3	.	.	.	-780,3	-	-	-	-	1,3686

Zdroj: ŠÚ SR, MF SR, Európska komisia, NBS.

1) Agregát M3 na analytické účely zahŕňa pod položkou obeživo len reálnu emisiu v držbe verejnosti (podľa metodiky použivanej do konca roka 2008).

PŘÍLOHA P II: SLOVENSKO – ÚVĚRY DOMÁCNOSTÍ

TABUĽKA 6 Úvery

(v mil. EUR a medziročné zmeny v %; stavý a miery rastu ku koncu obdobia, transakcie počas obdobia)

	Nefinančné spoločnosti				Domácnosti			
	Úvery spolu	Úvery do 1 roka	Úvery nad 1 rok do 5 rokov	Úvery nad 5 rokov	Úvery spolu	Spotrebiteľské úvery	Úvery na bývanie	Ostatné úvery
	1	2	3	4	5	6	7	8
	Medziročné zmeny							
2007	25,6	33,0	29,6	15,7	28,6	17,8	30,3	31,1
2008 Q1	30,4	34,5	36,8	22,6	28,6	16,4	30,3	32,3
2008 Q2	25,9	26,2	33,9	21,6	28,8	22,8	29,5	30,9
2008 Q3	22,6	22,3	38,7	15,0	28,5	25,8	29,0	28,6
2008 Q4	15,5	8,4	27,1	17,3	25,3	24,8	26,1	22,9
2008	15,5	8,4	27,1	17,3	25,3	24,8	26,1	22,9
2009 Q1	9,6	-0,2	23,7	13,5	21,9	22,7	22,3	20,1
2009 Apr.	7,3	-3,8	24,2	11,1	20,1	21,9	20,4	17,8
2009 Máj	6,4	-6,9	27,9	10,5	18,6	20,8	18,9	16,2
2009 Jún	3,1	-11,3	27,3	7,1	17,2	20,3	17,5	14,0
2009 Q2	3,1	-11,3	27,3	7,1	17,2	20,3	17,5	14,0
2009 Júl	0,1	-14,8	21,3	5,8	15,7	18,1	16,1	12,7
2009 Aug.	-0,1	-15,1	21,4	5,5	14,6	16,9	15,0	11,7
2009 Sep.	-0,5	-15,0	20,8	4,1	13,5	15,9	13,5	11,7
2009 Q3	-0,5	-15,0	20,8	4,1	13,5	15,9	13,5	11,7
2009 Okt.	-1,5	-14,0	18,4	1,1	12,1	14,8	12,1	10,2
2009 Nov.	-2,0	-16,2	21,2	0,4	11,4	15,1	11,4	8,9
2009 Dec.	-3,3	-18,0	19,5	-1,2	11,0	15,0	10,9	8,4
2009 Q4	-3,3	-18,0	19,5	-1,2	11,0	15,0	10,9	8,4
2009	-3,3	-18,0	19,5	-1,2	11,0	15,0	10,9	8,4
2010 Jan.	-3,0	-14,7	16,6	-2,4	11,5	16,5	11,4	8,1

Zdroj: NBS.

Poznámka: Všetky údaje sú prepočítané podľa novej metodiky (sú súčtom rezidentov-tuzemsko a rezidentov-ostatné členské štáty eurozóny).

PŘÍLOHA P III: SLOVENSKO – ÚROKOVÉ SAZBY ÚVĚRŮ DOMÁCNOSTÍ

Úrokové sazby z nových úvěrov domácnostiam (v %)

	Spolu ²	Prečerpania bežných účtov a kreditné karty	Spotrebiteľské úvery				Úvery na nákup nehnuteľnosti					Ostatné úvery		
			Pohyblivá sazba a ZFS ¹ do 1 roka	ZFS ¹ nad 1 rok do 5 rokov	ZFS ¹ nad 5 rokov	Ročná percentuálna miera nákladov	Pohyblivá sazba a ZFS ¹ do 1 roka	ZFS ¹ nad 1 rok do 5 rokov	ZFS ¹ nad 5 rokov do 10 rokov	ZFS ¹ nad 10 rokov	Ročná percentuálna miera nákladov	Pohyblivá sazba a ZFS ¹ do 1 roka	ZFS ¹ nad 1 rok do 5 rokov	ZFS ¹ nad 5 rokov
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
2005 Dec.	7,38	10,93	10,68	15,76	11,46	13,73	4,92	5,77	6,46	7,99	5,47	8,49	9,75	7,40
2006 Dec.	8,36	14,10	12,04	15,68	15,29	15,19	6,81	6,36	7,43	7,45	7,24	7,26	7,26	6,39
2007 Dec.	7,52	14,34	10,08	16,20	14,14	14,91	5,80	6,16	7,34	7,41	6,40	6,65	6,93	6,77
2008 Dec.	7,92	14,36	7,70	15,49	15,20	15,37	6,31	6,45	7,11	7,92	6,75	6,11	7,01	6,72
2009 Feb.	7,69	14,17	8,43	14,57	13,56	15,52	5,85	6,15	6,94	7,96	6,39	5,88	7,01	6,81
2009 Mar.	7,75	14,28	8,59	13,91	13,46	15,34	5,77	6,13	6,96	7,94	6,19	6,02	6,96	5,71
2009 Apr.	8,23	14,20	9,05	14,31	13,36	15,02	5,71	6,21	8,30	8,10	6,32	6,19	7,07	6,74
2009 Máj	7,74	14,34	8,31	14,54	13,27	14,80	5,70	6,17	8,97	8,63	6,33	5,08	6,85	6,00
2009 Jún	7,46	14,43	8,19	14,51	13,58	14,91	5,48	5,96	8,23	8,51	6,04	5,95	6,68	5,92
2009 Júl	7,40	14,17	7,89	14,84	14,15	15,37	5,52	5,96	8,04	8,31	6,08	5,32	6,80	6,08
2009 Aug.	7,50	13,74	7,80	15,35	14,66	15,80	5,46	5,95	8,25	8,41	6,02	5,85	6,76	5,87
2009 Sept.	7,59	13,83	8,19	15,00	14,06	16,30	5,37	5,89	8,28	8,60	6,04	6,18	7,39	5,58
2009 Okt.	7,81	14,31	7,95	14,92	15,09	15,96	5,37	5,78	8,36	8,83	6,04	6,26	6,43	6,17
2009 Nov.	7,81	14,34	7,84	15,42	15,11	16,01	5,36	5,61	7,41	8,81	5,81	5,23	6,67	6,52
2009 Dec.	7,41	14,35	7,11	15,47	15,18	15,71	5,26	5,57	8,26	10,33	5,79	5,46	6,46	4,46
2010 Jan.	7,15	14,62	7,10	14,53	14,04	14,73	5,09	5,58	7,85	7,65	5,86	6,27	6,40	6,51

Zdroj: NBS.

1) Začiatková fixácia sadzby.

2) Spolu bez prečerpaní bežných účtov a kreditných kariet.

**PŘÍLOHA P IV: MAĎARSKO - HLAVNÍ MAKROEKONOMICKÉ
INDIKÁTORY**

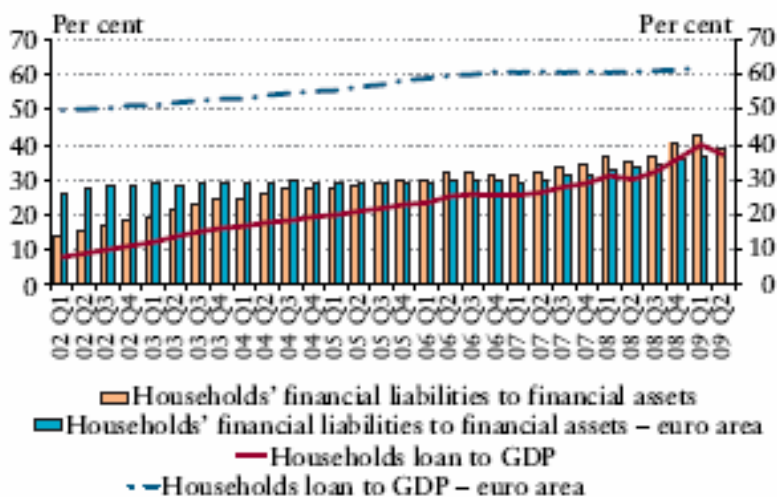
Main economic and financial indicators, 2007-2009

		2007	2008	2009
GDP volume index	preceding year = 100	101,0	100,6	93,7
of which: domestic use	preceding year = 100	98,8	100,7	88,5
households consumption	preceding year = 100	98,4	99,4	93,3
Consumer price index	preceding year = 100	108,0	106,1	104,2
Unemployment rate (ILO)	preceding year = 100	7,4	7,8	10,0
Households saving rate in percent of GDP²⁾	percent	1,5	1,2	
Net financial wealth of households	Forint billions, end of period	16255,0	15177,3	
Monetary base M0³⁾	Annualised 1-month based index	128,1	81,5	84,8
M1⁴⁾	Annualised 1-month based index	120,2	85,6	
M3⁵⁾	Annualised 1-month based index	108,3	109,1	
Current account balance	Euro millions	-6606	-7504	186
Current account balance/GDP	percent	-6,5	-7,1	0,2
Direct investment in Hungary⁶⁾	Euro millions	3118	4533	2751
International reserves	Euro millions, end of period	16385	24040	24579
Total debt service (TDS) denominated in foreign currencies^{7)/XGS}	percent	12,4	17,1	26,9
Exchange rate (end of year)⁸⁾	ECU / Euro	253,35	264,78	270,84
Exchange rate (annual average)⁸⁾	ECU / Euro	251,31	251,25	280,58
Zdroj: Maďarská národní banka				

PŘÍLOHA P V: MAĎARSKO – ÚVĚRY DOMÁCNOSTÍ

Chart 29

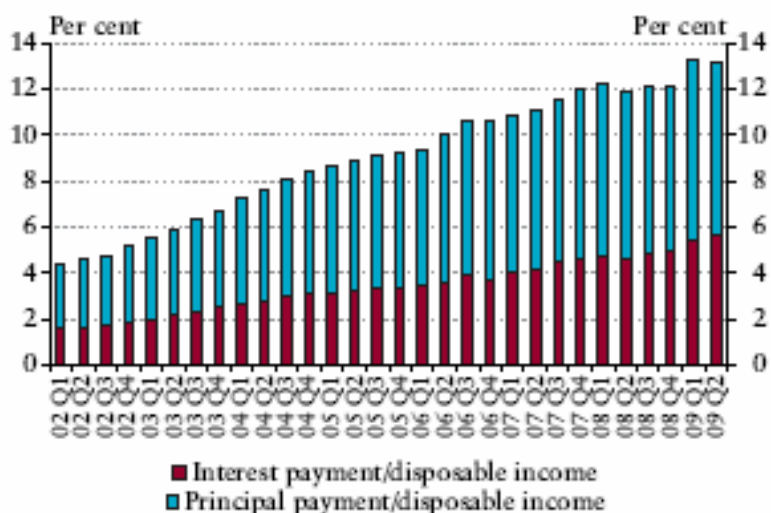
Indebtedness of households in international comparison

Source: ECB, MNB.

Chart 30

Debt service burden of the household sector

Source: MNB.

Zdroj: Maďarská národní banka

PŘÍLOHA P VI: HLAVNÍ MAKROEKONOMICKÉ INDIKÁTORY ČR

Hlavní makroekonomické indikátory

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010
		Aktuální predikce						Minulá predikce		
Hrubý domácí produkt	růst v % s.c.	6.8	6.1	2.5	-4.0	1.3	2.6	2.7	-5.0	0.3
Spotřeba domácností	růst v % s.c.	5.2	5.0	3.6	1.4	-0.8	2.0	3.4	0.7	-1.3
Spotřeba vlády	růst v % s.c.	1.2	0.7	1.0	4.0	-1.7	1.0	1.6	2.0	-1.0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	růst v % s.c.	6.0	10.8	-1.5	-7.5	-3.7	2.5	-1.1	-7.8	-3.9
Příspěvek ZO k růstu HDP	p.b., s.c.	1.5	1.1	1.3	-0.6	1.5	0.6	1.5	-1.0	1.4
Deflátory HDP	růst v %	1.1	3.4	1.8	3.1	0.5	1.0	1.7	2.7	0.2
Průměrná míra inflace	%	2.5	2.8	6.3	1.0	2.0	1.8	6.3	0.9	1.4
Zaměstnanost (VŠPS)	růst v %	1.3	1.9	1.6	-1.4	-1.8	0.0	1.6	-1.3	-1.9
Míra nezaměstnanosti (VŠPS)	průměr v %	7.1	5.3	4.4	6.7	8.8	8.6	4.4	6.5	8.4
Objem mezd a platů (dom. koncept)	růst v %, b.c.	7.9	9.4	8.7	-0.3	-0.7	4.5	8.7	-0.3	-1.1
Podíl BÚ na HDP	%	-2.4	-3.2	-3.1	-1.0	0.5	-0.2	-3.1	-1.4	0.4
Předpoklady:										
Směnný kurz CZK/ EUR		28.3	27.8	24.9	26.4	25.8	24.8	24.9	26.3	24.9
Dlouhodobé úrokové sazby	%p.a.	3.8	4.3	4.6	4.7	3.8	4.0	4.6	4.9	4.3
Ropa Brent	USD/barel	65	73	98	62	81	92	98	61	79
HDP eurozóny (EA12)	růst v % s.c.	3.0	2.7	0.6	-3.9	1.1	1.9	0.8	-4.0	0.9

HDP reálně – roční

žetěžené objemy, referenční rok 2000

		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
						Předb.	Odhad	Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Hrubý domácí produkt	mld. Kč 2000	2474	2630	2809	2982	3055	2932	2971	3049	3166	3305
	růst v %	4,5	6,3	6,8	6,1	2,5	-4,0	1,3	2,6	3,8	4,4
Výdaje domácností na spotřebu ¹⁾	mld. Kč 2000	1309	1342	1411	1481	1534	1556	1544	1574	1613	1675
	růst v %	2,9	2,5	5,2	5,0	3,6	1,4	-0,8	2,0	2,5	3,8
Výdaje vládních inst. na spotřebu	mld. Kč 2000	527	542	548	552	557	579	570	575	574	571
	růst v %	-3,5	2,9	1,2	0,7	1,0	4,0	-1,7	1,0	-0,1	-0,5
Tvorba hrubého kapitálu	mld. Kč 2000	774	767	841	920	895	719	740	767	805	864
	růst v %	9,1	-0,8	9,6	9,4	-2,7	-19,6	2,9	3,7	4,9	7,3
- fixní kapitál	mld. Kč 2000	716	729	773	856	844	780	751	770	798	855
	růst v %	3,9	1,8	6,0	10,8	-1,5	-7,5	-3,7	2,5	3,6	7,2
- změna zásob a cenností	mld. Kč 2000	58	38	69	64	51	-61	-11	-3	7	8
Vývoz zboží a služeb	mld. Kč 2000	2039	2275	2633	3029	3210	2828	2952	3141	3346	3631
	růst v %	20,7	11,6	15,8	15,0	6,0	-11,9	4,4	6,4	6,5	8,5
Dovoz zboží a služeb	mld. Kč 2000	2192	2301	2629	3004	3144	2771	2838	3010	3157	3410
	růst v %	17,9	5,0	14,3	14,3	4,7	-11,9	2,4	6,1	4,9	8,0
Domácí konečné užití	mld. Kč 2000	2608	2652	2796	2943	2979	2871	2866	2927	2999	3109
	růst v %	3,1	1,7	5,4	5,2	1,2	-3,6	-0,2	2,1	2,5	3,7
Metodická diskrepance ²⁾	mld. Kč 2000	18	5	4	3	2	20	4	2	-16	-26
Reálný hrubý domácí důchod	mld. Kč 2000	2582	2712	2869	3074	3110	3047	3071	3147	3265	3431
	růst v %	4,7	5,0	5,8	7,1	1,2	-2,0	0,8	2,5	3,7	5,1
Příspěvky k růstu HDP ³⁾											
- domácí konečné užití	proc.body	3,2	1,7	5,3	5,1	1,2	-3,5	-0,2	2,0	2,3	3,4
- konečná spotřeba	proc.body	0,7	1,9	2,8	2,6	1,9	1,5	-0,8	1,2	1,2	1,8
- tvorba hrubého kapitálu	proc.body	2,5	-0,2	2,5	2,5	-0,7	-5,0	0,6	0,8	1,0	1,6
- saldo zahraničního obchodu	proc.body	1,3	4,6	1,5	1,1	1,3	-0,6	1,5	0,6	1,5	1,0

¹⁾ Spotřeba neziskových institucí je zařazena do spotřeby sektoru domácností.

²⁾ Deterministicky určený vliv používání cen a struktury předchozího roku jako základu pro výpočet reálných přírůstků.

³⁾ Výpočet na základě cen a struktury předchozího roku, kde jsou příspěvky beze zbytku sčitatelné.

Zdroj: MFČR - Makroekonomická predikce 2010

PŘÍLOHA P VII: HDP – DŮCHODOVÁ STRUKTURA

HDP - důchodová struktura – roční

		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
								<i>Předb.</i>	<i>Predikce</i>	<i>Predikce</i>	<i>Predikce</i>
HDP	<i>mld. Kč</i>	2464	2577	2815	2984	3222	3535	3689	3649	3718	3852
	<i>růst v %</i>	4,8	4,6	9,2	6,0	8,0	9,7	4,3	-1,1	1,9	3,6
Saldo daní a dotací	<i>mld. Kč</i>	211	219	267	281	285	325	333	325	362	373
	<i>růst v %</i>	9,8	3,4	22,2	5,1	1,6	13,8	2,5	-2,3	11,4	2,9
– Daně z výroby a dovozu	<i>mld. Kč</i>	268	287	331	353	363	407	418	418	455	466
	<i>růst v %</i>	3,9	7,1	15,5	6,4	2,9	12,0	2,9	-0,2	9,0	2,5
– Dotace na výrobu	<i>mld. Kč</i>	57	68	64	72	78	82	85	92	93	94
	<i>růst v %</i>	-13,5	20,6	-5,9	12,2	7,8	5,4	4,1	8,3	0,5	0,9
Náhrady zaměstnancům domáci	<i>mld. Kč</i>	1064	1129	1202	1285	1386	1516	1634	1604	1605	1668
	<i>růst v %</i>	7,0	6,1	6,5	6,9	7,9	9,4	7,7	-1,8	0,1	3,9
– Mzdy a platy domáci	<i>mld. Kč</i>	805	853	907	970	1047	1145	1245	1241	1233	1288
	<i>růst v %</i>	6,6	6,0	6,3	6,9	7,9	9,4	8,7	-0,3	-0,7	4,5
– Příspěvky na SZ placené zaměstnavatelem	<i>mld. Kč</i>	260	276	295	315	339	371	389	363	373	380
	<i>růst v %</i>	8,3	6,2	7,0	6,7	7,8	9,5	4,7	-6,7	2,7	1,9
Hrubý provozní přebytek	<i>mld. Kč</i>	1189	1229	1345	1418	1551	1694	1722	1720	1750	1812
	<i>růst v %</i>	2,0	3,4	9,4	5,4	9,3	9,3	1,6	-0,1	1,8	3,5
– Spotřeba fixního kapitálu	<i>mld. Kč</i>	492	509	538	554	576	611	639	657	682	710
	<i>růst v %</i>	3,0	3,5	5,7	3,0	4,1	6,1	4,6	2,8	3,8	4,0
– Čistý provozní přebytek	<i>mld. Kč</i>	697	721	808	865	974	1083	1083	1062	1068	1102
	<i>růst v %</i>	1,4	3,4	12,1	7,0	12,7	11,1	0,0	-1,9	0,5	3,2

Zdroj: MFČR - Makroekonomická predikce 2010

PŘÍLOHA P VIII: HDP – UŽITÍ V BĚŽNÝCH CENÁCH

HDP - užití v běžných cenách – roční

		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
						Předb.	Odhad	Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Hrubý domácí produkt	<i>mld. Kč</i>	2815	2984	3222	3535	3689	3649	3718	3852	4059	4356
	<i>růst v %</i>	9,2	6,0	8,0	9,7	4,3	-1,1	1,9	3,6	5,4	7,3
Výdaje domácností na spotřebu	<i>mld. Kč</i>	1417	1464	1562	1687	1834	1865	1879	1945	2037	2161
	<i>růst v %</i>	6,3	3,4	6,6	8,0	8,7	1,7	0,8	3,5	4,8	6,1
Výdaje vládních inst. na spotřebu	<i>mld. Kč</i>	622	658	687	718	753	798	790	808	818	837
	<i>růst v %</i>	3,1	5,9	4,3	4,5	4,9	6,0	-1,0	2,2	1,2	2,4
Tvorba hrubého kapitálu	<i>mld. Kč</i>	774	766	863	955	934	767	795	831	876	947
	<i>růst v %</i>	10,6	-1,1	12,7	10,6	-2,2	-17,8	3,6	4,5	5,5	8,0
- fixní kapitál	<i>mld. Kč</i>	727	742	796	890	883	831	806	832	868	937
	<i>růst v %</i>	5,8	2,0	7,3	11,8	-0,8	-5,9	-3,0	3,2	4,3	8,0
- změna zásob a cenností	<i>mld. Kč</i>	47	24	67	64	51	-64	-11	-1	8	10
Saldo zahraničního obchodu	<i>mld. Kč</i>	2	95	110	176	168	218	253	269	328	411
- vývoz zboží a služeb	<i>mld. Kč</i>	1975	2155	2462	2830	2844	2514	2617	2748	2956	3331
	<i>růst v %</i>	24,0	9,1	14,3	14,9	0,5	-11,6	4,1	5,0	7,6	12,7
- dovoz zboží a služeb	<i>mld. Kč</i>	1973	2060	2352	2655	2676	2296	2364	2479	2628	2920
	<i>růst v %</i>	19,5	4,4	14,2	12,9	0,8	-14,2	3,0	4,9	6,0	11,1
Hrubý národní důchod ¹⁾	<i>mld. Kč</i>	2660	2850	3062	3288	3426	3409	3486	3574	3736	3988
	<i>růst v %</i>	7,9	7,1	7,5	7,4	4,2	-0,5	2,2	2,5	4,5	6,7
Saldo prvotních důchodů ²⁾	<i>mld. Kč</i>	-155	-134	-160	-247	-263	-240	-233	-278	-323	-368

¹⁾ Hrubý národní důchod je součtem HDP a salda čistých prvotních důchodů se zahraničím. Představuje úhrn prvotních příjmových důchodů rezidentů (náhrady zaměstnancům, čisté daně na výrobu a dovoz, důchody z vlastnictví, hrubý provozní přebytek a smíšený důchod).

²⁾ Saldo čistých prvotních důchodů rezidentů ve vztahu k zahraničí je součtem rozdílů přijatých a vyplacených mezd a důchodů z vlastnictví (úroků, dividend a reinvestovaných zisků z aktiv vlastněných nerezidenty). Věcně odpovídá bilanci výnosů platební bilance.

Zdroj: MFČR - Makroekonomická predikce 2010

PŘÍLOHA P IX: ÚČET DOMÁCNOSTÍ

Účet domácností

		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
									<i>Odhad</i>	<i>Predikce</i>	<i>Predikce</i>
Běžné příjmy											
Náhrady zaměstnancům	<i>mld. Kč</i>	1049	1120	1186	1273	1387	1511	1615	1590	1595	1649
	<i>růst v %</i>	6,8	6,8	5,9	7,3	8,9	8,9	6,8	-1,5	0,3	3,4
Hrubý smíšený důchod ¹⁾	<i>mld. Kč</i>	395	425	449	446	470	505	543	528	539	552
	<i>růst v %</i>	1,2	7,5	5,7	-0,6	5,4	7,5	7,5	-2,8	2,0	2,5
Přijaté důchody z vlastnictví ²⁾	<i>mld. Kč</i>	98	97	109	120	133	158	165	135	139	144
	<i>růst v %</i>	-5,1	-1,1	12,7	9,6	11,2	18,5	4,5	-18,4	3,0	3,5
Sociální dávky	<i>mld. Kč</i>	313	324	369	386	417	466	488	528	542	566
	<i>růst v %</i>	8,0	3,6	.	4,6	8,1	11,8	4,5	8,4	2,5	4,5
Ostatní přijaté běžné transfery ³⁾	<i>mld. Kč</i>	85	91	93	103	113	122	137	148	155	163
	<i>růst v %</i>	7,8	6,8	2,9	10,1	9,8	8,4	12,2	7,7	5,0	5,0
Běžné výdaje											
Placené důchody z vlastnictví ⁴⁾	<i>mld. Kč</i>	13	19	21	20	25	29	33	26	25	25
	<i>růst v %</i>	-18,0	49,0	12,4	-5,3	22,4	19,4	12,5	-21,5	-5,0	1,0
Běžné daně z důchodu a jmění ⁵⁾	<i>mld. Kč</i>	115	128	138	140	141	157	152	136	142	146
	<i>růst v %</i>	8,0	11,9	7,6	1,7	0,7	10,9	-3,0	-10,4	4,0	3,4
Sociální příspěvky ⁶⁾	<i>mld. Kč</i>	382	408	474	507	561	615	634	584	613	622
	<i>růst v %</i>	9,2	6,7	.	7,1	10,6	9,5	3,2	-7,9	4,9	1,4
Ostatní placené běžné transfery ⁷⁾	<i>mld. Kč</i>	82	93	100	109	118	129	141	155	162	172
	<i>růst v %</i>	3,4	13,7	7,2	9,2	8,6	9,3	9,1	9,6	5,0	6,0
Disponibilní důchod	<i>mld. Kč</i>	1348	1409	1474	1551	1675	1833	1987	2028	2027	2109
	<i>růst v %</i>	4,3	4,5	4,6	5,3	8,0	9,4	8,4	2,1	0,0	4,0
Výdaje na konečnou spotřebu	<i>mld. Kč</i>	1248	1317	1399	1443	1537	1659	1804	1833	1847	1912
	<i>růst v %</i>	3,4	5,6	6,2	3,1	6,6	7,9	8,7	1,6	0,8	3,5
Změna podílů v penz. fondech ⁸⁾	<i>mld. Kč</i>	11	13	17	19	23	26	24	12	12	12
Hrubé úspory	<i>mld. Kč</i>	112	105	92	128	161	200	207	207	193	210
Kapitálové transfery (příjem (-) / výdaj (+))	<i>mld. Kč</i>	-36	-21	-23	-25	-23	-23	-37	-38	-24	-24
Tvorba hrubého kapitálu	<i>mld. Kč</i>	129	122	132	136	154	191	191	178	177	175
	<i>růst v %</i>	6,8	-5,1	7,8	2,6	13,5	24,2	-0,2	-6,5	-1,0	-1,0
Změna finančních aktiv a pasiv	<i>mld. Kč</i>	23	6	-18	20	30	32	39	51	40	59
Disponibilní důchod reálný ⁹⁾	<i>růst v %</i>	2,4	4,4	1,8	3,3	5,3	6,4	1,9	1,0	-2,0	2,2
Míra hrubých úspor ¹⁰⁾	%	8,3	7,4	6,2	8,2	9,6	10,9	10,4	10,2	9,5	9,9

¹⁾ Smíšený důchod drobných podnikatelů, který je souhrnem důchodu z podnikání (zisku) a důchodu z jejich pracovních činností pro vlastní podnik.

²⁾ Přijaté úroky, dividendy, důchody z půdy, čerpání podnikatelského důchodu, důchodu z rozděleného zisku apod.

³⁾ Náhrady z neživotního pojištění, soukromé mezinárodní transfery, výhry v sázkách a loteriích, státní příspěvky na stavební spoření apod.

⁴⁾ Placené úroky.

⁵⁾ Daň z příjmu, daň z převodu nemovitostí, místní poplatky a používání dálnic.

⁶⁾ Příspěvky na sociální a zdravotní pojištění, penzijní připojištění a zákonné úrazové pojištění placené zaměstnavatelem i zaměstnancem a tzv. imputované příspěvky (nenávratné sociální výpomoci poskytnuté zaměstnavatelem).

⁷⁾ Čistě pojistné na neživotní pojištění, soukromé mezinárodní transfery, pokuty ve správním a blokovém řízení, sázky apod.

⁸⁾ Rozdíl mezi přijatým pojistným a vyplacenými důchody z penzijního připojištění.

⁹⁾ Deflováno indexem spotřebitelských cen.

¹⁰⁾ Podíl hrubých úspor na disponibilním důchodu.

Zdroj: MFČR - Makroekonomická predikce 2010

PŘÍLOHA P X: ZAMĚSTNANOST

Zaměstnanost – roční

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
								Odhad	Predikce	Predikce	Výhled
Výběrové šetření pracovních sil – ČSÚ:											
Zaměstnanost ¹⁾	<i>průměr v tis.osob</i>	4733	4707	4764	4828	4922	5002	4934	4847	4844	4877
	<i>růst v %</i>	-0,7	-0,6	1,2	1,3	1,9	1,6	-1,4	-1,8	0,0	0,7
– zaměstnanci ²⁾	<i>průměr v tis.osob</i>	3922	3914	4001	4048	4125	4196	4106	4010	4003	4026
	<i>růst v %</i>	-2,0	-0,2	2,2	1,2	1,9	1,7	-2,1	-2,3	-0,2	0,6
– podnikatelé ³⁾	<i>průměr v tis.osob</i>	811	792	763	780	797	807	828	837	841	851
	<i>růst v %</i>	6,4	-2,4	-3,7	2,2	2,2	1,2	2,7	1,1	0,5	1,1
Nezaměstnanost	<i>průměr v tis.osob</i>	399	426	410	371	276	230	356	465	457	402
Míra nezaměstnanosti	<i>průměr v %</i>	7,8	8,3	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	8,8	8,6	7,6
Pracovní síla	<i>průměr v tis.osob</i>	5132	5133	5174	5199	5198	5232	5290	5312	5302	5278
	<i>růst v %</i>	-0,1	0,0	0,8	0,5	0,0	0,7	1,1	0,4	-0,2	-0,4
Populace ve věku 15–64 let	<i>průměr v tis.osob</i>	7214	7247	7270	7307	7347	7410	7430	7423	7393	7348
	<i>růst v %</i>	0,4	0,4	0,3	0,5	0,5	0,9	0,3	-0,1	-0,4	-0,6
Zaměstnanost / Populace 15–64	<i>průměr v %</i>	65,6	64,9	65,5	66,1	67,0	67,5	66,4	65,3	65,5	66,4
Míra zaměstnanosti 15–64 let ⁴⁾	<i>průměr v %</i>	64,9	64,2	64,8	65,3	66,1	66,6	65,4	64,2	64,3	65,1
Prac.síla / Populace 15–64	<i>průměr v %</i>	71,1	70,8	71,2	71,2	70,8	70,6	71,2	71,6	71,7	71,8
Míra ekon.aktivity 15–64 let ⁵⁾	<i>průměr v %</i>	70,4	70,1	70,4	70,3	69,8	69,7	70,1	70,4	70,5	70,6
Národní účty – ČSÚ:											
Zaměstnanost (domácí koncept) ⁶⁾	<i>průměr v tis.osob</i>	4923	4940	4992	5088	5224	5288	5219	5137	5117	5150
	<i>růst v %</i>	-1,3	0,3	1,0	1,9	2,7	1,2	-1,3	-1,6	-0,4	0,6
Odpracované hodiny	<i>mld. hodin</i>	9,58	9,65	9,81	9,96	10,16	10,30	9,87	9,63	9,59	9,67
	<i>růst v %</i>	-1,3	0,8	1,6	1,5	2,0	1,4	-4,1	-2,4	-0,4	0,8
Odpracované hodiny / zaměstnanost	<i>hodiny</i>	1945	1954	1965	1957	1944	1947	1892	1875	1875	1877
	<i>růst v %</i>	0,1	0,4	0,6	-0,4	-0,6	0,2	-2,9	-0,9	0,0	0,1
Registrovaná nezaměstnanost – M PSV:											
Nezaměstnanost	<i>průměr v tis.osob</i>	521,6	537,4	514,3	474,8	392,8	324,6	465,6	586	568	495
Míra nezaměstnanosti ⁷⁾	<i>průměr v %</i>	9,90	10,24	9,79	.	.	.	.	.	.	.
	<i>průměr v %</i>	.	9,2	8,97	8,13	6,62	5,44	7,97	10,1	9,8	8,6
Registrace zahraniční pracovníci – M PSV, M PO											
Celkem	<i>průměr v tis.osob</i>	163,2	169,4	195,2	233,2	276,2	343,5	335,4	.	.	.
	<i>růst v %</i>	-2,6	3,8	15,3	19,4	18,5	24,4	-2,3	.	.	.
– zaměstnanci	<i>průměr v tis.osob</i>	102,3	106,1	131,2	165,5	209,7	270,2	252,6	.	.	.
	<i>růst v %</i>	-3,5	3,7	23,7	26,1	26,7	28,8	-6,5	.	.	.
– podnikatelé	<i>průměr v tis.osob</i>	60,9	63,3	64,0	67,7	66,5	73,3	82,8	.	.	.
	<i>růst v %</i>	-1,1	3,9	1,2	5,7	-1,8	10,2	13,0	.	.	.

Rozdíly mezi nezaměstnaností podle VŠPS a podle registrace na úřadech práce vyplývají jednak z odlišné definice obou ukazatelů a jednak ze způsobu šetření VŠPS, který pravděpodobně systémově snižuje vykazovaný počet nezaměstnaných (pořadí otázek v dotazníku, struktura non-response).

¹⁾ Zaměstnaní s jediným nebo hlavním zaměstnáním podle Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS).

²⁾ Včetně členů produkčních družstev.

³⁾ Včetně pomáhajících rodinných příslušníků.

⁴⁾ Na rozdíl od předchozího ukazatele nezahrnuje zaměstnané nad 64 let.

⁵⁾ Na rozdíl od předchozího ukazatele nezahrnuje pracovní sílu nad 64 let.

⁶⁾ Oproti VŠPS zahrnuje navíc i odhady zaměstnanosti v šedé ekonomice, zaměstnanosti cizinců – nerezidentů (zejména pendlerů) či v zemědělském samozásobení apod.

⁷⁾ V prvním řádku podle „staré“ metodiky, ve druhém řádku podle „nové“ metodiky.

Zdroj : MFČR – Makroekonomická predikce 2010

PŘÍLOHA P XI: KORELAČNÍ MATICE

	Celková zadávanost	Přifuzky absolutní	Přifuzky úvěry na bydlení	Přifuzky absolutní (úvěry na bydlení)	Přifuzky nebankovní (úvěry na spořicí)	Přifuzky nebankovní (úvěry na spořicí)	Přifuzky nebankovní (úvěry vln úvěry)	Evoluce absolutní	HDP absolutní	Počet lidí bez práce	Počet lidí absolutní	Dílovník absolutní	Přifuzky absolutní	Přifuzky absolutní	Přifuzky absolutní	Průměrná mzda absolutní	Reposazba absolutní	Tm	Index	Index	HDP -
	st	absolutní	bydlení	bydlení	spořicí	spořicí	vln úvěry	Evoluce	HDP	bez práce	absolutní	absolutní	absolutní	absolutní	mzda	a	tr - index	st	st	relativní	
Celková zadávanost	0,515704	1																			
Přifuzky absolutní	0,978707	0,472835	1																		
Úvěry na bydlení	0,958584	0,894828	0,673981	1																	
Přifuzky absolutní (úvěry na bydlení)	0,957357	0,854591	0,598979	0,651984	1																
Úvěry na spořicí	0,779761	0,874295	0,894109	0,749638	0,854109	1															
Přifuzky absolutní (úvěry na spořicí)	0,937484	0,734917	0,5128	0,758669	0,913386	0,824497	1														
nebankovní úvěry	-0,178059	0,621664	0,320938	-0,234449	0,896078	0,836078	0,130157	1													
Přifuzky absolutní (nebankovní úvěry)	0,952424	0,380463	0,883368	0,578006	0,911386	0,66574	0,868722	0,368335	1												
Evoluce	0,816125	0,839441	0,831654	0,331083	0,385655	0,445798	0,66708	-0,200468	0,955616	1											
HDP	0,669263	0,695204	0,633323	0,741887	0,825232	0,836327	0,853268	-0,10135	0,952108	0,741828	1										
HDP absolutní přifuzky	0,385471	0,395495	0,241355	0,395471	0,323225	0,323225	0,323225	0,323225	0,323225	0,323225	0,323225	1									
Počet lidí bez práce	-0,979294	-0,404075	-0,16544	-0,37705	-0,393666	-0,393666	-0,393666	-0,393666	-0,393666	-0,393666	-0,393666	-0,393666	1								
Počet lidí bez práce absolutní přifuzky	-0,00764	-0,028705	-0,046903	-0,041848	-0,046903	-0,046903	-0,046903	-0,046903	-0,046903	-0,046903	-0,046903	-0,046903	-0,046903	1							
Dílovník	0,937423	0,487585	0,939444	0,668075	0,939444	0,668075	0,939444	0,668075	0,939444	0,668075	0,939444	0,668075	0,939444	1							
Dílovník důchod absolutní přifuzky	0,92184	0,739162	0,488643	0,775242	0,470236	0,794961	0,719461	0,312024	0,889101	0,61219	0,889101	0,61219	0,889101	0,61219	1						
Dílovník důchod absolutní přifuzky	0,959233	0,475125	0,939559	0,662969	0,939559	0,662969	0,939559	0,662969	0,939559	0,662969	0,939559	0,662969	0,939559	0,662969	1						
Průměrná mzda	-0,5178	-0,20447	-0,52886	-0,386837	-0,600403	-0,382218	-0,620418	-0,22921	-0,42588	-0,002795	-0,42588	-0,33599	-0,50136	-0,30685	-0,35077	-0,45439	-0,45687	-0,99097	-0,57893	-0,42148	-0,5178
Reposazba	0,531443	0,550269	0,575659	0,747114	0,39323	0,530269	0,530269	0,530269	0,530269	0,530269	0,530269	0,530269	0,530269	0,530269	0,530269	0,530269	0,530269	0,530269	0,530269	0,530269	0,530269
Průměrná mzda absolutní přifuzky	0,405247	0,465058	0,386837	0,465058	0,386837	0,465058	0,386837	0,465058	0,386837	0,465058	0,386837	0,465058	0,386837	0,465058	0,386837	0,465058	0,386837	0,465058	0,386837	0,465058	0,386837
Tm	0,173101	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677
Index zadávanosti	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651	0,754651
Index zadávanosti - index	0,173101	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677
Inflace	0,173101	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677
Nezaměstnanost	0,173101	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677	0,144581	0,150017	0,117483	0,1677
HDP - relativní	-0,21444	0,559787	-0,32742	0,358019	-0,33706	0,251088	0,042838	0,784233	-0,4181	-0,161019	0,895623	-0,109388	-0,179777	-0,319268	0,158815	0,124858	-0,22461	-0,28802	-0,118194	0,08626	-0,21444

PŘÍLOHA P XII: VÝSLEDEK REGRESNÍ ANALÝZY

VÝSLEDEK

<i>Regresní statistika</i>		Roky	
Násobné R	0,9989194	2010	1100,294
Hodnota spolehlivosti R	0,99784	2011	1197,888
Nastavená hodn.spol. R	0,996544	2012	1343,296
Chyba stř. hodnoty	20,18438		
Pozorování	9		

ANOVA

	Rozdíl	SS	MS	F	Významnost F
Regrese	3	941045,9	313682	769,9432	4,41E-07
Rezidua	5	2037,046	407,4092		
Celkem	8	943082,9			

	Koeficienty	Chyba stř. hodnoty	t stat	Hodnota P	Dolní 95%	Horní 95%	Dolní 95,0%	Horní 95,0%
Hranice	-1556,6503	102,024	-15,2577	2,19E-05	-1818,91	-1294,4	-1818,91	-1294,4
HDP	0,1850235	0,077089	2,400127	0,061611	-0,01314	0,38319	-0,01314	0,38319
Počet lidí bez práce	0,1438292	0,132196	1,087996	0,326238	-0,19599	0,48365	-0,19599	0,48365
Diponibilní důchod	0,0009292	0,000146	6,35852	0,001422	0,000554	0,0013	0,00055	0,0013

REZIDUA

Pozorování	Očekávané Celková zadluženost	Rezidua
1	144,03029	-1,63029
2	220,96331	12,73669
3	304,23103	-3,73103
4	410,98212	-31,5821
5	510,84787	25,15213
6	664,34297	-1,94297
7	857,41365	7,886353
8	1018,5657	-11,7657
9	1066,1231	4,876896

PRAVDĚPODOBNOST

Percentil	Celková zadluženost
5,555556	142,4
16,66667	233,7
27,77778	300,5
38,88889	379,4
50	536
61,11111	662,4
72,22222	865,3
83,33333	1006,8
94,44444	1071

PŘÍLOHA P XIII: VÝSLEDEK REGRESNÍ ANALÝZY

VÝSLEDEK

<i>Regresní statistika</i>			
Násobné R	0,8077032	2010	31,5614
Hodnota spolehlivosti R	0,6523845	2011	89,4854
Nastavená hodn.spoleh.R	0,4438152	2012	135,127
Chyba stf. hodnoty	40,907333		
Pozorování	9		

ANOVA

	Rozdíl	SS	MS	F	Významnost F
Regrese	3	15702,8	5234,263	3,1279	0,12569
Rezidua	5	8367,05	1673,41		
Celkem	8	24069,8			

	Koeficien- ty	Chyba stf. hodnoty	t stat	Hodnota P	Dolní 95%	Horní 95%	Dolní 95,0%	Horní 95,0%
Hranice	-14,56059	72,9224	-0,19967	0,8496	-202,01	172,893	-202,01	172,89
HDP absolutní přírůstky	0,141708	0,26463	0,535497	0,61526	-0,5385	0,82196	-0,5385	0,822
Počet lidí bez práce abs.přírůstky	0,2745997	0,54774	0,501336	0,63742	-1,1334	1,6826	-1,1334	1,6826
Diponibilní důchod abs.přírůstky	0,0011093	0,00058	1,914514	0,11373	-0,0004	0,0026	-0,0004	0,0026

REZIDUA

Pozorování	Očekáva- né Pří- růstky absolutní	Rezidua
1	70,257015	-43,057
2	71,866082	19,4339
3	80,458949	-13,659
4	95,68476	-16,785
5	88,893573	67,7064
6	145,73386	-19,334
7	182,69956	20,2004
8	158,65108	-17,151
9	61,555122	2,64488

PRAVDĚPODOBNOST

Perce- ntil	Přírůstky absolutní
5,55556	27,2
16,6667	64,2
27,7778	66,8
38,8889	78,9
50	91,3
61,1111	126,4
72,2222	141,5
83,3333	156,6
94,4444	202,9